

ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΜΗΤΡΩΟ ΤΩΝ ΜΑΧΗΤΩΝ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ

Έργαζόμενος γιά τὴν κατάταξη τοῦ ἀρχείου τοῦ Ἰδρύματος Μελετῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου ἀνακάλυψα ἔνα πολύτιμο χειρόγραφο, τὸ διόποιο περιέχει πλούσια βιογραφικὰ στοιχεῖα γιὰ τοὺς σημαντικότερους μακεδονιμάχους. Τὸ χειρόγραφο αὐτὸ μὲ τὸν τίτλο «Ο Μακεδονικὸς Ἀγὼν ἀπὸ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους μέχρι τοῦ 1909 καὶ ἀγωνισταὶ τοῦ», γραμμένο σὲ τετράδιο διαστάσεων 18,5×24, κιτρινωπὸ ἀπὸ τὴν πολυκαιρία, ἀποτελεῖται ἀπὸ 67 φύλλα μὲ τὶς κανονικές ὁριζόντιες γραμμές. Ἡ ἀριθμηση ἀρχίζει μετὰ τὸ τρίτο φύλλο καὶ φθάνει ὡς τῇ σελίδᾳ 125. Τὸ χειρόγραφο περιβάλλεται ἀπὸ ἔνα λευκὸ ἔξωφυλλο¹.

Ο συγγραφέας του εἶναι ἀνώνυμος. Ἀπὸ τῇ γραφῇ του δμως καὶ τὴν ὁρθογραφική του ἰκανότητα διαπιστώνουμε ὅτι πρόκειται γιὰ σχετικὰ ἐγγράμματο Ἐλληνα, ποὺ ἀγωνίζεται νὰ φανεῖ λόγιος γράφοντας σὲ μιὰ ἄθλια, κακούσυντακτη καὶ ψυχρὴ καθαρεύουσα. Ἀν ἔγραφε στὴ δημοτικὴ ἀσφαλδὸς θὰ λυνόταν ἡ γλώσσα του καὶ θὰ εἶχε νὰ μᾶς πεῖ πολλὰ καὶ ἐνδιαφέροντα. Ἀπὸ μερικὲς εἰδῆσεις, ποὺ μᾶς προσφέρει, φαίνεται ὅτι ἡταν γνώστης τῶν πραγμάτων καὶ ντόπιος κάτοικος τῆς Μακεδονίας. Ἐτσι, μιλώντας γιὰ τὸ μακεδονομάχο Ἀπόστολο Πανόποιο, γράφει ὅτι στὴν ἀρχὴ ἐργάστηκε ὡς «τροφοδότης τῶν σωμάτων μας», ἔκφραση ποὺ δείχνει, νομίζω, ὅτι δ συγγραφέας ἡταν κάποιος ἐπίσημος ἀγωνιστής. Ποιδὸς δμως εἶναι αὐτός, δὲν μπόρεσα τελικὰ νὰ τὸ ἔξακριβώσω. Φαίνεται νὰ κατάγεται ἀπὸ τὴν Μακεδονία.

Ο περίεργος τίτλος τοῦ χειρογράφου ἐρμηνεύεται ἀν ἔξετάσουμε τὸ περιεχόμενο τοῦ πρώτου μέρους τοῦ κεμένου του: δ συγγραφέας ἀνατρέχει γενικότατα ὡς τὴν ἀρχαία ἴστορία τῆς Μακεδονίας καὶ πραγματευόμενος περιληπτικὰ τοὺς διαφόρους σταθμοὺς τῆς φθάνει ὡς τὸ τέλος τοῦ 19ον αἰώνα (σ. 18). Τὸ τμῆμα αὐτὸ τῆς ἴστορίας του, ὅπως εἶναι ἐπόμενο, δὲν παρουσιάζει ἐπιστημονικὸ ἐνδιαφέρον. Σπουδαιότερες εἶναι οἱ σελίδες 18-23, δην γίνεται λόγιος γιὰ τὴν ἀντίδραση τῶν Ἐλλήνων στὴν προπαγάνδα καὶ στὶς βιαιότητες τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων στὴ Μακεδονία. Κατόπιν στὶς σελίδες 23-26 δίνει ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες γιὰ τὴν δργάνωση τοῦ

1. Θὰ ήθελα καὶ ἀπὸ ἐδῶ νὰ εὐχαριστήσω τὸν Πρόεδρο τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ IMXA κ. Δ. Δελιβάνη, τὸν Διευθυντή του κ. Κ. Μητσάκη, καθώς καὶ τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ποὺ μοῦ ἔδωσαν τὴν ἄδεια νὰ μελετήσω καὶ νὰ δημοσιεύσω τὸ χειρόγραφο,

Μακεδονικοῦ Ἀγώνα μετά τὴν ἄφιξη τοῦ Λάμπρου Κορομηλᾶ ὡς προξένου τῆς Ἐλλάδας στὴ Θεσσαλονίκη. Στὴ συνέχεια παραθέτει μιὰ κατάσταση τῶν Ἐλλήνων προξένων στὶς Σέρρες, Καβάλα, Μοναστήρι καὶ τὸν διαφόρων ἀξιωματικῶν ἢ ὑπαξιωματικῶν, οἱ δποῖοι τοποθετήθηκαν στὰ διάφορα ἐλληνικά προξενεῖα ἢ σὲ σχολεῖα ὡς διευθυντές, ἐπιθεωρητές κ.λ.

Ἄπο τὴ σελίδα 26 ὁ ἀνώνυμος συγγραφέας προβαίνει στὴ βιογράφηση τῶν πιὸ σημαντικῶν μακεδονομάχων μὲ πρότο τὸν Παῦλο Μελᾶ. "Υστερα ἀπ' αὐτὸν (σ. 28 κ.ἔ.) βιογραφεῖ, κατ' ἀλφαριθμητικὴ σειρά, 198 ἀρχηγοὺς σωμάτων. Μετὰ τὸν τελευταῖα μνημονεύμενο μακεδονομάχο Ἡλίᾳ Χιονάκο, ὁ συγγραφέας θυμήθηκε καὶ κατέγραψε ἄλλους δύο ὀπλαρχηγοὺς τὸν Κωνσταντίνο Οἰκονόμου καὶ τὸν Δράγα (Κακούλιδη Γεώργιο ἢ Ἀριστείδη). Ἀνάμεσα στοὺς ἄγνωστους μακεδονομάχους, ποὺ μᾶς γνωρίζει τὸ χειρόγραφο, συγκαταλέγεται καὶ μιὰ Καστοριανὴ γυναίκα, ἡ Εὐτέρη Ζήσηνα ἀπὸ τὴ συνοικία Ἀπόσκεπο.

Πότε γράφτηκε τὸ κείμενο τοῦ χειρογράφου; Νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ἔχει γραφεῖ μετά τὸν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο καὶ πάντως πρὶν ἀπὸ τὸ 1935, γιατὶ ἀναφέρονται ἐν ζωῇ πρόσωπα, ποὺ πεθάναν μετὰ τὴν τελευταία αὐτὴ χρονολογία.

Ἡ χρονολογία τοῦ καταλόγου αὐτοῦ φαίνεται, ὅταν τὸν ἀντιπαραβάλονται πρὸς ἄλλα παρόμοια γνωστὰ μητρῶα μακεδονομάχων, ποὺ ἄρχισαν νὰ δημοσιεύονται μετὰ τὸ πέρας τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου¹. Συγκρίνοντας τὶς πληροφορίες, ποὺ μᾶς δίνει ὁ ἀνώνυμος συγγραφέας, πρὸς τὶς ἀντίστοιχες τῶν παραπάνω μητρώων, διαπιστώνομε ὅτι οἱ πρῶτες εἶναι πολὺ πιὸ πλούσιες καὶ ἐνδιαφέρουσες. Τὸ σπουδαῖο εἶναι ὅτι μέσα σὲ μικρὸ σχετικὰ ἀριθμὸ σελίδων μᾶς δίνονται τὰ σημαντικότερα βιογραφικὰ στοιχεῖα τῶν ἀρχηγῶν τοῦ μακεδονικοῦ ἀγώνα, θετικὰ καὶ ἀκριβῆ. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο ότι θεώρησα σκόπιμο νὰ δημοσιεύσω μόνο τὸ δεύτερο μέρος τοῦ χειρ-

1 Μητρῶα μακεδονομάχων μὲ λεπτομερὴ βιογραφικὰ στοιχεῖα γιὰ καθένα ἀπ' αὐτοὺς βλ. στῆς 'Α γ γ ε λ ι κ ἡ c B. M e t a λ i n o u (Π. Τσιώμου), Πάνθεον τῶν Μακεδόνων Ἀγωνιστῶν (1896-1914), Θεσσαλονίκη 1951. Πρβλ. τοῦ 'Α θ α ν α σ i o u Σ ο u l i w t h e - N i k o l a i d i s, 'Ο Μακεδονικός Ἀγών, 'Η «'Οργάνωσις Θεσσαλονίκης» 1906-1908 'Απομνημονεύματα, Θεσσαλονίκη 1959, σ. 77-89, Π a ú l o u Γ ú p a r η, OI πρωτοπόροι τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος, 1903-1909, 'Αθῆναι 1962, σ. 312-335. Μητρῶο Κρητῶν μακεδονομάχων βλ. στὸ 'Αρχείο Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος Πηνελόπης Δέλτα, 2. Γ ε w r g i c u Δ i k w v n ú m o u M a k e d o n i k o s, 'Ο Μακεδονικός Ἀγών ('Απομνημονεύματα), Θεσσαλονίκη 1959, σ. 129-144, Π. Γ ú p a r η, Ξ.ά., σ. 297-363. Βιογραφικὰ στοιχεῖα γιὰ δριτιμένους μακεδονομάχους βλ. στὴ μελέτη τοῦ Γ ε w r g i o u M ó d η, Μακεδονικός Ἀγών καὶ Μακεδόνες Ἀρχηγοί, Θεσσαλονίκη 1950, σ. 141-319, Γ ε w r g i o u Λ u r i t z ἡ, 'Η Ἐθνικὴ Ἐταιρεία καὶ ἡ δρᾶσις αὐτῆς, Κοζάνη 1970, σ. 22-90, Κ ω σ t a Δ o ú φ l i a, Τὰ δημοτικὰ τραγούδια τοῦ Μακεδονικοῦ νεοαρματολισμοῦ, Συλλογὴ πρώτη, Θεσσαλονίκη 1977.

γράφου, τὸ ὁποῖο φέρει τὸν τίτλο «Αγωνισταὶ τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος». Οἱ πληροφορίες του δὲν εἶναι βέβαια πάντα ἀκριβεῖς, διότι ἡταν φυσικό, ἐφόσον εἰχε νὰ ἀξιολογήσει ὁ συγγραφέας καὶ νὰ ἀπαριθμήσει ἔνα τόσο μεγάλο ἀριθμὸ προσώπων, νὰ συγχέει π.χ. κάποτε τὰ μικρά τευς ὄνόματα ἢ τὰ ψευδώνυμά τους. Ὁ ἐκδότης τοῦ χειρογράφου προσπάθησε, δσον ἡταν δυνατό, νὰ ἐπισημάνει παρόμοια λάθη καὶ νὰ τὰ διορθώσει.

ΑΓΩΝΙΣΤΑΙ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ

- σ. 23 ‘Ο Κορομηλᾶς Λάμπρος διωρίσθη κατὰ πρᾶτον ὡς πρόξενος εἰς Φιλιππούπολιν καὶ κατόπιν μετετέθη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ὅπου ὑπῆρξεν ὁ δημιουργὸς τοῦ παμμεγίστου ἔργου τῆς δργανώσεως τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος.
- σ. 24 ‘Ο Κορομηλᾶς δὲν εὗρισκεν ἀποτελεσματικὸν τὸ δτι διὰ πατριωτικῶν λόγων καὶ ἐνθουσιωδῶν ἄρθρων θὰ ἡτο δυνατὸν νὰ προπαρασκευασθῇ ἡ κοινὴ γνώμη, ἀλλὰ μόνον μὲ δργανωμένην ἀντίδρασιν. Ἀπετάθη πρὸς τὸν Γενικὸν Διοικητὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, τὸν τότε διάδοχον Κωνσταντίνον, τὸν ὁποῖον προεκάλεσε ν’ ἀναλάβῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν του τὸ Ἑθνικὸν ἔργον τῆς διασώσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Μακεδονίας καὶ ἀπέστειλεν εἰς αὐτὸν ὀνομαστικὸν κατάλογον τοῦ πρὸς δρᾶσιν ἐπιτελείου τοῦ ἔργου του, τὸν ὁποῖον κατάλογον ἐνέκρινε ὁ Κωνσταντίνος.

Εἰς τὸν πίνακα αὐτὸν πειριελαμβάνοντο τὰ ὄνόματα τῶν ἑξῆς στελεχῶν ὡς δργανωτῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων: Μωραΐτου Μιχαήλ, λοχαγοῦ, μὲ τὸ ψευδώνυμον Κόδρος, Κουρέβελη Σπυρίδωνος, λοχαγοῦ, μὲ τὸ ψευδώνυμον Καλυβᾶς, Μαζαράκη Κωνσταντίνου, ὑπολοχαγοῦ, μὲ τὸ ψευδώνυμον Ἀκρίτας, Μηλίου Σπυρίδωνος ἢ Σπυρομήλιου, ὑπομοιράρχου, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Μπούας, Ἐξαδακτύλου Ἀθανασίου, ὑπολοχαγοῦ, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Ἀντωνίου, Κακουλίδου Γεωργίου, ὑπολοχαγοῦ, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Δράγας ἢ Ἀριστείδης, Ἀβράσογλου Ἰωάννου ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Ἀμβρακιώτης καὶ Κακάβου Δημητρίου, ἀνθυπολοχαγοῦ, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Ζώης.

Εἰς τὸ προξενεῖον Θεσσαλονίκης ἐκρατήθησαν:

‘Ο Κουρούκλης Ἀνδρέας, ὑπολοχαγός, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Καλυβᾶς, Ὁθωναῖος Ἀλέξανδρος, ὑπολοχαγός, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Παλαμίδης, Ταβουλάρης Κυριακός, ἀνθυπολοχαγός, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Κατσανός, Ματραπᾶς Γεωργίου, λοχαγός, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Μαρᾶς ἢ Ματαπᾶς καὶ Μοσχονήσιος Ἀλκιβιάδης, λοχαγός.

Εἰς τὸ προξενεῖον Σερρῶν ἐτοποθετήθησαν ὡς πρόξενοι:

‘Ο Κουρέβελης Ἀνδρέας, ὑπολοχαγός, (ὡς Καλυβᾶς), Φλωριᾶς Δημοσθένης, ὑπολοχαγός, καὶ ὁ Καψαμπέλης Βασίλειος, ὑπίατρος.

‘Ως πρόξενοι Καβάλας διωρίσθησαν:

'Ο Μαυρομιχάλης Στυλιανός, σημαιοφόρος, καὶ ὁ Τυπάλδος Κωνσταντῖνος. σημαιοφόρος.

'Ως πρόξενοι Μοναστηρίου διωρίσθησαν:

'Ο Σπηλιάδης Παναγιώτης, λοχαγός, μὲ τὸ ψευδώνυμον Παρασκευαΐδης.

'Ο Κοντογούρης Νικόλ., ὑπολοχαγός, μὲ τὸ ψευδώνυμον Θεοδωρίδης. 'Ο Σαρηγιάννης Π., ἀνθυπολοχαγός, μὲ τὸ ψευδώνυμον Σάρρος.

'Ως ἐπιθεωρηταὶ τῶν δημοτικῶν Σχολείων Μακεδονίας:

'Ο Παπαζαχαρίου Ἀγγελος, καθηγητὴς Γυμνασίου. 'Ο Σάρρος Δημήτριος, καθηγητὴς Γυμνασίου. 'Ο Χατζήκυριακοῦ Γεώργιος, καθηγητὴς Γυμνασίου.

'Ο σκοπὸς τοῦ διορισμοῦ τῶν ὧς ἐπιθεωρητῶν σχολείων ἥτο διὰ νὰ προπαρασκευάσουν τὸν ἔλληνικὸν πληθυσμὸν τῆς Μακεδονίας διὰ τὸν δι' ἀνταρτικῶν σωμάτων ἔνοπλον ἄγωνα πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων. Οὗτοι ἐπεσκέπτοντο πόλεις, κωμοπόλεις καὶ χωριά μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς τῶν.

'Ως πράκτορες καὶ ὅργανωται ὑπὸ τὴν ίδιοτητα διευθυντῶν σχολείων διωρίσθησαν:

'Ο Τσιρογάννης Βλάσιος, ὑπολοχαγός, εἰς Στρώμνιτσαν μὲ τὸ ψευδώνυμον Νταλής. 'Ο Παπαβασιλείου Δημήτριος, λοχαγός, εἰς τὰ Γιαννιτσά μὲ τὸ ψευδώνυμον Σφέτσιος. 'Ο Κιτᾶνος Ἀνάργυρος, ίδιώτης, εἰς τὴν Ἐδεσσαν, κατόπιν εἰς Βογδάντσαν Γευγελῆς.

σ. 26 'Ο Γρηγοριάδης Νέοκοσμος, ἀνθυπολοχαγός, εἰς τὴν Ἐδεσσαν.

'Ο Παπαϊωάννου Νίκανδρος, ίδιώτης, εἰς Ἀριδαίαν Καρατζόβας.

'Ο Ἀβράσογλου Κωνσταντῖνος, ίδιώτης, εἰς Γευγελήν.

'Ο Παπαδόπουλος Κωνσταντῖνος, ὑπαξιωματικός, καὶ ἄλλοι.

'Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προξενικῶν ὑπαλλήλων, ἀρχηγῶν, ὅργανωτῶν, πρακτόρων κ.τ.λ. τινὲς ἔξ αὐτῶν ἀνέλαβον ἀρχηγίαν ἐνόπλων σωμάτων, οἱ δόποι διέπρεψαν εἰς τὸ ἄξιωμα τοῦτο.

'Αφοῦ ἐκρίθη πλέον ἰκανοποιητικῶς προκεχωρημένη ἡ διοργάνωσις τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος καὶ ἐτακτοποιήθηκαν αἱ σχετικαὶ ὑπηρεσίαι, ἀπεφασίσθη ἡ ἀποστολὴ εἰς Μακεδονίαν ἐνόπλων σωμάτων ἀνταρτῶν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν ἀξιωματικῶν καὶ ὑπαξιωματικῶν τοῦ ἔλληνικοῦ στρατοῦ ὡς ἀρχηγῶν καὶ ὀπλαρχηγῶν καὶ ἔξ ιδιωτῶν γενναίων, τολμηρῶν, καταλλήλων πρὸς τοῦτο.

'Μέχρι τῆς ἀποστολῆς ὅμως τῶν ἐν λόγῳ ἐνόπλων ἀνταρτικῶν σωμάτων ἔξ Ἐλλάδος, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς τραγικῆς καταστάσεως τοῦ Ἐλληνισμοῦ τῆς Μακεδονίας, ἀνδρες ἐνθουσιώδεις, τολμηροὶ καὶ γενναῖοι ἔξ αὐτῆς ταύτης τῆς Μακεδονίας, ἔξηγέρθησαν καὶ ἀντετάχθησαν ἐνόπλως εἰς τοὺς κομιτατζήδας μὲ μόνην τὴν ίδικήν των δύναμιν σχηματίζοντες ἔνοπλα σώματα, καὶ ὡς τοιοῦτοι ἀνεφάνησαν οὐκ δλίγοι ὡς κατωτέρω ἀναφέρομεν δι' ἕνα ἔκαστον ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει.

Πρώτον ἀνταρτικὸν σῶμα ἐξ Ἑλλάδος εἰς Μακεδονίαν.

σ. 27

Ο Παῦλος Μελᾶς¹

Ο Παῦλος Μελᾶς ὑπῆρξεν δι πρῶτος ἀρχηγὸς ἐλληνικοῦ ἀνταρτικοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ δι πρῶτος σπινθήρ τῆς ἐκρήξεως τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος 1903-1909, διόποιος διὰ τοῦ διὰ προδοσίας θανάτου του ὑπῆρξεν ἡ ἡλεκτρικὴ κινητήριος δύναμις, ἡ δοπία ἡλέκτρισε τὸν ἀπανταχοῦ τῆς ὑφηλίου ἐλληνισμόν, διόποιος ἔξηγέρθη καὶ ἐκινηθῇ σύσσωμος κατὰ τῶν αἱμοβρόνων κομιτατζήδων.

Τὸ σῶμα τοῦ Παύλου Μελᾶ ἀποτελούμενον ἐκ Μακεδόνων καὶ Κρητῶν εἰσῆλθεν εἰς τὴν Μακεδονίαν τὴν 7 πρὸς 8 Μαρτίου 1904 μὲν ὑπαρχηγοῦ τὸν Εὐθ. Καούδην, Δικώνυμον Μακρῆν, Καπετάν Κώτταν ἐκ Ρούλιας (Κατωχωρίου) μὲν δογγὸν τὸν Παύλον Κύρου ἐκ Ζελόβου (Ἀνταρτικοῦ). Συνειργάσθη καὶ συνεπολέμησε καὶ μὲ τοὺς Καραβαγγέλην, Καραλίβανον, Πύρζαν Νικ. καὶ ἄλλους.

Ἄλλ' δι πρωτοπόρος αὐτὸς ἀγωνιστῆς τῆς Μακεδονικῆς ἐποποίας, ἐπέπρωτο νὰ μὴν ἀπολαύσῃ τοὺς καρποὺς τῶν μόχθων του, καθόσον μετὰ ἐννεάμηνον περίπου σκληρὸν ἀγῶνα κατὰ Τούρκων καὶ Βουλγάρων διὰ προδοσίας ὑπὸ τοῦ Βουλγάρου Μήτρου Βλάχου ἔπεσεν ἡρωϊκῶτατα μαχόμενος εἰς τὴν συμπλοκὴν μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ παρὰ τὴν Στάτιτσαν τὴν 27 πρὸς τὴν 28 Ὁκτωβρίου 1904. Μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ Παύλου Μελᾶ ἐπηκολούθησε ἀθρόα ἔξοδος ἀνταρτικῶν σωμάτων ἐξ Ἑλλάδος καὶ καταρτισμὸς σωμάτων ἐξ ὁπλαρχηγῶν καὶ ὁπλιτῶν Μακεδόνων δεδοκιμασμένης ἱκανότητος καὶ ἥθικοῦ.

σ. 28

Αγρας (Τέλλος Ἀγαπηνός)²

Ο Καπετάν "Αγρας, ἀνθυπολοχαγὸς τότε, ὡς ἀρχηγὸς ἀνταρτικοῦ σώματος ἔδρασεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν, ὅπου διεξήγαγε πολλὰς μά-

1. Γιὰ τὸν Παῦλο Μελᾶ βλ. γενικὰ τὶς μονογραφίες τοῦ Α. Θωμαΐδη, Ἰστορία Παύλου Μελᾶ, Ἀθῆναι 1909, Ἡλιακόν Ι. Μπακόπουλον, Παῦλος Μελᾶς, Βιογραφία, Ἀθῆναι 1939, Ἡλιακόν Σωτηρίου. Νοτάρη, Παῦλος Μελᾶς, Βιογραφία, Θεσσαλονίκη 1955, Γ. Μαραβέλης, Παῦλος Μελᾶς· ἡ ζωὴ, ἡ δράση καὶ διδοξασμένος θάνατος τοῦ πρωτομάρτυρα τῆς Μακεδονικῆς ἐλευθερίας, Θεσσαλονίκη 1959, Ναταλίας Παύλου Μελᾶς, Βιογραφία ἀπὸ διηγήσεις, ἀναμνήσεις, γράμματα δικά του καὶ ἄλλων, Ἀθῆναι 1963. Πρβλ. Γ. Μόδη, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγῶνας καὶ ἡ Νεώτερη Μακεδονικὴ Ἰστορία, σ. 221-234.

2. Βλ. τὴν μελέτη τοῦ Θεοδούλου Γρηγορίου, Καπετάν "Αγρας, Τέλλος Ἀγαπηνός ἐθνομάρτυρας (1880-1907). Εἰσαγωγὴ στὸν Μακεδονικὸν Ἀγώνα, Ἀθῆναι 1952. Πρβλ. Douglas Dakin, The Greek Struggle in Macedonia 1897-1913, Thessaloniki 1966 σ. 142, 207, 279, Γεωργίου Μόδη, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγῶνας καὶ ἡ Νεώτερη Μακεδονικὴ Ἰστορία, σ. 382-384, Παύλου Λαζαρίδη, Μακεδονικὸς Ἀγῶνας, Θεσσαλονίκη 1975, σ. 343, 348, 352-354, 386-390, 393-394, 396.

χας κατὰ τῶν Βουλγάρων κομιτατζῆδων, εἰς μίαν τῶν ὁποίων, καίτοι τραυματισθεὶς εἰς τὴν χεῖρα, ἐξηκολούθησε τὴν μάχην μετὰ παραδειγματικῆς ἀνδρείας.

Μετ' ὀλίγον παρέδωσε τὴν ἀρχηγίαν εἰς τὸν Κάλλαν (Σάρρον Κωνσταντίνον) καὶ μετέβη εἰς τὸ Μορίχοβον, διοῦ ἀπηγχονίσθη ὑπὸ τῶν κομιτατζῆδων κατὰ τὸν ἔξης δολιότατον τρόπον: οἱ ἀρχικομιτατζῆδες Βούλγαροι Ζλατάνης καὶ Τάνες ἐξήτησαν συνεννόησιν εἰς κοινὴν δῆθεν δράσιν κατὰ τῶν Τούρκων. Ὁ "Ἀγρας, ἀνύποπτος καὶ ἄπειρος τῶν βουλγαρικῶν πανουργιῶν, μολονότι οἱ ὀπαδοί του καὶ πλεῖστοι τῶν συνεργατῶν του προσεπάθησαν νὰ τὸν πείσουν νὰ μὴ δεχθῇ τὴν συνάντησιν ταύτην καὶ τοῦ ὑπέδειξαν τοὺς κινδύνους, εἰς τοὺς ὁποίους παρεσύρετο, ἐδέχθη καὶ μετέβη ἀσπλος σχεδὸν μαζὶ μὲ τὸν Ζαφείρην Λόγγον καὶ Ἀντώνιον Μίγκαν.

Κατὰ τὴν συνάντησιν οἱ ἀρχικομιτατζῆδες, ἀνευ τινὸς συζητήσεως τὸν συνέλαβον, τὸν ἔδεσαν καὶ τὸν περιέφερον ἀνὰ τὰ βουλγαρικὰ χωρία πρὸς ἐξευτελισμὸν καὶ ταπείνωσίν του.

Τὴν αἰχμαλωσίαν του τὴν ἀνεκοίνωσαν, ὅταν ἔφθασαν πλησίον τοῦ χωρίου Βλάδοβον (νῦν "Ἀγρα"), διοῦ καὶ τὸν ἀπηγχόνισαν κατόπιν ἀγρίας καὶ ἀπεγνωσμένης πάλης.

σ. 29

Τόσκας (Στέφανος Ἀκρίβος)

Ο Τόσκας, ἐπιλοχίας τότε, ὡς ὀπλαρχηγὸς καὶ γραμματεὺς τοῦ ἀρχηγοῦ Μάλλιου (Στεφαν. Δούκα) κατὰ τὸ ἔτος 1904 καὶ γραμματεὺς τοῦ ἀρχηγοῦ Γκούρα (Δημ. Παπαβιέρου) κατὰ τὸ 1907, ἔδρασεν εἰς πολλὰς περιφερείας καὶ ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ Βουλγάρων, ἰδίως δὲ εἰς τὰς μεγάλας καὶ σφοδράς μάχας τοῦ Λεχόβου (Καστανοχωρίου), τῆς Βέρμπιανης καὶ Ζαγορίτσανης (Βασιλειάς). Συνειργάσθη μὲ τοὺς Δρίβαν (Κλείτον Π.), Φλάμπουραν (Θειάφην Εὖστ.), Λίγγον (Μαλεύρην Πετ.), Περδίκαν (Νεράντζην Παῦλον) καὶ ἄλλους.

Ἀκρίτας (Μαζαράκης Κων.)¹

Ο καπετάν 'Ακρίτας, ὑπολοχαγὸς τότε, κατ' ἀρχὰς ἐχρημάτισεν ἀρχηγὸς δργανωτῆς ἀνταρτικῶν σωμάτων καὶ κατόπιν ὡς ἀρχηγὸς ἀνταρτικοῦ σώματος εἰς τὴν περιφέρειαν Ναούσης. Ἡ δρᾶσις του δύμως ἐπεξετάθη μέχρι Γευγελῆς, Κιλκισίου καὶ Χαλκιδικῆς, πολεμῶν κατὰ Τούρκων καὶ Βουλγά-

1. Ἀρχεῖον Μακεδονικοῦ 'Αγῶνος Πηνελόπης Δέλτα. 3. Π α ν α γ i ω t η Π α π α τ ζ α ν ε τ έ α, 'Ο Μακεδονικός 'Αγών ('Απομνημονεύματα), Θεσσαλονίκη 1960, σ. 1-3, 22, 51, 57, 'Α λ ε ξ ἀ ν δ ρ ο υ Ζ ἀ ν ν α, 'Ο Μακεδονικός 'Αγών ('Αναμνήσεις), Θεσσαλονίκη 1960, σ. 20, 68, 73, 75, 78, 79, 85, D. D a k i p, ἔ. ἀ., σ. 143, 187, 213-214, 218, 235-236, 284, 448, Δ η μ η τ ρ ι ο υ N . K a κ κ ἀ β ο υ, 'Αντιστρατήγου, 'Απομνημονεύματα (Μακεδονικός 'Αγών), Θεσσαλονίκη 1972, σ. 51, 102-103, 111, 116, 122, 170-171.

ρων, εις τοὺς ὅποιους ἐπροξένησε μεγάλας καταστροφάς. Ὑπῆρξε καὶ συνεπίκουρος καὶ τὸν ἔντὸς τῆς λίμνης τῶν Γιαννιτσῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων μὲ τὸ ψευδώνυμον Καπετάν Γρέγος.

σ. 30

Αμβρακιώτης (Αβράσογλου Ιωάννης)¹

Ο Αμβρακιώτης, ὑπολοχαγὸς τότε, κατ' ἀρχὰς ἔχρημάτισεν ὡς ἀρχηγὸς δραγανωτῆς ἀνταρτικῶν σωμάτων, κατόπιν δὲ ὡς ἀρχηγὸς σώματος εἰς τὴν περιφέρειαν Κοζάνης, ὃπου διεξήγαγε πολλὰς μάχας κατὰ Τούρκων καὶ Βουλγάρων. Κατόπιν προδοσίας ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, συνελήφθη αἰχμάλωτος ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς Σαρὴ Γκιόλ (Κρηστῖνα). Διὰ ἐπιτηδείων ἐνεργεῖδην ἐδραπέτευσεν ἐκ τῶν φυλακῶν καὶ ἐσυνέχισε τὸν ἄγδνα καὶ εἰς ἄλλας περιφερείας. Συνειργάσθη καὶ συνεπολέμησε μὲ τοὺς Ἀκρίταν (Μαζαράκην Κων.), Καούδην Εὐθύμ. καὶ ἄλλους.

Αμύντας (Δουμπιώτης Νικόλαος)²

Ο Αμύντας κατήγετο ἐκ Κρήτης καὶ ἐδρασεν ὡς ἀρχηγὸς σώματος εἰς πολλὰς περιφερείας τῆς Μακεδονίας καὶ ιδίως εἰς τὰς περιφερείας Ναούσης, Βεροίας καὶ Ἐδεσσῆς, πολεμήσας τοὺς Βουλγάρους λυσσωδῶς, ἐκδικούμενος τὴν δολοφονίαν πολλῶν Ἐλλήνων, πρᾶγμα, τὸ διποῖον συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν ἀναπτέρωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ.

Ἀνδρεάδης Παντελῆς

Ο Ανδρεάδης Παντελῆς ἐδρασεν ὡς ὀπλαρχηγὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κάλα (Σάρρου Κων.) εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν. Ἐλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας κατὰ τῶν Βουλγάρων καὶ Τούρκων, ὡς καὶ εἰς τὴν αἰφνιδιαστικὴν μάχην πρὸς ἐκδίωξιν τῶν Βουλγάρων ἐξ αὐτῆς.

σ. 31

Ανδριανάκης Νικόλαος³

Ο Ανδριανάκης Νικόλαος ἐκ Κρήτης κατ' ἀρχὰς ἐδρασεν ὡς ὀπλαρχηγὸς σώματος εἰς πολλὰς περιφερείας τῆς Μακεδονίας καὶ βραδύτερον ὡς ἀρχηγὸς σώματος.

Πρὸς καλυτέραν καὶ ἀποτελεσματικωτέραν καταπολέμησιν τῶν κομιτατζήδων, συνειργάσθη καὶ συνεπολέμησε μὲ τὸν Δεληγιανάκην, Καούδην, Γύπαρην Παῦλον καὶ ἄλλους.

1. D a k i n, ἔ.ά., σ. 201, 211-212, Τ σάμη, Μακεδονικὸς Ἀγών, σ. 225, 297.

2. Τ σάμη, ἔ.ά., σ. 386, 390, 396. Ο Δουμπιώτης καταγόταν ἀπὸ τὴν Χαλκιδική.

3. D a k i n, ἔ.ά., σ. 364, Τ σάμη, ἔ.ά., σ. 369, 373-374, 377-378, 382, 415, 417-418, 433, Π. Οἰκονόμον, Τὸ Λέξοβο στὴν ἴστορική του πορεία, Θεσσαλονίκη 1976, σ. 105-106.

'Αντωνιάδης Ξενοφῶν¹

Ο Ἀντωνιάδης Ξενοφῶν κατήγετο ἐξ Ἡπείρου καὶ διωρίσθη ὑπὸ τὴν ἴδιότητα τοῦ δημοδιδασκάλου ως πράκτωρ καὶ δραγανωτὴς ἐνόπλων σωμάτων εἰς τὴν περιφέρειαν Σιδηροκάστρου καὶ Πετριτσίου, ἀλλὰ προδοθεὶς κατέψυγεν εἰς τὴν Καβάλαν, ὅπου ἐξηκολούθησεν τὸ ἔργο του.

Εἰς τοὺς Βουλγαρικοὺς πολέμους ἐτραυματίσθη εἰς τὴν χεῖρα του.

'Αργυρίου Γεώργιος²

Ο Ἀργυρίου Γεώργιος ἐδρασεν εἰς Μορίχοβον ως διμοιρίτης τοῦ σώματος Κατσίγαρη Ἐμμ. Υπῆρχεν γενναῖος καὶ τολμηρὸς καὶ ἐπέδειξε παράτολμον ἀνδρείαν εἰς πολλὰς μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ Βουλγάρων.

σ. 32

'Αρκούδας Γεώργιος³

Ο Καπετάν Αρκούδας ώς ὀπλαρχηγὸς ἐδρασεν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν, εἰς τὴν Χαλκιδικήν, ὅπου ἔλαβε μέρος εἰς τὴν παρὰ τὴν χαράδραν τῆς Ἀγ. Ἀναστασίας μάχην καὶ κατόπιν εἰς τὴν περιφέρειαν Μοριχόβου.

Καπετάν Βαγγέλης Νικολάου⁴

Ο Καπετάν Βαγγέλης κατήγετο ἐκ τοῦ χωρίου Στρέμπενον (Ασπρόγεια) Φθωρίνης. Κατ' ἀρχὰς ἦτο ἀρχηγὸς ἑλληνικοῦ καταδιωκτικοῦ σώματος (ἀρματολικοῦ) καὶ ώς συνοδὸς τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ κατὰ τῶν Βουλγάρων τῇ ὑποδείξει τοῦ μητροπολίτου Καστορίας Γερμανοῦ Καραβαγγέλη. Καὶ τοῦτο πρὸς ἐνθάρρυνσιν καὶ ἐμψύχωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ. Ἀργότερον ἐσχημάτισεν αὐτοτελές ἑλληνικὸν σῶμα ἐξ ἐντοπίων. Δὲν ἐξεπλήρωσε τὸν σκοπόν του, δολοφονηθεὶς ἐξ ἐνέδρας ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τὴν 25 Μαρτίου 1904, ἐνδὲ ἐπέστρεφεν ἐκ Μοναστηρίου, ὅπου εἶχε κληθῆ ὡς μάρτυς μετὰ τοῦ ιερέως τοῦ χωρίου Ζέλενιτς (Σκληθροῦ).

Καπετάν Βάνδος Στογιάννου⁵

Ο καπετάν Βάνδος κατήγετο ἐκ Λεσκόβου (Τρία Ἐλατα) καὶ ἐδρασεν ώς ὀπλαρχηγὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ καπετάν Κόδρου (Μιχ. Μωραΐτου). Ἡτο ἀτρόμητος καὶ ριψοκίνδυνος. Ἡτο δὲ καὶ τὸ δεξὶ χέρι τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἄνταρτικῶν σωμάτων τῆς περιοχῆς Πατίου δρους, τοῦ Χρ. Καραπάνου.

1. Ἀγγελικῆς Β. Μεταλλινοῦ, Πάνθεον τῶν Μακεδόνων Ἀγωνιστῶν (1896-1914), σ. 26, Δακίη, ἔ.ά., σ. 212, 220, 337, 384, Τσάμη, ἔ.ά., σ. 358.

2. Μ. Τσάμη, ἔ.ά., σσ. 383-384.

3. Γ. Λυριτζῆ, Ἡ Ἑθνικὴ Ἐταιρεία καὶ ἡ δρᾶσις αὐτῆς, σ. 86, Δακίη, ἔ.ά., σ. 259, Τσάμη, ἔ.ά., σ. 68.

4. Α. Μεταλλινοῦ, ἔ.ά., σ. 20, Π. Τσάμη, ἔ.ά., σ. 137, 144, 146-147, 151, 167-168, 178, 187, Γ. Μόδη, Μακεδονικός Ἀγώνας καὶ Μακεδόνες Ἀρχηγοί, σ. 175-181.

5. Ὁρθό: Βάνδος Βασίλειος (Π. Τσάμη, ἔ.ά., σ. 392).

Τὸ σῶμα τοῦ καπετάνιου Βάνδου κατὰ τὸν βαλκανο-τουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1912-1913 ἦτο ἀνεγνωρισμένον ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς ὀδηγὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀπὸ Σαραντάπορον μέχρι τῶν προθύρων τῆς Γευγελῆς.

σ. 33

Καπετάνιος Βάρδας (Γεώργ. Τσόντος)¹

Ο καπετάνιος Βάρδας, ὑπολοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ, ἔξελέγη ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἑλληνικοῦ κομιτάτου ὡς γενικὸς ἀρχηγὸς τοῦ ἐνόπλου Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος καὶ ἐδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Βογατσικοῦ, Καστορίας, Κορεστίων, Καστανοχωρίου καὶ Μοναστηρίου καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος 1903-1909 μὲν λαμπρὰ καὶ σπουδαιότατα ἀποτελέσματα. Διὰ τοῦτο κατέχει τὰς λαμπροτέρας σελίδας τοῦ Ἀγῶνος. Τὸ δονομά του ἀπεθανατίσθη διὰ τῆς λαϊκῆς μούσης:

«Γειά σου, Βάρδα ξακουστέ, ὅμορφό μου παλληκάρι,
γειά σου Βάρδα Ἀρχηγέ».

Βαρδής Δημήτριος²

Ο Βαρδής, ἀξιωματικός, ἐδρασεν ὡς ὀπλαρχηγὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ καπετάνιου Βάρδα (Τσόντου Γεωργ.) εἰς τὴν περιφέρειαν Μοριχόβου. Αποσταλεὶς ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ Βλαχογιάννη πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ σώματος Ρεμπέλου (Τσολακοπούλου Χρ.), ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας κατὰ τῶν Βουλγάρων.

Βαρνᾶς Γεώργιος³

Ο Βαρνᾶς Γεώργιος κατήγετο ἐκ Στρεμπένου (Ασπρόγεια). Κατ' ἀρχὰς ἐδρασεν ὡς ἀγγελιαφόρος, κατόπιν ὡς ὀπλαρχηγὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ σ. 34 Σκαλιδῆ Γεωργ. / Μὲ τὸ σῶμα του συνεπλάκη μετὰ βουλγαρικῆς συμμορίας εἰς τὸ δρός Βίτσι, τὴν δοπίαν διεσκόρπισε. Εἰς τὴν μάχην τοῦ Ζέλενιτς (Σκλήθρου) μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ, συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ ἐψυλακίσθη εἰς Μοναστήριον, διόπθεν ἐδραπέτευσε καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

1. Βιογραφικά στοιχεῖα γιὰ τὸν Γεώργιο Τσόντο Βάρδα βλ. στοῦ Κ ωνσταντίνου Αθ. Διαμάντη, Τὸ Ἀρχεῖον τοῦ μακεδονομάχου Τσόντου Βάρδα, «Μακεδονικά» 4(1955-1960)449-453, Ἀρχείον Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος Πηνελόπης Δέλτα 1. Γερμανοῦ Καραβαγγέλη, Ο Μακεδονικός Ἀγών (Ἀπομνημονεύματα), Θεσσαλονίκη 1959, σ. 15-17, 20, 23, 25, 30-31, 33, 43, 69, 71-72, 77, 91, D. Δάκινη, σ. 142, 144, 181, 184, 192, 193, 215-216, 219, 229, 230, 307, 314. Π. Τσάμη, Ε.Δ., σ. 179, 200, 214, 216-218, 220-223, 234, 239-241, 243-246, 248, 258-262, 264-265, 299-303, 330, 332, 338, 365, 367, 369, 378, 381. Οἰκονόμου, Τὸ Λέχοβο στὴν ιστορικὴ του πορεία, Θεσσαλονίκη 1976, σ. 83-84.

2. Π. Τσάμη, Ε.Δ., σ. 259-358.

3. Μεταλλινοῦ, Ε.Δ., σ. 49.

Καπετάν Βάσσος ἢ Μέμος¹

Ο καπετάν Βάσσος τὸ 1904 κατετάγη εἰς τὸ σῶμα τοῦ Μπόλα Σπυρ. καὶ κατόπιν προσεκολλήθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ Καραλιβάνου. Ὡς ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὰ Καστανοχώρια καὶ τὰ Κορέστια πολεμῶν Τούρκους καὶ Βουλγάρους. Ἐλαβε μέρος καὶ εἰς τὰς μεγάλας μάχας τοῦ Κοντσίκου καὶ τοῦ Νερέτι (Πολυυποτάμου). Συνειργάσθη μὲ τοὺς Παῦλον Μελᾶν, Καραβίτην Ἰωάν., Καούδην Εὐθύμιον καὶ Φραγκόπουλον Σπύρον, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ὑπαρχηγός. Ἐλαβε μέρος καὶ εἰς τὸν Ἡπειρωτικὸν ἄγῶνα.

Βαφείδης Δημήτριος

Ο Βαφείδης κατήγετο ἐκ Τ(υ)ρνάβου τῆς Θεσσαλίας. Τὸ 1905 κατετάγη ἔθελοντὴς εἰς τὸ σῶμα τοῦ Μαυρομάτη Κωνσταντίνου. Ἐν μέσῃ Καβάλα, μετὰ τριῶν ἄλλων ὀπλιτῶν ἐφόνευσε τὸν ἀρχικομιτατζῆν Μηνᾶν Νικ. καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ τὸν Σιδέρωφ, διευθυντὴν τοῦ κεραμοποιείου πλησίον τοῦ Δοξάτου Καβάλας, τοῦ ὁποίου οἱ ἐργάται ἤσαν κομιτατζῆδες μετεμφιεσμένοι καὶ ἐδολοφόνουν τοὺς Ἐλληνας.

Κατόπιν κατετάγη εἰς τὸ σῶμα τοῦ Κουρπέζου² (Κοσμοπούλου Δημητρίου).

Καπετάν Βέργας (Μάνος Πέτρος)³

Ο καπετάν Βέργας ὡς ἀρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὰ Καστανοχώρια καὶ τὰ Κορέστια δραστηρίως πολεμῶν ἐναντίον Τούρκων καὶ κομιτατζῆδων, ἀλλὰ μόνον ἐπ' ὀλίγον χρονικὸν διάστημα. Κατὰ τὴν ὀλιγοχρόνιον διάρκειαν τῆς δράσεώς του εἰς τὸ Μουρίκι κατέστρεψεν ὀλόκληρον τουρκικὸν λόχον στρατοῦ.

Βλαχογιάννης Γεώργιος, λοχαγός⁴

Ο Βλαχογιάννης Γ. ὡς ὀπλαρχηγὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βάρδα Γ. (Τσόντου Γ.) ἔδρασεν εἰς τὸ Μορίχοβον δραστηρίως κατὰ Τούρκων καὶ Βουλγάρων. Ἡ δρᾶσις του, ἂν καὶ ἡτο βραχυχρόνιος, ἐπεξετάθη καὶ πέραν τοῦ Μοναστηρίου μέχρι τῆς Νιζοπόλεως. Συνειργάσθη μὲ τὸν Ρέμπελον (Τσολακόπουλον Χρ.), Φιωτάκην Γεωργ., Καραβίτην Ἰωάν., Καούδην Εὐθ. καὶ ἄλλους.

1. D a k i n, ἔ.ἄ., σ. 36-37, 39, 193.

2. Ὁρθός: Κουρμπέσης.

3. Περικλέος Ἀλ. Ἀργυροπούλου, Ο Μακεδονικός Ἀγών (Ἀπομνημονεύματα), Θεσσαλονίκη 1957, σ. 41, Γερμανοῦ Καραβαγγέλη, Ο Μακεδονικός Ἀγών, σ. 43, D a k i n, ἔ.ἄ., σ. 227, 230, Τσάμη, ἔ.ἄ., σ. 146, 240, 250, 255, 257, 264, 266, 364.

4. D a k i n, ἔ.ἄ., σ. 201, 228, Τσάμη, ἔ.ἄ., σ. 265. Οικονόμου, ἔ.ἄ., σ. 86-88.

Βολάνης Γεώργιος, ο παξιματικός¹

Ο Βολάνης Γεώργ. κατήγετο έκ Κρήτης και ἔτρεξεν ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα τοῦ Παύλου Μελᾶ. Κατὰ τὴν δρᾶσιν του ἐναντίον κομιταζήδων και Τούρκων συνελήφθη αἰχμάλωτος και ἐφυλακίσθη εἰς τὸ Μοναστήριον, ὅπθεν δραπετεύσας ἐσχημάτισε νέον σῶμα και ἔδρασεν ἀπὸ τοῦ 1903 μέχρι τοῦ 1908 ἐκκαθαρίζων τὸ ἔδαφος ἀπὸ τοὺς κομιταζήδας.

σ. 36

Βρανᾶς Λαμπρινός²

Ο Βρανᾶς Λ. κατήγετο έκ Κρήτης. Ως ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν μετὰ τοῦ Καλομενοπούλου Νικ. Ἐλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας, εἰς δὲ τὴν μάχην τῆς Μπελκαμένης (Δροσοπηγῆς), πολιορκηθέντες ὑπὸ πολυαριθμού τουρκικοῦ στρατοῦ, αὐτὸς μὲν ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος, ὁ δὲ Καλομενόπουλος συνελήφθη αἰχμάλωτος, ἀλλὰ κατώρθωσε και ἔδραπετευσε.

Καπετάν Βρόντας (Παπᾶς Βασίλ.), ἀνθυπολοχαγὸς³

Ο καπετάν Βρόντας ὡς ἀρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὸ Μορίχοβον μὲ κεντρικὴν περιφέρειαν τῆς Καστοριᾶς κατὰ τὰ ἔτη 1905-1906. Τὸ σῶμα του ἦτο τὸ πολυμελέστερον, τὸ δποῖον διεξήγαγε πολλὰς σφροδροτάτας, ἀλλ' ἐνδόξους μάχας κατὰ τῶν Τούρκων και Βουλγάρων, τοὺς δποίους και κατετρόπωσε. Συνέπραξε μετὰ τῶν ἀρχηγῶν και ὀπλαρχηγῶν Γκούρα (Παπαβιέρου Δημ.), Περδίκα (Νεράντζη Παύλ.) και Λιούπου (Πηγεώνα Φιλ.).⁴ Μετέσχε και τῶν ἐνδόξων πολέμων 1912-1913.

Γαλάνης Νικόλας

Ο Γαλάνης Νικ. ἔδρασεν ὡς ὀπλαρχηγὸς εἰς τὰς περιφερείας Φλωρίνης, Περιστερίου και Πρέσπας πολεμήσας δραστηρίως Τούρκους και Βουλγάρους, ἐκ τῶν ὄποιων πολλοὺς ἔξωντωσε. Εἰς τὴν μάχην τοῦ Στρεμπένου ('Ασπρόγεια) ἐπέδειξε παράτολμον γενναιότητα. Ορμήσας δρθιος, ἐπλήγη θανατίμως. Συνειργάσθη μὲ τοὺς ὀπλαρχηγοὺς Κατσαδούραν Θωμ. και μὲ τὸν Γέρμαν (Τσοτάκον Νικ.).

1. Άργυροποιόλιον, Ό Μακεδονικός Ἀγών, σ. 41, Γερμανοῦ Καραβαγέλη, σ. 33, 43, 47, Μόδη, Ό Μακεδονικός Ἀγών και ή Νεώτερη Μακεδονική Ιστορία, Θεσσαλονίκη 1950, σ. 308-309, Δακίν, σ. 127, 191, Τσάμη, σ. 193, 196, 319, 323-324, 327, 329, 341, 365, 379-382, 391, 419-420, 423-426, 433, Οικονόμου, Τόλεχοβο, σ. 110-112.

2. Δακίν, σ. 144, 184, 189, 233, Τσάμη, σ. 145, 157, 194, 240, 241, 251-252.

3. Δακίν, σ. 181, 270-271, 308, Τσάμη, σ. 319, 328-329, 365-366, 376, 380, 382, 391.

4. Πρόκειται γιὰ τὸν καπετάν Λαύρα (βλ. Π. Τσάμη, σ. 261, 244, 328, 380), ποὺ ἔφερε και τὸ ὄνομα «Λιούπος».

Γαλανόπουλος Γεώργιος, λοχαγὸς¹

Ο Γαλανόπουλος Γεώργ. ώς ἀρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Χαλκιδικῆς καὶ Γευγελῆς. Ὅπερ ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Χαλκιδικῆς καὶ Γευγελῆς. Ὅπερ ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Χαλκιδικῆς καὶ Γευγελῆς. Ὅπερ ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Χαλκιδικῆς καὶ Γευγελῆς.

Γαρέφης Κώστας²

Ο Γαρέφης Κώστας ἐκ Μηλιάς τοῦ Πηλίου ὑπῆρξεν ὁ δραστηριώτερος τῶν Μακεδονομάχων. Τὸ 1896 ἀπεστάλη εἰς Καβάλαν πρὸς καταστροφὴν γεφυρῶν καὶ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ὅπου προδοθεὶς κατεστράφη τὸ σῶμα του. Αὐτός, ώς ἐκ θαύματος, ἐσώθη. Τὸ 1905 ἐκλήθη ἐξ Αιγύπτου καὶ ἀπεστάλη εἰς τὴν Μακεδονίαν, κατ’ ἀρχὰς μὲν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Καρατζόβαν, περιφέρειαν Ἐδεσσῆς καὶ Μοριχόβου. Πληροφορηθεὶς παρὰ τῶν ἐκ Μεγ. Λειβαδίων Πάϊκου κτηνοτρόφων, ὅτι διοβεβόδας Δάνεφ τοὺς ἄρπαξεν 600 πρόβατα, σπεύδει καὶ τὸν προλαμβάνει εἰς τὴν Πριόνια τῆς Ραδίνης (Τίκβες). Συνάπτει μάχην καὶ τὸν κατατροπώνει φονεύσας 12 κομιτατζῆδας καὶ ἀποδίδει τὰ πρόβατα εἰς τοὺς ἴδιοκτήτας. Εἰς τὸ χωρίον Σμπόρσκο (Πευκωτόν) ἔξοντάνει τὸν ἐπικίνδυνον ἀρχικομιτατζῆν Τράικον. Μετ’ ὀλίγας ἡμέρας πληροφορεῖται, ὅτι εἰς τὰ παρὰ τὰ κτηνοτροφικά κονάκια τῶν Καριφελέων εὑρίσκονται οἱ βοεβόδες Λούκας καὶ Καρατάσος, σπεύδει, συνάπτει μάχην, φονεύει αὐτοὺς μετὰ 14 κομιτατζῆδων, τῶν λοιπῶν διαφυγόντων, πλὴν ὅμως τραυματίζεται θανατίμως καὶ πίπτει ἡρωϊκώτατα. Τὸ σῶμα του ἐτάφη εἰς τὸ χωρίον Γκραντέσνιτσα.

σ. 38

Καπετάν Γέρμας (Τσοτάκος Νικόλ.), ἀνθυπολοχαγὸς³

Ο Γέρμας ώς ἀρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Κοζάνης καὶ Φλωρίνης. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κομιτατζῆδων, πολεμήσας αὐτοὺς μὲ ἀφάνταστον ἀγριότητα. Εἰς τὴν μάχην τῆς Λοσνίτσης (Γέρμα) ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος. Εἰς τὴν μάχην αὐτὴν 60 ἄνδρες ἐπολέμησαν ώς λέοντες ἐναντίον 1.000 καὶ πλέον ἀνδρῶν τάγματος κυνηγῶν τουρκικοῦ στρατοῦ.

Συνειργάσθη μὲ τοὺς Γαλάνην Νικολ. καὶ Κατσαδούραν.

1. D a k i n, ἔ.ā., σ. 220, 369, 417.

2. Βασιλείου Σταυροπούλου, 'Ο Μακεδονικός Ἀγών (Ἀπομνημονεύματα), Θεσσαλονίκη 1961, σ. 33, Παπατζανετέα, 'Ο Μακεδονικός Ἀγών (Ἀπομνημονεύματα), σ. 21-22, D a k i n, ἔ.ā., σ. 234-235, 252, 271, 315, Τσάμη, ἔ.ā., σ. 271, 286, 288, 290, 338, 340-341, 428.

3. Βλ. τὴ μελέτη τοῦ Χ. Γεωργίου, 'Ο Γέρμας καὶ τὰ γεγονότα τοῦ Μακεδονικοῦ ἄγονα, Θεσσαλονίκη 1966, σ. 48-50, Γερμανοῦ Καραβαγγέλη, ἔ.ā., σ. 43-44, 46, Κ. Ι. Μαζαράκη - Αἰνιάνος, 'Ο Μακεδονικός Ἀγών (Ἀναμνήσεις), Θεσσαλονίκη 1963, σ. 78, Χριστόφορος Νάλτσα, 'Ο Μακεδονικός Ἀγών εἰς τὴν Δυτικήν Μακεδονίαν, Θεσσαλονίκη 1958, σ. 30, D a k i n, ἔ.ā., σ. 315, 319, Τσάμη, ἔ.ā., σ. 364, 377, 407.

Γερογιάννης Παναγιώτης, ἔφεδρος ἀνθυπολοχαγὸς¹

‘Ο Γερογιάννης Π. ἐκ Κρήτης ὡς ὁ πλαρχηγὸς Α' τάξεως ἔδρασεν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μακρῆ Γεωργίου ἢ Δικιωνύμου. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας ἔξοντάσις πολλοὺς κομιτατζῆδες. Συνειργάσθη μὲ τοὺς Τερτίκαν Χαράλ., Λουκᾶν Κόκκινον, Εὐθύμ. Καούδην καὶ ἄλλους.

Καπετάν Γιαγκλῆς Γεώργ., ἔφεδρος ἀνθυπολοχαγὸς²

‘Ο Γιαγκλῆς Γεώργ. ὡς ὁ πλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὴν Χαλκιδικήν καὶ εἰς τὰς περιφερείας Θεσσαλονίκης καὶ Κιλκισίου. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κομιτατζῆδων. Πρὸς τιμωρίαν δὲ τῶν προδοτῶν καὶ ὑποστηρικτῶν τῶν δευτέρων, ἐπυρπόλησε μετὰ τοῦ καπετάν Μητρούση (Γκογκολάκη) τὸ βουλγαροχώρι Καρατζάκιοι (Θόλοις).

σ. 39

Καπετάν Γιοβάνης Ραδιναλῆς³

‘Ο Καπετάν Γιοβάνης ἐκ Ραδίνης (Τίκβες), θεῖος τοῦ στρατηγοῦ ἐ.ἄ. Χρήστου Ἀβραμίδη, ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Γευγελῆς μὲ ἔξαιρετικὰ ἀποτελέσματα τιμωρήσας πολλοὺς Βουλγάρους. Τὸ 1912 ὑπῆρξεν ὁ δῆγὸς τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ πρὸς τὰ Γιαννιτσά καὶ τὸ 1916-1918, τῇ ὑποδείξει τῶν ἐλληνικῶν ἀρχῶν, ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων ὡς δῆγὸς καὶ πληροφοριοδότης ἀπὸ ἀεροπλάνου ἀπὸ τὸ Καρασούλι (Πολύκαστρον) πρὸς βορράν μέχρι Ντεμίρ Καπού (Σιδηραῖ πύλαι ἢ Στόβοι) καὶ πέραν.

Καπετάν Γιοβάνης⁴

‘Ο καπετάν Γιοβάνης ὡς ὁ πλαρχηγός, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Παύλου Μελᾶ, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ὁ πολύτιμος δῆγὸς, καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Π. Μελᾶ, ἔδρασεν εἰς τὰ Κορέστια, πολεμῶν ἀσπόνδως τοὺς κομιτατζῆδας. Συνειργάσθη καὶ μὲ τοὺς Καούδην Εὐθ., Καραλίβανον, Κόδρον (Μωραΐτην Μ.) καὶ ἄλλους.

Γκάρτζιος Χαράλαμπος, δημοδιδάσκαλος⁵

‘Ο Γκάρτζιος Χ. κατήγετο ἐκ Γευγελῆς καὶ προσέφερε ποικίλας ὑπηρεσίας κατὰ τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα. Ἡτο ζωτρὸς καὶ τολμηρός, Κατεκρεουργήθη ὑπὸ τῶν κομιτατζῆδων εἰς τὸ χωρίον Λούμνιτσα (Σκρά), ἀφοῦ προηγουμένως ἐβασανίσθη ἀπανθρώπως καὶ ἀγρίως: θέσαντες τοὺς πόδας του εἰς τὸ πῦρ καὶ κατόπιν, ἀναβάς εἰς ἔξ αὐτῶν εἰς τὴν ράχην του, ὑπεχρεώθη νὰ βαδίσῃ μὲ κεκαυμένους πόδας ἐπὶ πετρώδους ἐδάφους κεντῶν αὐτῶν εἰς τοὺς γλουτοὺς διὰ τῆς λόγχης, ἵνα βαδίζῃ ταχύτερον.

1. Ἀργυρόποιο λοσιον, ‘Ο Μακεδονικὸς Ἀγών, σ. 4, Τσάμη, ἐ.ἄ., σ. 328, 384-385, 417-418, 420, 422-423.

2. Δακίν, ἐ.ἄ., σ. 237, 447, Τσάμη, ἐ.ἄ., σ. 297, 359, 402, 433.

3. Μεταλλινού, ἐ.ἄ., σ. 51.

4. Τσάμη, ἐ.ἄ., σ. 193, 226, 231, 268, 271, 288, 290.

5. Μεταλλινού, ἐ.ἄ., σ. 53.

Καπετάν Γκόνος Γιώτας¹

Ο καπετάν Γκόνος ἐκ Γιαννιτσῶν, μή ἀνεχόμενος τὴν δολοφονίαν ἐνθουσιωδῶν Ἑλλήνων υπὸ τῶν κομιτατζῆδων, κατέφυγεν εἰς Ἀθήνας. Ἐκεῖθεν ἀπεστάλη ὡς ὀπλαρχηγὸς εἰς τὴν περιφέρειαν Γιαννιτσῶν μέχρι Γευγελῆς, ὅπου διεξήγαγεν πολλὰς μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κομιτατζῆδων. Καὶ ἐτιμώρησε πολλοὺς Βουλγάρους δυναμιτιστὰς καὶ σφαγεῖς Ἑλλήνων. Κατόπιν προσελήφθη εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν, ὅπου ὡς γνώστης τῶν κατατοπιδῶν τῆς λίμνης, συνετέλεσεν εἰς τὰ μέγιστα εἰς τὴν δργάνωσιν τῆς ἐντὸς αὐτῆς δράσεως τῶν ἔλληνοςωμάτων υπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Σάρρου (Κάλλα Κωνστ.) καὶ Λύκα Πέτρου, διὰ τὴν ἑκδίωξιν τῶν κομιτατζῆδων ἐξ αὐτῆς, τὴν δόποιαν εἶχον μετατρέψει εἰς φρούριον ώχυρωμένον. Εἰς μάχην μετὰ πολυαριθμοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἐτραυματίσθη θανασίμως πεσὼν ἥρωϊκῶς μαχόμενος.

Καπετάν Γκόνος Δουγιάμας²

Ο καπετάν Γκόνος ἐκ Μπαροβίτσης (Καστανερῆς Γουμενίσσης), κατ' ἀρχὰς κατετάγη εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀρχηγοῦ καπετάν Κόδρου (Μωραΐτου Μιχ.) καὶ Φραγκοπούλου, δόποιος κατόπιν, διὰ τὴν ἰκανότητά του καὶ τὴν ἀνδρείαν του, ἀνέκηρύχθη δόπλαρχηγὸς ἀπὸ τὸ 1905-1908 τιμωρήσας πολλοὺς φανατικοὺς καταδότας Βουλγάρους.

σ. 41

Καπετάν Μητρούσης (Γκογκολάκης)³

Ο καπετάν Μητρούσης ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Σερρῶν, Χαλκιδικῆς καὶ Κιλκισίου. Διεκρίθη διὰ τὴν τόλμην καὶ γενναιότητα. Ἐλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας καὶ ίδιως εἰς τὸ χωρίον Καρατζάκιον, ὅπου διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τὴν δολοφονίαν τῆς γυναικός του ὑπὸ τῶν κομιτατζῆδων, ὥρμησε κατὰ τοῦ χωρίου, ὅπου εὑρίσκοντο οἱ δολοφόνοι, κατέσφαξεν ὅλους καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν κατοίκων Βουλγάρων, οἱ δόποιοι συνέπραξαν εἰς τὴν δολοφονίαν. Προδοθείς εἰς τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς κατεδιώχθη, ἀλλ’ οὗτος, ὡς ἄλλος Γεωργ. Ὄλύμπιος, κατέφυγεν εἰς τὸ καδωνοστάσιον τῶν Σερρῶν μὲ τοὺς διποδούς του, ὅπου ἀντέταξεν ἄμυναν ἀπεγνωσμένην καὶ ἔπεσαν πάντες ἥρωϊκῶς μαχόμενοι.

1. Π α π α τ ζ α ν ε τ ἐ α, ἔ.ἀ., σ. 8, 12-14, 26, 43, 45, Μ α ζ α ρ ἀ κ η - Α ι νι ἄ νος, Ο Μακεδονικός Ἀγών, σ. 16, 78, Δ α κ i n, ἔ.ἀ., σ. 274, 285. Τ σ ἀ μ η, ἔ.ἀ., σ. 271, 292, 351-352, 394, 426, 434.

2. Γιὰ τοὺς τέσσερις ἀδελφούς Λάζο, Γκόνο, Μητρό, Τράιο Δουγιάμα βλ. Δ α κ i n, ἔ.ἀ., σ. 238, Τ σ ἀ μ η, ἔ.ἀ., σ. 392, Μ ὁ δ η, Μακεδονικός Ἀγών καὶ Μακεδόνες Ἀρχηγοί, σ. 305-314.

3. Ἀγ γ. Μ ε τ α λ λ ι ν ο ū, ἔ.ἀ., σ. 26, X. Ν ἀ λ τ σ α, Ο Μακεδονικός Ἀγών εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν, σ. 30, Γ. Μ ὁ δ η, ἔ.ἀ., σ. 319-323, 402-405, Δ α κ i n, ἔ.ἀ., σ. 237, 285, Τ σ ἀ μ η, ἔ.ἀ., σ. 359, 402, 404.

Γκούντας Κωνσταντίνος¹

Ο καπετάν Γκούντας, γηράιος ἀρματολὸς τοῦ Ὀλύμπου, κατήγετο ἐκ μικροῦ χωρίου τῶν Γρεβενῶν καὶ κατοικοῦσε εἰς τὸ Μεγάροβο τοῦ Μοναστηρίου, δπου ἔδρασεν ἀπὸ τοῦ 1905 μέχρι τοῦ 1907. Ἐφθασε δὲ μέχρι τῆς Ἀχρίδος. Εἰς τὸ χωρίον Σμίλοβον ἐτιμώρησε πολλοὺς φανατικοὺς Βουλγάρους καὶ κατέκαυσεν ὅλα τὰ βουλγαρικὰ ἐκκλησιαστικά βιβλία, μὲ τὰ δποῖα οἱ κομιταζῆδες ἀντικατέστησαν τὰ ἑλληνικά. Συνειργάσθη μὲ τοὺς Μάλλιον (Δούκαν Στέφανον) καὶ τὸν Μακρῆν (Δικώνυμον Γ.), πολεμήσας Τούρκους καὶ Βουλγάρους μετὰ σφοδρότητος.

σ. 42

Γκούρας Δημ. (Παπαβιέρος Δημ.), ἀνθυπολοχαγὸς²

Ο καπετάν Γκούρας ἐκ Παρνασσίδος ἐκλήθη τὸ 1907 ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Μακεδονικοῦ κομιτάτου καὶ ἀπεστάλη ὡς ἀρχηγὸς εἰς τὴν περιφέρειαν Μοριχόβου. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κομιταζῆδων καὶ ίδιως εἰς τὴν κατὰ τὴν 14ην Ιουνίου 1907 μεγάλην καὶ φονικωτάτην μάχην παρὰ τὸ δάσος τοῦ Λεχόβου (Καστανοχωρίου) μετὰ πολυναριθμού τουρκικοῦ στρατοῦ, εἰς τὴν δποίαν ἔλαβον μέρος καὶ τὰ σώματα τοῦ Ζάκα Γρηγ. ἢ Φαληρέα, τοῦ Φλάμπουρα (Θειάφη Ε.) καὶ Λουκᾶ Κοκκίνου, δ ὁ δποῖος ἐτραυματίσθη ἀνωθεν τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ. Ὡσάυτως ἔλαβε μέρος καὶ εἰς τὴν μεγάλην μάχην τῆς Βέρμπιανης, εἰς τὴν δποίαν ἔλαβον μέρος καὶ δ Βρόντας (Παπᾶς Βασιλ.) καὶ Κατσίγαρης Ἐμμ. μετὰ πολυπληθοῦς βουλγαρικῆς συμμορίας. Συνειργάσθη καὶ μὲ τοὺς Καραπάνου Χρήστ., Καρφῆν Ιωάν., Κατσαδούραν Θωμᾶν καὶ ἄλλους.

Γρηγορίου Στέφανος³

Ο Γρηγορίου Στ. ὡς ὀπλαρχηγὸς μὲ σῶμα καθαρῶς Μακεδόνων ἔδρασεν εἰς πολλὰς περιφερείας καὶ ίδιως τῆς Φλωρίνης. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας καὶ πρὸ παντὸς κατὰ τῶν Βουλγάρων, πρὸς τοὺς δποίους εἶχε κηρύξει ἀμειλικτον πόλεμον καὶ τὸν δποίους ἐπολέμησε μετὰ πείσματος καὶ σφοδρότητος. Συνειργάσθη μὲ τοὺς Σκουντρήν Ἐμμ., Νικολούδην Ἐμμ., Φαρμάκην Ἡλ. (Κούντουραν Ἡλ.) καὶ ἄλλους.

σ. 43

Γύπαρης Παῦλος⁴

Ο Γύπαρης Παῦλος ἐκ Κρήτης ἔδρασεν ὡς ὀπλαρχηγὸς εἰς τὰς περι-

1. Π. Τσάμη, ἔ.ἀ., σ. 244, 322-323.

2. D. D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 308, Π. Τ σ ἀ μ η, ἔ.ἀ., σ. 370, 374-376, 382, 384-385.

3. D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 181, 227, 229. Τ σ ἀ μ η, ἔ.ἀ., σ. 61, 156, 202, 240, 266, 366-367, 372-375, 382, 384-385, 419-424, 433.

4. Βλ. τὴν μελέτη τοῦ 'Α ν δ ρ ἐ α Γ υ π α ρ ἀ κ η, Καπετάν Γύπαρης, Ἀθῆναι 1967, D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 192-193, 215, 219, 230, 307, 314, Π. Τ σ ἀ μ η, ἔ.ἀ., σ. 202, 208-210, 213, 240, 255, 257-258, 262, 266, 319, 323-324, 326, 365, 372-373, 413-435, Γ ε ω ρ γ ι ο ν,

φερείας Κορεστίων καὶ Μοναστηρίου. Ἐλαβε μέρος εἰς πολλάς μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ Βουλγάρων, ἐκ τῶν δόπιων πολλοὺς ἔτιμώρησε, ἀλλὰ καὶ τρις ἐτραυματίσθη. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Κρήτης καὶ τῆς Σάμου, εἰς τὸν Ἡπειρωτικὸν ἄγῶνα καὶ τοὺς Εὐρωπαϊκοὺς πολέμους, ίδιως εἰς τὴν μεγάλην μάχην τοῦ Σκρᾶ.

Δανιὴλ Ἀλέξανδρος

Ο Δανιὴλ Ἀλ. ἐκ Βαρυπόμπης τῆς Λαμίας ἔδρασεν ώς διμοιρίτης εἰς τὸ σῶμα τοῦ Καούδη Εύθυμ. εἰς πολλάς περιφερείας, διακριθεὶς εἰς τὰς πολλάς μάχας, διὰ τὴν γενναιότητά του, τὴν τόλμην καὶ τὴν ἀνδρείαν του.

Δεληγιάννης Ἡλίας¹

Ο Δεληγιάννης Ἡλ. ὑπήρτησεν ώς ὁμαδάρχης εἰς τὸ σῶμα τοῦ Μάλλιου Στ. (Δούκα Στ.) καὶ κατόπιν εἰς τὸ σῶμα τοῦ Καούδη Εύθ. Ἐλαβε μέρος εἰς πολλάς μάχας, ώς καὶ τὰς μεγάλας μάχας τοῦ Ὁντρια καὶ Λεχόβου (Καστανοχωρίου). Ἡτο τολμηρός, γενναῖος καὶ λίαν ριψοκίνδυνος.

σ. 44

Δέλλιου Χρῆστος ἡ Ζαχαρόπλαστης²

Ο Δέλλιου Χρῆστος ἐκ Γευγελῆς, κατ' ἀρχὰς εἰργάσθη ώς σύνδεσμος μεταξὺ τοῦ κέντρου Γευγελῆς καὶ τῶν σωμάτων τῆς περιφερείας, κατόπιν ώς ὀπλίτης. Διακριθεὶς δὲ διὰ τὴν τόλμην καὶ τὴν ὄρμητικότητά του, ἀνεκρύχθη ὁμαδάρχης. Καὶ τέλος, ώς ὀπλαρχηγός, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Χρηστ. Καραπάνου, ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Γευγελῆς, Δοϊράνης, Βογδάντσης Γουμενίσσης, μαχόμενος ἐπιδεξίως κατὰ τῶν κομιτατζήδων καὶ τιμωρῶν Βουλγάρους καταδότας.

Δίμπρας Π. (Κλεῖτος Παναγ.)³

Ο καπετάν Δίμπρας κατ' ἀρχὰς εἰργάσθη ώς ἐθνεργάτης εἰς τὴν Ἀνατ. Θράκην περιφερείας 40 Ἐκκλησιῶν, κατόπιν εἰς Γευγελῆν ώς ἀλευρέμπορος ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Κλεισούρας. Ἀργότερον ἔχρημάτισε ὑπαρχηγὸς τοῦ Μάλλιου (Δούκα Στεφ.) καὶ ἔλαβε μέρος εἰς πολλάς μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ Βουλγάρων. Συνειργάσθη μὲ τὸν Λιούπον (Πηγεῶνα Φιλ.), Ἀκρίβον (Τόσκαν Στέφ.) Καρφήν Ιοάνν. καὶ ἄλλους, ίδιως εἰς τὴν μεγάλην μάχην Ζαγοριτσάνης, πρῶτον μὲ τοὺς κομιτατζήδες καὶ κατόπιν μὲ τοὺς Τούρκους, κατατροπώσας ἀμφοτέρους.

Δουγιάμας Δημήτριος⁴

Ο Δουγιάμας Δημήτριος ἐκ Καστανερῆς Γουμενίσσης κατ' ἀρχὰς κα-

¹ Ο Γέρμας καὶ τὰ γεγονότα τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγάνα, σ. 62, Οἱ κονόμοι, Τὸ Λέχοβο, σ. 110-112.

² 1. Τ σ. α μ η, ἔ.ἄ., σ. 244, 365, 370, 414-415.

³ 2. Ο συγγραφέας συγχέει τὸν Γεώργ. Ζαχαροπλάστη ποὺ ἔδρασε στὴ Στρώμνιτσα μὲ τὸν Χ. Δέλλιο, γιὰ τὸν δόποι καὶ πρόκειται ἐδῶ, (Μεταλλινού, σ. 50, 52).

⁴ 3. Τ σ. α μ η, ἔ.ἄ., σ. 244, 269, 392. Πρόκειται γιὰ τὸν Δρίβα ή Κλεισούρα.

⁵ 4. Βλ. προηγούμενη παραπομπὴ γιὰ τοὺς ἀδελφοὺς Δουγιάμα.

τετάχθη ώς όπλιτης εις τὸ σῶμα τοῦ Κόδρου (Μωραΐτου Μιχ.) καὶ Φραγκοπούλου. Ἀναδειχθεὶς δὲ γενναῖος καὶ τολμηρὸς εἰς τὰς μάχας, ἀνεκηρύχθη κατ' ἄρχας ὅμαδάρχης, κατόπιν ως ὁπλαρχηγὸς αὐτοτελοῦς σώματος ἀπὸ τὸ 1905 μέχρι 1908. Ἐτιμώρησε πολλοὺς Βουλγάρους καὶ ἐξώντωσε τὸν ἄρχικομιτατζῆν Μπέσκον. Ἐδολοφονήθη δὲ ἐνέδρας μετὰ τὸ 1912.

σ. 45

Δούκης Σπύρος¹

Ο Δούκης Σπ. ἐκ Καστοριᾶς ὑπῆρξε πρωτοπαλλήκαρον τοῦ καπετάνιου Ἀρκούδα, ἔλαβε μέρος εἰς πολλάς μάχας μὲν Τούρκους καὶ Βουλγάρους καὶ ἔπεισε μαχόμενος μετά τουρκικοῦ στρατοῦ τὸ 1906 εἰς τὴν παρὰ τὴν Ἀνασέλιτσαν μάχην.

Δούκης Χρῆστος²

Ο Δούκης Χρῆστος ἐκ Καστοριᾶς, ὑπῆρξεν ὀπαδὸς τοῦ Παύλου Μελᾶ. Ἀναγνωρισθεὶς ως ὁπλαρχηγὸς διὰ τὴν πολεμικὴν ἰκανότητά του κατήρτισε σῶμα, μὲν τὸ ὄποιον ἐπολέμησε σφοδρότατα κατὰ Τούρκων καὶ Βουλγάρων. Ἐλαβε μέρος καὶ εἰς τὸν Βαλκανικὸν πολέμους καὶ τὸν Ἡπειρωτικὸν ἄγδνα.

Ἐσλιν Ὅθων³

Ο Ἐσλιν Ὅθων ἐξ Ἀθηνῶν ως ὁπλαρχηγὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γκούρα (Παπαβιέρου Δημ.) διεξήγαγε πολλάς μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ Βουλγάρων ως καὶ εἰς τὴν μεγάλην μάχην τοῦ Λεχόβου (Καστανοχωρίου), εἰς τὴν ὁποίαν συνεπολέμησαν κατὰ πολυαριθμοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ οἱ Ζιάκας Γρηγ., Φλάμπουρας Ε. καὶ Κόκκινος Λουκ.

σ. 46

Ζαρκάδας Θεοχάρης⁴

Ο καπετάν Ζαρκάδας Θ. ἐξ Ἀθύτου Χαλκιδικῆς ὑπηρέτησεν ως ὑπαρχηγὸς τοῦ σώματος Γιαγκλῆ Γεωργίου ἀπὸ τοῦ 1906 μέχρι τοῦ 1908 καὶ ἀργότερον ως ὁπλαρχηγός. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν κομιτατζήδων εἰς Καρατζάκιο, τὸ ὄποιον ἐπυρπόλησαν μετά τοῦ Μητρούση (Γκογκολάκη). Ὁσαύτως ἔλαβε μέρος καὶ εἰς τὴν ἐνέδραν κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐν Ἀγίῳ Ορει.

Ζερβέας Παρασκευᾶς⁵

Ο Ζερβέας Π., ως ὁπλαρχηγὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κάλλα (Σάρρου Κων.), ἔδρασεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν. Εἰς τὴν μεγάλην ἐπίθεσιν

1. Μεταλλινοῦ, ἔ.ἀ., σ. 29.

2. Μεταλλινοῦ, ἔ.ἀ., σ. 29.

3. Τσάμη, ἔ.ἀ., σ. 328-329.

4. Dakin, ἔ.ἀ., σ. 271. Τσάμη, ἔ.ἀ., σ. 67, 391.

5. Π. Παπατζανετέα, 'Ο Μακεδονικὸς Ἀγών, σ. 34, 41.

κατὰ τῶν κομιτατζήδων, τῶν ώχυρωμένων ἐντὸς τῶν καλυβῶν τῆς λίμνης, ἐτραυματίσθη εἰς τὴν χεῖρα καὶ ἔχασε ἔνα δάκτυλον. Εἰς τὴν μάχην αὐτὴν ἔλαβον μέρος ὁ Ἀγρας, ὁ Γκόνος Γιώτας, ὁ Μπάρος καὶ ἄλλοι.

Ζερβός Παναγιώτης

Ο Ζερβός Παναγιώτης ως ὀπλαρχηγός ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Κορεστίων, Καστανοχωρίων καὶ ἄλλων περιφερειῶν πολεμῶν μετὰ γενναιότητος καὶ σφοδρότητος Τούρκους καὶ κομιτατζήδες. Συνειργάσθη καὶ συνεπολέμησε μετὰ τοῦ Μάλλιου (Δούκα Στέφ.), Ρούβα (Κατεχάκη Γ.) Σκαλίδη Γεωργ. καὶ ἄλλους.

Ζήκης Χρ. (Καραπάνος Χρῆστος)¹

Ο Ζήκης Χρ., ἐπιλοχίας πεζικοῦ, ἔδρασεν ως ἀρχηγός εἰς τὰς περιφερείας Μοριχόβου, Κορεστίων καὶ Γευγελῆς μὲν ἄριστα ἀποτελέσματα. Εἰς τὴν περιφέρειαν Γευγελῆς εἶχε στενήν συνεργασίαν μὲν τοὺς διπλαρχηγούς Στέργ. Ναούμ, Βάνδον Βασίλ., Λάζον Δουγιάμαν, Γκόνον Πελτέκην, ἀπαντας Μακεδόνας.

σ. 47

Ζήσηνα Εύτερη

Η Ζήσηνα Εύτ., ως ἄλλη ἡρωῖς τοῦ 1821, ἀνεδείχθη κατὰ τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα. Καταγομένη ἐκ τοῦ χωρίου Ἀπόσκεπο τῆς Καστορίας εἰργάσθη διὰ τὴν δργάνωσιν ἐνόπλων ἀνταρτικῶν σωμάτων, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἔξοντωσιν πολλῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων καὶ ιδιαίτερος εἰς τὴν ἔξοντωσιν τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀρχικομιτατζῆ Μάτο ἐκ Γκορνιτσόβου. Τὸ 1904 ὁ Τσακαλάρωφ μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν της, διὰ νὰ φονεύσῃ τὸν υἱόν της, ὥρμησεν ως λέαινα καὶ ἐπλήγωσε πολλοὺς συμμορίτας, οἵτινες τὴν ἐτραυμάτισαν σοβαρῶς καὶ ἐφόνευσαν τὸν υἱόν της. Φυλακισθεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀπεφυλακίσθη τὸ 1908 κατὰ τὸ τουρκικὸν σύνταγμα.

Ζιάκας Γρηγόριος (Φαληρέας Γρηγ.), ἀνθυπολοχαγὸς²

Ο καπετάν Ζιάκας Γρ. ως ἀρχηγός ἔδρασεν εἰς τὰ Καστανοχώρια, Κορέστια καὶ ἄλλας περιφερείας. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας καὶ ιδίως εἰς τὸ Ζέλενιτς (Σκλήθρον) καὶ Λέχοβον (Καστανοχώρι). Ἐπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος εἰς τὴν μάχην τῆς Λοσνίτσης (Γέρμα), τὴν ὅποιαν διηγύθυνε. Εἰς τὴν μάχην αὐτὴν 60 ἄνδρες ἐμάχοντο ως λέοντες ἐναντίον 1.000 Τούρκων τοῦ τάγματος κυνηγῶν.

1. Πρόκειται γιὰ τὸν Ζούκη Χρῆστο, τὸν ὄποιο ὁ συγγραφέας συγχέει λανθασμένα μὲ τὸν Καραπάνο Χρῆστο. Γιὰ τὸν Ζούκη βλ. στοῦ D. D a k i n, ἔ.ἄ., σσ. 215, 220, 222, 225, II. Τ σάμη, ἔ.ἄ., σ. 259.

2. ἔ.ἄ., σ. 37-41. K. I. Μ α ζ α ρ ἄ κ η - Α ἵ νι α ν ο ζ, 'Ο Μακεδονικὸς Ἀγών, σ. 153, 157, D. D a k i n, ἔ.ἄ., σ. 282-283, 286, Π. Τ σάμη, ἔ.ἄ., σ. 341, 345, 348, 391, 426, 433.

σ. 48

Ζούπας Δημήτριος

Ο καπετάν Ζούπας Δημ., έκ Βαρυόπομπης της Λαμίας, τὸ 1904 κατέταχθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ Λίτσα (Βλαχάκη Ἀντ.) καὶ Λεωνίδου Πετροπούλακη καὶ ἔδρασεν ὡς ὀπλαρχηγὸς εἰς τὰς περιφερείας Φλωρίνης καὶ Γρεβενῶν, ὅπου εἰς μίαν μάχην ἐφονεύθη ὁ Πετροπούλακης. Κατόπιν μετέβη εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Καστορίας καὶ συνηνώθη μὲ τὸ σῶμα τοῦ Γιώτα Κων. Ἀργότερον τὸ σῶμα του ἐνέπεσεν εἰς ἐνέδραν τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ, διὰ νὰ μὴ αἰχμαλωτισθῇ, ἐκύλισεν μετ' ὀπλιτῶν του ἐξ ἑνὸς ἀποκρήμνου βράχου καὶ διασωθέντες ἐξηκολούθησαν τὴν δρᾶσιν των μέχρι τοῦ 1908.

Ήρακλῆς

Ο καπετάν Ήρακλῆς, έκ Βασιλικῶν Χαλκιδικῆς, ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Χαλκιδικῆς καὶ Θεσσαλονίκης, συνεργαζόμενος μετὰ τῶν καπετάν Ακρίτα (Κ. Μαζαράκη), Παπακώστα Βασιλ. καὶ Μινοπούλου Ἀθαν.

Καβοντόρος Σταύρος (Ρήγας Σταύρος),
ἀνθυπολοχαγὸς πεζικοῦ¹

Ο Καβοντόρος Στ. ἔδρασεν ὡς ὀπλαρχηγὸς εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν κατὰ τῶν ἐκεῖ ἐγκατεστημένων καὶ ὀχυρωμένων κομιταζήδων, εἰς τοὺς ὄποιούς μετὰ τῶν ἀρχηγῶν καὶ ὀπλαρχηγῶν Ἀγρα (Τέλλου Ἀγαπηνοῦ), Ζερβέα Παρασκ., Τηλιγάδη, Γκόνου Γιώτα καὶ ἄλλους, ἐπροξένησαν πολλάς καὶ μεγάλας ζημίας.

Κάλλας Κ. (Σάρρος Κωνστ.), λοχαγὸς πεζ.²

σ. 49 Ο Καπετάν Κάλλας ἔδρασεν ὡς γενικὸς ἀρχηγὸς εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν, δηνού διεξήγαγε πολλάς μάχας κατὰ τῶν κομιταζήδων, /εἰς τοὺς ὄποιούς ἐπροξένησε πολλάς ζημίας. Πρὸς τελείαν δμως ἐκτόπισιν αὐτῶν ἐκ τῆς λίμνης, συνεκάλεσε συμβούλιον ὑπὸ τὴν προεδρίαν του μὲ τοὺς συναρχηγοὺς καὶ ὀπλαρχηγοὺς Λύκαν Π., Ἀγραν, Γκόνον Γιώταν, Κοκκινάκην Στυλ., Ζερβέαν Παρασκ. καὶ Μπουκουβάλαν Κων., κατὰ τὸ ὄποιον ἀπεφασίσθη γενικὴ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ ἀρχηγείου (καλύβης ὀχυρωμένης) τῶν Βουλγάρων. Εἰς τὴν ἐπίθεσιν ἐχρησιμοποιήθησαν 13 πλάβες (βάρκες), ἀνὰ τρεῖς ἄνδρες εἰς ἑκάστην, ἐκτὸς τῶν ἄλλων πλαβῶν τῶν περιπολούντων ἀνὰ τὰς λαβυρινθοειδεῖς στενωτάτους διόδους. Γενομένης τῆς ἐπίθεσεως αἰφνιδιαστικῶς καὶ μετὰ σφοδρότητος κατετροπώθησαν οἱ κομιταζῆδες, πλὴν δμως ἐπλήγη θανασίμως ὁ Λύκος καὶ ἐτραυματίσθη ὁ Ζερβέας εἰς τὴν χεῖρα του καὶ ἀπεκόπη ἔνας δάκτυλός του.

1. Π α π α τ ζ α ν ε τ ἐ α, ἔ.ἄ., σ. 5, 6, 20-21, Δ α κ i n, ἔ.ἄ., σ. 274-275, Τ σ ἀ μ η, ἔ.ἄ., σ. 294, 344, 347, 350-351, 374.

2. Δ α κ i n, ἔ.ἄ., σ. 279-280, 253-254, 286, Τ σ ἀ μ η, ἔ.ἄ., σ. 343, 351-353, 393-394.

Καλογεράκης Ἰωάννης¹

Ο Καλογεράκης Ἰωάννης, ώς δόπλαρχηγός εἰς τὸ σῶμα τοῦ Βάρδα (Τσόντου Γεωργίου), ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Κορεστίων, Μπελκαμένης, Μοναστηρίου, καὶ εἰς τὴν μάχην παρὰ τὸ Λέχοβον (Καστανοχώριον), συμπλακεῖς μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ, ἔπειτεν ἡρωϊκῶς. Συνειργάσθη μετὰ τοῦ Μακρῆ, Καούδη, Βέργα καὶ ἄλλους.

Καλομενόπουλος Νικόστρατος²

Ο Καλομενόπουλος Νικόστρατος. ἔδρασεν ώς δόπλαρχηγός εἰς τὴν περιφέρειαν Φλωρίνης κατὰ τῶν Βουλγάρων καὶ Τούρκων. Εἰς τὴν μάχην τῆς Μπελκαμένης (Δροσοπηγῆς) διὰ προδοσίας τῶν Βουλγάρων συνελήφθη αἰχμάλωτος ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, τὸ δὲ σῶμα του διεμοιράσθη εἰς ἄλλα σῶματα.

Καραλίβανος Ἄλ.³

Ο Καραλίβανος Ἄλ., ὁ γηραιός, ἀλλ᾽ ἀτρόμητος ἀρματολὸς τοῦ Ὁλύμπου, κατ' ἄρχας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Παύλου Μελᾶ καὶ ἀργότερον μὲ αὐτοτελές σῶμα, ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Κοζάνης, Βοδενῶν καὶ Καρατζόβας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ Βουλγάρων.

Τοὺς δευτέρους τούτους κατετρόμαξε καὶ ἀπεδεκάτισε, ιδίως εἰς τὴν παρὰ τὸ χωρίον Νερέτι (Πολυπόταμον) μάχην. Μίαν πολυάριθμον συμμορίαν τὴν κατετρόπωσε καὶ τὴν ἔτρεψεν εἰς ἄτακτον φυγήν. Συνειργάσθη μὲ τὸν Μπόλαν Σπυρ., Καραγιώργη, Γιοβάνη καὶ ἄλλους.

Καούδης Εὐθύμιος⁴

Ο Καούδης Εὐθύμη. ἐκ Καλλικρατείας τῆς Κρήτης ώς ἀρχηγός σωμάτων ἔδρασεν εἰς πολλὰς περιφερείας τῆς Δυτικῆς καὶ Κεντρικῆς Μακεδονίας ἀπὸ τὰς ἄρχας τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος μέχρι τέλους. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας κατὰ Τούρκων καὶ Βουλγάρων. Ἀξία ίστορικῆς μνήμης εἶναι ἡ μάχη παρὰ τὸ χωρίον "Οστιμα" (Τρίγωνον) κατὰ τῶν ἡνωμένων συμμοριῶν ὑπὸ τοὺς αἴμοβόρους βοεβόδας Μῆτρον Βλάχον, Καρσάκωφ καὶ Σφέτκωφ, αἱ δόποιαι ἡρίθμουν ἄνω τῶν 300 κομιτατζήδων μόνον μὲ 15 παλληκάρια. Ἡ

1. D. Dakin, ἔ.ā., σ. 226, 373, Π. Τσάμη, ἔ.ā., σ. 180, 204, 209, 240, 261, Π. Οἰκονόμος, Τὸ Λέχοβο, σ. 95-96.

2. D. Dakin, ἔ.ā., σ. 139, Μαζαράκη-Αἰνιᾶνος, ἔ.ā., σ. 5, 47, Γεωργίου, ἔ.ā., σ. 39. Τσάμη, ἔ.ā., σ. 237, 240, 250-253, 424, Οἰκονόμος, ἔ.ā., σ. 89-92.

3. D. Dakin, ἔ.ā., σ. 131, 189, 190-191, 193. Τσάμη, ἔ.ā., σ. 179, 188, 193-196, 200, 216, 221-222.

4. D. Dakin, ἔ.ā., σ. 144-145, 175, 177, 181-185, Μαζαράκη-Αἰνιᾶνος, ἔ.ā., σ. 12, 82-83, Τσάμη, ἔ.ā., σ. 144-145, 166, 180, 182-183, 186-187, 194-195, 200, 202-206, 208-212, 214, 223, 235, 239, 241, 245-248, 295, 306, 317-318, 368.

μάχη διήρκεσε μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, ὅπότε κατὰ τὴν νύκτα διελύθησαν οἱ κομιτατζῆδες.

Συνειργάσθη μὲ τοὺς περισσοτέρους ὀπλαρχηγοὺς τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος.

σ. 51

Καραβίτης Ἰωάννης¹

Ο Καραβίτης Ἰωάννης ὡς ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὰ Κορέστια, Πρέσπαν, Περιστέρι καὶ Μορίχοβον μὲ λαμπρὰ ἀποτελέσματα, πολεμήσας ἀγριώς τοὺς Βουλγάρους καὶ μετά σφοδρότητος. Συνειργάσθη μὲ τοὺς Ρέμπελον (Τσολακόπουλον Χρ.), Βέργαν (Μάνον Πετ.), Φιωτάκην Γεώργ., Καούδην Εὐθύμ. καὶ ἄλλους.

Καραγιώργης

Ο Καραγιώργης ὡς ὀπλαρχηγὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Π. Μελᾶ ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Κοζάνης καὶ ἀργότερον εἰς τὴν περιφέρειαν Βοδενῶν καὶ Καρατζόβας, δπου διεξήγαγε πολλάς μάχας. Συνειργάσθη μετὰ τοῦ Καραλιβάνου, Μπόλα Σπύρ. καὶ Μπαλατσοῦ.

Καραϊσκάκης Γεώργιος²

Ο καπετάν Καραϊσκάκης Γ. ἐκ Βογδάντσης τῆς Γευγελῆς, μὴ ἀνεχόμενος τὰς καταπιέσεις τῶν Τούρκων, ἐνετάχθη εἰς τὰ σώματα τῶν κομιτατζῆδων τὴν ἐποχήν, κατὰ τὴν ὁποίαν διεκήρυττον, ὅτι ὁ ἀγών ἐστρέφετο κατὰ τῶν Τούρκων. Ἰδὼν δῶμας ὅτι ἐστρέφετο πρὸς ἔξαφανισμὸν τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἐφόνευσε κομιτατζῆδες καὶ Βουλγάρους πράκτορας καὶ ἐνετάχθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ καπετάν Ζήρα Γ. Κατόπιν δῶμας ὡς ὀπλαρχηγὸς αὐτοτελοῦς σώματος, μὲ τὸ δόπον διεξήγαγε πολλάς μάχας καὶ ἐτιμώρησε πολλοὺς Βουλγάρους, ἔλαβε μέρος καὶ εἰς τὴν πυρπόλησιν τοῦ βουλγαρικοῦ χωρίου Μαρβίντσα μετὰ τοῦ Ζήρα εἰς ἐκδίκησιν τῆς ὑπὸ τῶν κομιτατζῆδων καείσης σ. 52 διδασκαλίστης ἐκ Γευγελῆς, / Αίκατ. Χατζήγεωργίου, τοῦ ἐκ Βογδάντσης διδασκάλου καὶ ἄλλων πέντε Έλλήνων τοῦ χωρίου Γκιρτσίστης. Εἰς μίαν μάχην κατὰ τῶν Τούρκων ἐτραυματίσθη σοβαρῶς, ἀλλ' ίαθη.

Καρασούλης ἢ Κατσαράγκας (Πογιόπουλος Φ.) ἐπιλογίας

Ο Καρασούλης Φ. ὑπηρέτησεν εἰς τὸ σῶμα τοῦ Μάλλιου (Στεφ. Δούκα) ὡς διμαδάρχης. Εἰς τὰς μάχας διεκρίθη διὰ τὴν τόλμην καὶ τὴν γενναιότητά του, ιδίως εἰς τὰς μάχας τῆς Ζαγορίτσανης καὶ τοῦ "Οντρια.

1. D a k i n, ἔ.ά., σ. 182, 184, 374, Γερμανοῦ Καραβίτη γέλη, ἔ.ά., σ. 43, 97, Τσάμη, ἔ.ά., σ. 187, 204, 208-210, 240, 245, 248, 260-262, 327-329, 365, 385, 418-420, 423-425, 433, Ἀργυρόπολη, ἔ.ά., σ. 41, Οικονόμου, ἔ.ά., σ. 88-89.

2. D a k i n, ἔ.ά., σ. 13, Π. Τσάμη, ἔ.ά. σ. 357, 392, 426, 434.

Καρφής Ἰωάννης, λοχίας πεζικοῦ

¹Ο Καρφής Ἰ. ώς ὁπλαρχηγός, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γκούρα (Παπαβιέρου Δ.) εἰς τὴν περιφέρειαν Μοριχόβου, ἔδρασεν μετὰ σφοδρότητος ἐπιδειξας τόλμην καὶ γενναιότητα, ιδίως εἰς τὴν μεγάλην μάχην τοῦ Λεχόβου (Καστανοχωρίου) κατὰ τῶν κομιτατζήδων.

Κατσαδούρας Θωμᾶς, λοχίας

²Ο Κατσαδούρας Θ. ώς ὁπλαρχηγός ἔδρασεν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γκούρα (Παπαβιέρου Δ.) εἰς τὸ Μοριχόβον, Πρέσπαν καὶ Περιστέρι, πολεμήσας Τούρκους καὶ Βουλγάρους μετὰ σφοδρότητος, τῇ συμπράξει καὶ τῶν Μάλλιου (Στ. Δούκα), Περδίκα (Νεράντζη Παύλου), Κατσίγαρη Ἐμμ., ιδίως εἰς τὴν μάχην Βέρμπιανης.

σ. 53

Κατσανὸς Κ. (Κυριακός Ταβουλάρης), ἀνθυπολοχαγὸς¹

³Ο Κατσανὸς Κ. κατ' ἀρχὰς προσελήφθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ προξενείου Θεσσαλονίκης καὶ κατόπιν εἰργάσθη ώς πράκτωρ Α' τάξεως προσενεγκών ὑπηρεσίας ὑψίστης σημασίας πρὸς ἀρτιωτέραν δργάνωσιν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος.

Κιτᾶνος Ἀργύριος²

⁴Ο Κιτᾶνος Ἀργ. ώς πράκτωρ Α' τάξεως ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Γευγελῆς, Ἐδέσσης καὶ Καρατζόβας διοργανώνων ἀνταρτικά σώματα καὶ διευθύνων τὰς ἐνεργείας τοῦ ἀγῶνος ἀνὰ τὰς περιφερείας.

Κατσάρος Κωνσταντίνος, ἀνθυπολοχαγὸς πεζικοῦ³

⁵Ο Κατσάρος Κωνσταντίνος ἐκ Τυρνάβου τῆς Θεσσαλίας, ἐνετάχθη εἰς τῷ σῶμα τοῦ Γκούρα (Παπαβιέρου Δ.) Ἐλαβε μέρος εἰς ὅλας τὰς κατὰ τῶν Τούρκων καὶ Βουλγάρων μάχας, ώς καὶ εἰς τὴν μεγάλην μάχην τοῦ Λεχόβου (Καστανοχωρίου), διαρκέσασαν ἐπὶ πέντε ὥρας, κατὰ τὴν ὅποιαν ἐτραυματίσθη ὁ καπετάν Λουκᾶς Κόκκινος, τὸν ὅποιον ὁ Κατσάρος μετὰ πέντε ἄλλων συντρόφων του, κατόπιν ὑπερανθρώπων προσπαθειῶν, κατώρθωσε νὰ διασώσῃ καὶ νὰ τὸν φέρῃ εἰς ἀσφαλές μέρος.

Κλάπας Γεώργιος⁴

⁶Ο Κλάπας Γ. ώς ὁπλαρχηγός ἔδρασεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν, σ. 54 ὅπου εἰργάσθη δραστηρίως διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν αὐτῆς / ἐκ τῶν κομιτατζή-

1. Dakin, ἔ.ā., σ. 201, 384, Τσάμη, ἔ.ā., σ. 385.

2. Μεταλλινοῦ, ἔ.ā., σ. 52, Dakin, ἔ.ā., σ. 286, Παπατζανέτα, ἔ.ā., σ. 51, Τσάμη, ἔ.ā., σ. 393.

3. Μεταλλινοῦ, ἔ.ā., σ. 28.

4. Dakin, ἔ.ā., σ. 278. Παπατζανέτα, ἔ.ā., σ. 20-21, 31, Τσάμη, ἔ.ā., σ. 343-344, 350-353.

δων, τὴν ὅποιαν εἶχαν καταστήσει ωχυρωμένον δρμητήριον. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν ἔξοντωσιν τῆς δικταμελοῦς συμμορίας τοῦ βοεβόδα Μπαμπαΐτη. Συνειργάσθη μὲ πολλοὺς ἀρχηγοὺς καὶ ὀπλαρχηγούς.

Καψάλης (Πραντούνας Χρήστος), ἀνθυπίλαρχος¹

Ο καπετάν Καψάλης, ἐκ τῆς νήσου Νάξου, σχηματίσας τὸ σῶμα τὸ 1905, ἤλθεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν πρὸς ἐκδίωξιν τῶν ἐκεῖ ἐγκατεστημένων κομιτατζῆδων. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας. Τὴν 21 Ἀπριλίου 1906 δργανώσας ἐπίθεσιν διά πλαβῶν (λέμβων), ἐπλησίασεν τὴν βουλγαρικὴν καλύβην εἰς ἀπόστασιν εἴκοσι βημάτων, διέταξε διμοβροντίαν, δόπτει καὶ οἱ κομιτατζῆδες ἥρχισαν βάλλοντες δμαδικῶς. Ο Πραντούνας, εὑρεθεὶς εἰς ἀκάλυπτον μέρος, ἐπλήγη εἰς τὸ μέτωπον θανασίμως ἐξ ἀποστάσεως ἐπτὰ βημάτων.

Κόδρος (Μωραΐτης Μιχαήλ), λοχαγὸς²

Ο Κόδρος Μ., συμπεριληφθεὶς εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Λαμπρ. Κορομηλᾶ Προξένου Θεσ /νίκης καὶ ὑπὸ τοῦ διαδόχου Κωνσταντίνου ἐγκριθέντα πίνακα, ἀπεστάλη εἰς τὴν Μακεδονίαν ὡς δργανωτῆς ἀνταρτικῶν σωμάτων. Εδρεν διμως πρόωρον, ἀλλ' ἡρωϊκὸν θάνατον, συμπλακεὶς μετὰ πολυναρίθμου τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν θέσιν Γρίππα τοῦ Παίκου δρους τῆς περιφερείας Γευγελῆς μετά τοῦ συναρχηγοῦ του Φραγκοπούλου Σπυρ.

Κοκκινάκης Στυλιανὸς

Ο Κοκκινάκης Στ. ἐκ Κρήτης ὡς ὀπλαρχηγὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ / σ. 55 Κατσίγαρη Ἐμμ. ἔδρασε πρῶτον εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν, δου ξελαβε μέρος εἰς μάχην. Κατόπιν ὑπῆρξεν ὀπλαρχηγὸς τοῦ Π. Γύπαρη. Εἰς μάχην μετά τουρκικοῦ στρατοῦ ἐτραυματίσθη καὶ ἰάθη. Ἐλαβε μέρος καὶ εἰς τὸν Ἡπειρωτικὸν ἀγῶνα.

Κόκκινος Διαμαντής³

Ο Κόκκινος Διαμαντῆς ἐκ Σπηλιῶς τῶν Γρεβενῶν ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Γρεβενῶν καὶ Καστανοχώριών πολεμῶν ἐναντίον Τούρκων καὶ Βουλγάρων. Κατεπολέμησε καὶ τὴν ρουμανικὴν προπαγάνδαν, ἡ δοπία, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῶν κομιτατζῆδων, ὠργίαζεν εἰς βάρος τῶν Ἐλλήνων. Κατόπιν προδοσίας συνελήφθη δι' ἐνέδρας, κατεδικάσθη καὶ ἀπηγγονίσθη τὸ 1908 εἰς τὸ Μοναστήριον δλίγον πρὸ τοῦ τουρκικοῦ συντάγματος.

1. Dakin, ξ.ά., σ. 276, Παπατζανετέα. ξ.ά., σ. 6, 7, 16, Μαζαράκη-Λινιάνος, ξ.ά., σ. 78, 101, Τσάμη, ξ.ά., σ. 295, 343-345, 349, 396.

2. Dakin, ξ.ά., σ. 201, 217, Τσάμη, ξ.ά., σ. 225, 269, 270, 271, 288, 290, 291.

3. Μεταλλινού, ξ.ά., σ. 22-23, Dakin, ξ.ά., σ. 263-265, 360, 372.

Κούντουρας Ἡλίας¹

Ο Κούντουρας Ἡλίας ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Μακεδονικοῦ Κομιτάτου εἰς τὸ Μοναστήριον πρὸς δργάνωσιν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Σίνης Ν., ὅπου εἰργάσθη δραστηρίως.

Κονδύλης Γεώργιος²

Ο Κονδύλης Γεώργιος κατὰ πρῶτον ὡς πράκτωρ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην, κατόπιν ὡς ἀρχηγὸς σώματος εἰς τὸ Μορίχοβον ἐπὶ ἐννεάμηνον, / σ. 56 διεξῆγαγε πολλὰς μάχας. Τέλος ἔδρασεν εἰς τὴν Καρατζόβαν, ὅπου συνειργάσθη μὲ τὸν Ζαρκάδαν. Ὑπῆρξεν τολμηρός καὶ λιαν δρμητικός.

Κοντούλης Ἀλέξανδρος³

Ο Κοντούλης Ἀλ. τὸ 1904 ὡς λοχαγὸς ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Μακεδονικοῦ κομιτάτου μετὰ τοῦ Παύλου Μελᾶ καὶ τῶν Γεωργίου Κολοκοτρώνη καὶ Ἀναστασίου Παπούλα εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἐμελέτησαν τὴν κατάστασιν καὶ ἔθεσαν τὰς πρώτας βάσεις τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος. Διὰ κοινῆς ἐκθέσεως ἐνημέρωσαν τὴν ἐλληνικὴν κυβέρνησιν.

Καρδίτσας Δημήτριος

Ο Καρδίτσας Δημ., ὡς ὀπλαρχηγὸς σώματος, ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Ναούστης, Βεροίας, καὶ Ἐδέσσης, ὅπου ἐπολέμησε τοὺς Τούρκους καὶ Βουλγάρους μετὰ πείσματος καὶ ἐκέρδισε πολλὰς μάχας. Συνειργάσθη μὲ τὸν Ἀμύνταν (Δουμπιώτην Νίκ.), Μαλλέαν (Φραγκάκον Γεώρ.) καὶ Κατσίγαρην Ἐμμ.

Κουκουλάκης Θεόδωρος⁴

Ο Κουκουλάκης Θ. ἐκ Λάκκων τῆς Κρήτης ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἐλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897. Κατὰ τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα σχηματίσας ἴδιον σῶμα διεξῆγαγε πολλὰς μάχας, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἔξοντώσῃ τοὺς βοεβόδας Κώνσταντ καὶ Μῆτρον Βλάχον. Ἐλαβε μέρος καὶ εἰς τὰς μάχας Κλεισούρας καὶ Ὀσνίτσανης (Καστανοφύτου) διακριθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ δρμητικότητά του.

σ. 57

Κουρπέζος Δ. (Κοσμόπουλος Δημήτριος), ἀνθυπολοχαγὸς⁵

Ο Κουρπέζος Δ. ὡς ἀρχηγὸς σώματος ἔδρασεν εἰς τὸ Παγγαῖον. Κα-

1. Π. Τ σάμη, ἔ.α., σσ. 154, 240, 267, 365.

2. D a k i n, ἔ.α., σ. 270-271, 380, Σταυροπούλον, 'Ο Μακεδονικός Ἀγών, σ. 56, Τσάμη, ἔ.α., σ. 328.

3. D a k i n, ἔ.α., σ. 123, 175, 177-178, 181, Σταυροπούλον, ἔ.α., σ. 1, Τσάμη, ἔ.α., σ. 166-167, Γερμανού Καραβαγγέλη, ἔ.α., σ. 29-30.

4. Τσάμη, ἔ.α., σ. 221-222, 239-241, 245-246.

5. 'Ορθο: Κουρμπέζης, D a k i n, ἔ.α., σ. 275, 319. Τσάμη, ἔ.α., σ. 358, 399, 426.

τέδωσεν εις τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς τέσσερεις ὁμάδες κομιτατζήδων, οἱ ὅποιοι, τὴν μὲν ἡμέραν ἥσαν ὑλοτόμοι καὶ ἀνθρακοποιοί, τὴν δὲ νύκτα κομιτατζῆδες. Ἐξώντωσε καὶ τὸν ἀρχικομιταζῆν Ντόνε Μάνεφ, ὁ ὅποιος ἐπρόκειτο νῦν ἐγκατασταθῆ εἰς τὴν Μονὴν Ζωγράφου τοῦ Ἀγίου Ὁρούς καὶ ἐκεῖθεν νῦν δράση κατὰ τῶν Ἐλλήνων.

Κουτσόπουλος Ἀπόστολος

‘Ο Κουτσόπουλος Ἀ., ἐκ Πουγκακίων Φθιώτιδος, ἔδρασεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν καὶ εἰς τὸ σῶμα τοῦ Βαρδίᾳ (Βαρδῆ Δημ.). Ἐλαβε μέρος εἰς τὰς ἑκάστοτε συναπομένας μάχας κατὰ τῶν κομιτατζήδων μέχρι τῆς 10 Ἰουλίου 1907, δόπτε ἐγένετο ἡ αἰφνιδιαστικὴ ἐπίθεσις ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ Κάλλα (Σάρρου Δημ.) καὶ ἐγένοντο κύριοι τῆς λίμνης ἐκδιώχαντες τοὺς κομιτατζῆδες ἐξ αὐτῆς.

Κρόμπας Μ. (Λυμπερόπουλος Μάριος)¹, ἀνθυπολοχαγὸς

σ. 58 ‘Ο Κρόμπας Μ. ὡς ἀρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Κοζάνης /καὶ Φλωρίνης. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κομιτατζῆδων πάντοτε εἰς βάρος τοῦ ἔχθροῦ. Συνειργάσθη μὲ τοὺς Γκούραν (Παπαβιέρον Δ.), Φούφαν (Ἀνδροῦτσον Ζάχ.), Καψάλην (Πραντούναν Χρῆστ.), καὶ ἄλλους. Ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος εἰς τὴν μάχην τοῦ Πεταλινοῦ.

Κουντουράκης Ἰωσήφ²

‘Ο Κουντουράκης Ἰ. ἐξ Ἀσῆ Γωνιᾶς τῆς Κρήτης. Ὡς ὀπλαρχηγὸς σώματος ἔδρασεν εἰς πολλὰς περιφερείας τῆς Δυτικῆς καὶ Κεντρικῆς Μακεδονίας. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας, εἰς μίαν ἐκ τῶν ὁποίων συμπλακεῖς μετὰ πολυαριθμού τουρκικοῦ στρατοῦ ἐτραματίσθη εἰς τὸ στῆθος, ἀλλ’ ἵσθη καὶ ἐξηκολούθησε τὸ ἔργον του μετά μεγαλυτέρας σφοδρότητος.

Κοπάλης Σ. (Κοπάνης Σπυρ.)

‘Ο Κοπάλης Σ., ὡς ὀπλαρχηγὸς σώματος ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μάλλιού (Δούκα Στ.), ἔδρασεν εἰς πολλὰς περιφερείας. Ἐλαβε μέρος καὶ εἰς τὴν μεγάλην μάχην τῆς Ὀντριας, δηπού ἐφονεύθη ὁ Παπαϊωάννου (Κατσαρὸς Γ.). Ὡς συνοδὸς τοῦ καπετάνων Μάλλιου μετέβη πρὸς συνάντησιν τοῦ βοεβόδα Κυριαζού, διόποιος εἶχε προτείνει νῦν προσχωρήσῃ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ σώματα, ἀλλ’ ἥθετησε τὴν ὑπόσχεσίν του.

Κύρου Παῦλος³

σ. 59 ‘Ο Κύρου Π. ἐκ Ζελόβου (Ἀνταρτικοῦ), ὑπῆρξε πρωτοπαλλήκαρον τοῦ

1. Τ σάμη, ξά., σ. 267, Οἰκονόμον, ξά., σ. 81.

2. Δακίν, ξά., σ. 192, Τ σάμη, ξά., σ. 209.

3. Δακίν, ξά., σ. 132-135, 175-176, 103-104, 177-178, 180-183, 185, 189-191, Π. Τ σάμη, ξά., σ. 83-84, 140-141, 150, 155, 166, 200, 209, 239, 264, 330, 369.

Παύλου Μελᾶ καὶ πολυτιμότατος ὁδηγὸς ως γνώστης τῶν μερῶν ἔκείνων. Κατόπιν ως ὀπλαρχηγὸς σώματος ἐξ ὀπλιτῶν, καθαρῶς Μακεδόνων, ἐπολέμησε Τούρκους καὶ Βουλγάρους μετὰ σφοδρότητος. Ἐπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος εἰς Ζέλοβον ('Ανταρτικόν).

Κωνσταντινόπουλος Κωνστ.¹

Ο Κωνσταντινόπουλος Κ., ταγματάρχης, ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Μακεδονικοῦ κομιτάτου Ἀθηνῶν εἰς τὸ Μοναστήριον ως ὁργανωτῆς σωμάτων, ὃπου ἥργάσθη μὲν ἔξαιρετικὴν δραστηριότητα. Κατόπιν ἀρχηγὸς σώματος εἰς τὴν περιφέρειαν Γευγελῆς συνεπλάκη εἰς τὸ δρος Πάϊκον μετὰ πολυαριθμού τουρκικοῦ στρατοῦ. Ἐπεσεν ἡρωϊκῶς τὸ 1905.

Κώττας²

Ο Καπετάν Κώττας ἐκ Ρούμιας (Κατωχωρίου) τῶν Κορεστίων ὁρέων, μὴ ἀνεχόμενος τὴν τουρκικὴν τυραννίαν, ἐτράπη εἰς τὰ δρη ὡς κλέφτης μετὰ τοῦ Νταβέλη καὶ Νταλίπη. Ὄταν τὸ 1898 ἐνεφανίσθησαν οἱ κομιταζῆδες ὑπὸ τοῦ βοεβόδα Πετρώφ, ἔσπευσε νὰ συναντηθῇ μετ' αὐτοῦ, ὁ δόποιος ὑπεσχέθη ὅτι θὰ συνεργαστοῦν ως Μακεδόνες διὰ τὴν Μακεδονίαν. Ἐπειδὴ δόμως ἦτο ἐμπόδιον εἰς τὴν προπαγάνδαν των, δι' ἐνέδρας τὸν ἐτραυμάτισαν μὲν σκοπὸν /νὰ τὸν δολοφονήσουν. Διασωθεῖς ἐσχημάτισε σῶμα καὶ ἔδρασε κατὰ τῶν Τούρκων κεχωρισμένως. Τὸ 1903 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ὑποκινηθεῖσαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐπανάστασιν τῶν Χριστιανῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκάησαν πολλὰ χωρία καὶ ἐσφάγησαν πολλοὶ Χριστιανοί. Εἰργάσθη δραστηρίως διὰ τὴν ἀποστολὴν ἐνόπλου βοηθείας ἐξ Ἑλλάδος. Εἰς ἐκδίκησιν ἐφόνευσε πολλοὺς Βουλγάρους. Διὰ προδοσίας περικυκλώθη εἰς τὴν οἰκίαν του ὑπὸ τουρκικοῦ στρατοῦ. Κατόπιν τρομερᾶς μάχης συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ ἀπηγχονίσθη εἰς τὸ Μοναστήριον τὴν 27.9.1905.

Κώης Ἀριστόβουλος, ἀνθυπολοχαγὸς³

Ο Κώης Ἀρ. ως ἀρχηγὸς σώματος ἔδρασεν εἰς τὴν Χαλκιδικὴν τὸ

1. Δ. α κ i n, ἔ.ἀ., σ. 203, Τ σ ἄ μ η, ἔ.ἀ., σ. 306, 411, Μ α ζ α ρ ἄ κ η - A i n i a n o s, ἔ.ἀ., σ. 36.

2. Βλ. τις μελέτες τοῦ Ἀλεξάνδρου Κοντούλη, Βιογραφία καπετάν Κώττα, Φλώρινα 1931, Ν. Γ. Κοεμτζοπούλου, Καπετάν Κώττας, ὁ πρῶτος Μακεδονιάρχος, Ἀθῆναι 1968, Γαλάτειας Γρηγοριάδου-Σούρελη, Κώττας, ματοβαμμένες λίμνες, Ἀθῆναι 1969. Πρβλ. Μεταλλινοῦ, ἔ.ἀ., σ. 25. Γερμανοῦ Καραγιάν, ἔ.ἀ., σ. 64-65, 72, 120, 128-129, 130-132, 165, 176, 183. Μόδη, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγώνας καὶ η Νεώτερη Μακεδονικὴ Ἱστορία, σ. 169-181, τοῦ ἰδίου, Μακεδονικὸς Ἀγώνας καὶ η Νεώτερη Μακεδονικὴ Ἱστορία, σ. 143-174, Τ σ ἄ μ η, ἔ.ἀ., σ. 83-84, 89, 137, 140-141, 143, 151, 165-168, 178, 191, 200, 234.

3. Παπατζανετέα, ἔ.ἀ., σ. 50, 58, Δακίν, ἔ.ἀ., σ. 369, 381, Δ. Κακκάρου, Ἀπομνημονεύματα, σ. 110, Τ σ ἄ μ η, ἔ.ἀ., σ. 428.

1907-1908 λαβών μέρος εις πολλάς μάχας. Συνετέλεσεν εις τήν διαμετακόμισιν σπλων και πολεμοφοδίων.

Λάζος Δουγιάμας¹

Ο καπετάν Λάζος, έκ Μπαροβίτσης (Καστανερή), διωκόμενος ύπό τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν, ἐνετάχθη εἰς βουλγαρικὴν συμμορίαν πρὸ τοῦ 1903 ἐναντίον δῆθεν τῶν Τούρκων. Μετὰ τὸ 1903 ἵδων δτὶ δ ἀγῶν ἐστρέφετο κατὰ τῶν Ἐλλήνων, ἐφόνευσε τρεῖς κομιτατζῆδες καὶ δύο πράκτορας τοῦ χωρίου του, διὰ νὰ γίνη πιστευτὸς καὶ ἐνετάχθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ Κόδρου (Μωραΐτου Μιχ.). Διὰ τὴν γενναιότητά του καὶ τὴν ἰκανότητά του ἀνεκρήγθη διπλαρχηγὸς καὶ ἔδρασεν /ἀποτελεσματικῶς τιμωρήσας πολλοὺς Βουλγάρους καταδότας. Τὸ 1912 κατὰ τὸν βαλκανικὸν πόλεμον ἐχρημάτισε ἀρχηγὸς προσωπικοῦ σώματος καὶ δῆγης τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ μέχρι Γουμενίτσης καὶ Βοειμίτσης (Άξιουπόλεως). Τὸν Δεκέμβριον τοῦ ὕδιου ἔδολοφονήθη δι' ἐνέδρας ὑπὸ Βουλγάρου πράκτορος.

Λαχτάρας (Πλατανιᾶς Ν.), ἀνθυπασπιστῆς²

Ο Λαχτάρας ὡς διπλαρχηγὸς ἔδρασεν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γκούρα (Παπαβίέρου Δ.) εἰς τὰ Καστανοχώρια. Κατόπιν μὲ αὐτοτελές σῶμα διεξήγαγε πολλάς μάχας ὡς καὶ εἰς τὰς μεγάλας τοιαύτας τοῦ Λεχόβου (Κρασοχωρίου) καὶ Βέρμπιανης. Συνειργάσθη μὲ τὸν Φλάμπουραν (Θειάφην Ε.), Ακρίβον (Τόσκαν Στ.) καὶ Περδίκαν (Νεράντζην Π.).

Λίβας (Κιτρινιάρης Φιλ.), λοχίας πυρ/κοῦ

Ο Λίβας ὑπηρέτησεν ὡς διπλαρχηγὸς εἰς τὸ σῶμα τοῦ Μάλλιου (Στ. Δούκα). Διεξήγαγε μάχας καί, ὡς αὐτοτελές σῶμα, ἔλαβε μέρος εἰς τὰς μάχας τῆς Ὀντριας καὶ τοῦ Λεχόβου (Καστανοχώρι). Ἐφονεύθη εἰς τὸ Σαραντάπορον τὸ 1912.

Λίγγος (Μαλεύρης Πέτρος), λοχίας νοσοκόμος

Ο Λίγγος Π. ὑπηρέτησεν εἰς τὸ σῶμα τοῦ Μάλλιου (Δούκα Στ.) καὶ εἰς ἄλλα σῶματα καθ' δλην τὴν διάρκειαν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγώνος. Ἐλαβε μέρος εἰς πολλάς μάχας, ὡς καὶ εἰς τὴν μεγάλην τῆς Ζαγορίτσανης (Βασιλειάς). Ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην τοῦ Σαρανταπόρου τοῦ 1912.

Λίγκος (Τσαούσης Ἰωάννης)

Ο Λίγκος ἐξ Ἀγῶνος Σπερχειάδος ἔδρασεν ὡς ὑπαρχηγὸς τοῦ καπετάν Τρομάρα (Σωτηριάδου Ἐμμ.). Ἐλαβε μέρος εἰς πολλάς μάχας ἀπὸ τοῦ

1. Βλ. προηγουμένη σ. 65 ὑποσημείωση 3.

2. D a k i n , Ξ.ά., σ. 319, Τ σ ἀ μ η, Ξ.ά., σ. 367, 374-375.

1904 μέχρι τοῦ 1906, ώς καὶ εἰς τὴν μεγάλην μάχην τοῦ Μουρικίου μετὰ τοῦ Φαρμάκη (Κούντουρα Ἡλ.), καὶ εἰς τὴν μάχην τῆς Πρεκοπάνας (Περικοπῆς) μετὰ τοῦ Περδίκα (Νεράντζη Παύλ.) καὶ τοῦ Ντόγρα Κωνστ., διο πέντε συμμορίαν πολλαὶ βουλγαρικαὶ συμμορίαι, ἀλλ' ἔπειτα ήρωες μαχόμενος καὶ ὁ Λίγκος Ἰωάν.

Λίτσας (Βλαχάκης Ἀντώνιος), ἀνθυπολοχαγὸς¹

Ο Λίτσας Ἀντώνιος ὡς ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὰ Καστανοχώρια, πολεμήσας Τούρκους καὶ Βουλγάρους μετὰ μεγάλης σφοδρότητος. Εἰς τὴν Ὀσνίτσανην ἐπετέθη κατὰ βουλγαρικῆς συμμορίας ἐντὸς οἰκίας, τὴν διοίσαν συμμορίαν ἔξωντασεν διάλοκηρον σχεδόν, πλὴν δμως σφαῖρα ἐχθρικὴ εύρηκεν αὐτὸν εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν ἔρριψε νεκρὸν τὴν 7-5-1906.

Αιοῦπος (Πηγεών Φιλόλ.), ἀνθυπίλαρχος²

Ο Αιοῦπος Φ. ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἐλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1903 μετὰ τοῦ Μάλλιου (Στέφ. Δούκα) καὶ Δίμπρα (Κλείτου Παναγ.) ἐξῆλθεν εἰς τὴν Μακεδονίαν πρὸς δρᾶσιν κατὰ τῶν Βουλγάρων. Κατόπιν ἐσχημάτισε τὸν σῶμα καὶ ἔδρασεν εἰς τὸ Βίτσι.

Λόγῳ ὑγείας ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας. Ἀργότερον ἐξῆλθε καὶ πάλι μετὰ τοῦ καπετάνιου Βρόντα (Παπᾶ Βασιλ.), τοῦ διοίσου ὑπῆρξεν ὑπαρχηγὸς καὶ πάλιν δμως λόγῳ ὑγείας ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας, δόπτε διωρίσθη μέλος τοῦ Μακεδονικοῦ κομιτάτου Λαρίσης.

Λύκας Πέτρος³

Ο Λύκας Π. ἐκ Φουρνᾶ τῆς Εύρυτανίας, ὡς ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιταῶν, διο πῆγε καὶ τῶν Κάλλα (Σάρρου Κωνστ.), Ἀγρα (Τέλλου Αγαπ.), Γκόνου Γιώτα, Κοκκινάκη Στυλ., Ζερβέα Παρασκ., εἰργάσθη δραστηρίως πρὸς ἐκδίωξιν τῶν ἐντὸς τῶν ὠχυρωμένων καλυβῶν κομιτατήδων. Διεξήγαγεν πολλὰς μάχας. Κατὰ τὴν μεγάλην αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν ἐπλήγη θανατίμως καὶ ἐντὸς δλίγου ὑπέκυψεν εἰς τὸ τραῦμα του.

Λουκᾶς Κόκκινος⁴

Ο Λουκᾶς ἐκ Γρεβενῶν ἐχρημάτισε ἀρματολὸς πολεμῶν καὶ τιμωρῶν

1. D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 263, Μ a ζ a ρ á κ η, - A i v i ā ν o c, ἔ.ἀ., σ. 78, T s á μ η, ἔ.ἀ., σ. 264-265, 306, 309, 311, 313-314, 316.

2. M e t a λ λ i ν o ū, ἔ.ἀ., σ. 20-21. T s á μ η, ἔ.ἀ., σ. 261, 244, 328, 350, Γ e p μ a ν o ū K a r o b a γ γ ē l η, ἔ.ἀ., σ. 84, 'A θ. S o u l i a t η, ἔ.ἀ., σ. 78.

3. K a k k á b o u, ἔ.ἀ., σ. 144.

4. Πρόκειται γιὰ τὸν Κόκκινο Διαμαντὴ μὲ τὸ ψευδώνυμο Λουκᾶς. M e t a λ λ i ν o ū, ἔ.ἀ., σ. 29. D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 263-265, 360-372, Π. T s á μ η, ἔ.ἀ., σ. 240, 264-265, P a p a t z a n e t é a, ἔ.ἀ., σ. 16, 36.

τοὺς Τούρκους. Τὸ 1904 συνηντήθη μετὰ τοῦ Παύλου Μελᾶ, μετὰ τοῦ ὁποίου συνεννοήθη πρὸς δρᾶσιν κατὰ τῶν Βουλγάρων. Μεταβάς εἰς τὰ Καστανοχώρια, ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ Λίτσα (Βλαχάκη 'Αντ.) ὡς ὀπλαρχηγός. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας, ἀλλ' εἰς τὴν σφοδρὰν μάχην τοῦ Λεχόβου μετὰ πολυαριθμού τουρκικοῦ στρατοῦ ἔχασε τὸν ὀφθαλμόν του.

σ. 64

Λυκοβαρδάκης 'Εμμ.¹

'Ο Λυκοβαρδάκης 'Εμμ., ἐκ Κρήτης, ὡς ὀπλαρχηγὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μακρῆ (Δικωνύμου Γεωργ.), διακριθεὶς εἰς πολλὰς μάχας διὰ τὴν γενναιότητά του κατὰ τῶν Βουλγάρων, τοὺς ὁποίους ἀπεδεκάτιζε, συνειργάσθη μὲ τὸν Καούδην Εὐθ., Κατσαδούραν Θωμᾶν καὶ Ἀκρίβον (Τόσκαν Στ.).

Μακούλης 'Ανδρέας²

'Ο Μακούλης 'Ανδρ. ἐκ Στενημάχου τῆς Βουλγαρίας, διωκόμενος ὑπὸ τῶν βουλγαρικῶν ἀρχῶν, κατέφυγε εἰς τὴν Μακεδονίαν μετὰ 17 ἀνδρῶν καὶ σχηματίσας σῶμα, ἐτιμώρησε πολλοὺς Βουλγάρους. Εἰς τὰ Στεφανινὰ τοῦ Λαγκαδᾶ ἐφόνευσε Τούρκον δασοφύλακα Μεχμέτ-Ἀλήν, ὁ ὁποῖος ἦτο λησταποδόχος ἀλβανικῆς ληστρικῆς συμμορίας. Κατόπιν προδοσίας περικυκλωθεὶς ὑπὸ τουρκικοῦ στρατοῦ, τὸν ὁποῖον διεσκόρπισε μέν, ἀλλ' ἐν τῇ ὁρμῇ του ἐπληγώθη θανασίμως.

Μακρῆς (Δικώνυμος Γεώργιος)³

'Ο Μακρῆς κατ' ἀρχὰς εἰργάσθη ὡς ὑπαρχηγὸς τοῦ καπετάν Βάρδα (Τσόντου Γεωργ.) καὶ κατόπιν ὡς ἀρχηγὸς ἐπὶ μακρὸν χρόνον, ὡς εἰς τὰ Καστανοχώρια, Κορέστια, περιφέρειαν Μοναστηρίου, Φλωρίνης, Περιστερίου καὶ Μοριχόβου.

Διεξήγαγε πλείστας ὅσας μάχας ἀποτελεσματικώτατα, καὶ πάντοτε εἰς βάρος τοῦ ἔχθρου.

σ. 65

Μαλέας (Φραγκάκος Γεώργιος), ἐπιλοχίας⁴

'Ο Μαλέας Γ. ὡς ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Βεροίας καὶ Κατερίνης. Διεξήγαγε μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κομιτατζήδων, συνε-

1. Τ σ ἄ μ η, ἔ.ἀ., σ. 415-416

2. ἔ.ἀ., σ. 402, 404.

3. Βλ. τὰ δημοσιευμένα ἀπομνημονεύματά του στὸ Ἀρχεῖον Μακεδονικοῦ 'Αγῶνος Πηνελόπης Δλέτα, 2. Γεωργίου Δικωνύμου Μακρῆ, 'Ο Μακεδονικὸς 'Αγῶνας ('Απομνημονεύματα), Θεσσαλονίκη 1959. Πρβλ. Γερμανοῦ Καραβαγγέλη, 'Ο Μακεδονικός 'Αγών, σ. 40, 43, 47, 111, Μαζαράκη - Αἰνιάνος, σ. 12, 82, Κακάβον, ἔ.ἀ., σ. 121, Δακίν, ἔ.ἀ., σ. 128, 144, 175, 177, 181-182, 193, 218-219, 225, 229, 256, 259, 262, Τσάμη, ἔ.ἀ., σ. 144-145, 166, 222, 245-246, 248, 253, 260-262, 265-266, 306, 317-319, 322-323, 329, 415-417, 419, 433.

4. Τ σ ἄ μ η, ἔ.ἀ., σ. 399, 428.

τέλεσε δὲ κατὰ πολὺ εἰς τὴν μετακόμισιν ὅπλων καὶ πολεμοφοδίων ἀπὸ τὸ Ἐλευθεροχώριον πρὸς τὴν Βέροιαν, Νάουσαν καὶ λίμνην Γιαννιτσῶν.

Μανώλης (Κατσίγαρης Ἐμμ.)¹

Ο καπετάν Μανώλης ἐκ Κρήτης ὡς ὁπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Γευγελῆς, Ναούσης, Ἐδέσσης καὶ Μοριχόβου, ὡς καὶ εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν. Ἐκ ταύτης μὲ κίνδυνον νὰ συλληφθῇ, μετέβη μόνος εἰς τὸ χωρίον Ράμελ (Ραχώνα) Κουφαλίων, ὅπου διεξήγαγεν ἀνακρίσεις καὶ εὐρῆκε τὸν δολοφόνον τοῦ Ἑλληνος Γιοβάνη ἐκ Ραχώνας, τὸν ὁποῖον ἐτιμώρησεν ὡς ἔπρεπε. Εἰς τὴν κωμόπολιν Βογδάντσαν τῆς Γευγελῆς ὑπῆρξε τὸ φόβητρον τῶν Βουλγάρων, ὅπου οἱ Ἑλληνες τοῦ ἔκαμαν καὶ τραγούδι: «Σένα πρέπει, βρὲ Μανώλη, τῆς Βογδάντσης Ἀρχηγός». Ἐφονεύθη εἰς μάχην τῆς περιφερείας Βεροίας.

Μαυρομιχάλης Στυλιανός, σημαιοφόρος²

Ο Μαυρομιχάλης Στ. ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Μακεδονικοῦ κομιτάτου ὡς δργανωτὴς τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος τῆς Ἀνατολ. Μακεδονίας μὲ κέντρον τὴν Καβάλαν. Ἀπὸ τοῦ 1906 μέχρι τοῦ 1908 εἰργάσθη δραστηρίως καὶ προσέφερεν ὑπηρεσίας μεγάλης σημασίας.

σ. 66

Μακρῆς Ἰωάννης

Ο Μακρῆς Ἰωάν. ὑπηρέτησεν ὡς ὁμαδάρχης τοῦ σώματος τοῦ καπετάν Μάλλιου (Δούκα Στ.) Ἐλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας, ὡς καὶ εἰς τὴν μάχην τῆς Ζαγορίτσανης (Βασιλειάς) κατὰ τῶν κομιταζήδων, τοὺς ὁποίους κατετρόπωσαν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν τουρκικὸν στρατόν, ὁ ὁποῖος εἶχε καταφθάσει εἰς τὸν τόπον τῆς μάχης. Συνειργάσθη καὶ μὲ τὸν Λίβαν (Κιτρινιάρην Φίλ.).

Μάλλιος (Δούκας Στέφανος), λοχαγὸς³

Ο Μάλλιος τὸ 1905 ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Μακεδονικοῦ κομιτάτου καὶ τοῦ ἀνετέθη ἡ ἀρχηγία ἀνταρτικῶν σωμάτων καὶ νὰ δράσῃ εἰς τὴν περιφέρειαν Ἐδέσσης μὲ ὑπαρχηγοὺς τὸν Δίμπραν (Κλείτον Π.) καὶ τὸν Λιούπον (Πηγεδνα Φίλ.). Διεξήγαγε πολλὰς μάχας μετὰ Τούρκων καὶ Βουλγάρων. Τὴν 25 Μαρτίου 1905 περιεκύκλωσε τὸ χωρίον Ζαγορίτσανη (Βασιλειάς), ὅπου διεξήχθησαν μεγάλαι καὶ σκληραὶ μάχαι μὲ τοὺς κομιταζήδας, οἱ ὁποῖοι ἐκρύπτοντο ἐκεῖ, συνάμα δὲ καὶ μὲ τουρκικὸν στρατόν, τὸν μετὰ τὴν κατα-

1. Γνωστὸς ὡς Καραμανώλης. Δακίν, ἔ.ἀ., σ. 194, Τσάμη, ἔ.ἀ., σ. 228, 230-231, 254, 271, 287, 290, 338-340, 367, 369, 376, 378, 382, 384-385, 420, 422-424, Οἰκονόμον, ἔ.ἀ., σ. 131-132.

2. Δακίν, ἔ.ἀ., σ. 307, 414, 416, 418-419, Π. Τσάμη, ἔ.ἀ., σ. 358.

3. Γερμανοῦ Καραβαγγέλη, ἔ.ἀ., σ. 43, 88, Δ. Δακίν, ἔ.ἀ., σ. 219, 221, 225, 230-231, 308, 325, Δ. Κακκάβον, ἔ.ἀ., σ. 164, Π. Τσάμη, ἔ.ἀ., σ. 244-246, 248-249, 264.

τρόπωσιν τῶν κομιτατζήδων καταφθάσαντα, τὸν ὅποιον διεσκόρπισε καὶ ἔτρεψεν εἰς ἄτακτον φυγήν. Ὁ Μάλλιος ἐπροχώρησε καὶ μέχρι τῆς Καστοριᾶς, ὅπου ἀνεκάλυψεν ἀλβανικὴν προπαγάνδαν μὲ ἔγγραφα, προγράμματα καὶ ἄσματα ἀλβανικά, τὰ ὅποια ἐκυκλοφοροῦσαν μεταξὺ τῶν Ἀλβανοφώνων, τοὺς ὅποιους κατέσφαξεν.

σ. 67

Μαραβέλης Κυριακος

Ο Μαραβέλης Κ., ἐκ Γευγελῆς, κατ' ἀρχὰς ἔχρημάτισε σύνδεσμος μεταξὺ τοῦ Κέντρου καὶ τῶν σωμάτων τῆς περιφερείας Γευγελῆς, κατόπιν ὡς ὀπλίτης, καὶ τέλος, διὰ τὴν γενναιότητά του καὶ τὴν ἰκανότητά του, ἀνεκτρύχθη ὁμαδάρχης. Ἐτιμώρησε πολλοὺς Βουλγάρους καὶ ἦτο ζωηρός, δραστήριος καὶ δρμητικός. Ἐγένετο τὸ φόβητρον τῶν Βουλγάρων, τοὺς ὅποιους ἐπολέμησε συντριπτικῶς.

Μαρούδας Ἰωάννης, ὑπενωματάρχης¹

Ο Μαρούδας Ἰωάνν. ὡς ἀρχηγὸς σώματος ἀπεβιβάσθη μετὰ τοῦ Φραγκοπούλου Σπ. τὸ 1905 πλησίον τῆς Κατερίνης, ὅπου συνηντήθησαν μετὰ τῶν Κόδρου (Μωραΐτη Μ.), τοῦ Μπούα (Σπυρομήλιου Σπ.) καὶ Ἀκρίτα (Μαζαράκη Κ.). Ἐκεῖθεν, μετά τοῦ Ἀκρίτα καὶ Μπούα ἀνεχώρησαν διὰ τὴν περιφέρειαν Ναούστης, Βεροίας καὶ Ἐδέσσης, ὅπου ἔδρασαν πολεμοῦντες Τούρκους καὶ Βουλγάρους. Ἐδρασε καὶ εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν.

Ματαπᾶς (Ματραπᾶς Γεώργιος)²

Ο Ματαπᾶς Γ. ὡς ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν, ὅπου διὰ καταλλήλων καὶ ἐπιτηδείων ἐνεργειῶν παρεκώλυσε τὴν δρᾶσιν τῶν κομιτατζήδων. Ἐλαβε μέρος καὶ εἰς τὴν αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ἀρχηγείου τῶν κομιτατζήδων. Συνειργάσθη μετὰ τῶν Κλάπα Γ., Μίνη Ἐμμ., Γκόνου Γιώτα, Ἀγρα, Κατσίγαρη καὶ ἄλλους. Ἐχρημάτισε καὶ ἡγούμενος τῆς μονῆς Ἀρχαγγέλου (Οσιανῆς).

σ. 68

Μαυρογένης Ἰωάννης

Ο Μαυρογένης Ἰ., ἐκ Λάκκων Κρήτης, ἔδρασεν ὡς ὀπλαρχηγὸς σώματος, ὥστε ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βολάνη Γ., ἐπέδειξεν ἀπαράμιλλον ἡρωϊσμὸν καὶ γενναιότητα, ἰδίως εἰς μάχην τοῦ Στρεμπένου (Ασπρόγεια) μετὰ τῶν κομιτατζήδων τοὺς ὅποιους κατετρόπωσε.

1. D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 259, 315.

2. Δὲν μπόρεσα νὰ τὸν ταυτίσω μὲ τὸν Ἀναγνωστάκο Μιχαήλ, τοῦ ὅποιον τὸ ψευδώνυμο ἦταν Ματαπᾶς. Ἐδόπροκειται γιὰ τὸν Μαστραπᾶ Γεώργιο. (Α.θ. Σ ο υ λ ι ώ τ η - Ν ι κ ο λ α ἴ δ η, Ὁ Μακεδονικός Ἀγών, σ. 83).

Μαυροθόδωρος Ἰωάννης¹

Ο Μαυροθόδωρος Ἰ., ἐξ Ἀνω Κώμης τῆς Κοζάνης, τὸ 1897 ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἐλληνοτουρκικὸν πόλεμον ὡς ὀπλίτης τοῦ ὀπλαρχηγοῦ καπετάν Νταβέλη. Τὸ 1904 ὡς ὀπλίτης ἐνετάχθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Μπρούφα Ἀθ., κατόπιν εἰς τὸ σῶμα τοῦ καπετάν Ακρίτα (Μαζαράκη Κ.), μετασχών εἰς τὰς μάχας τοῦ Προδρόμου Ναούστης καὶ Γραμματικόβου Ἐδέσσης κατὰ τῶν κομιτατζήδων καὶ Γκουσκόβου κατὰ τουρκικοῦ στρατοῦ.

Μινόπουλος Ἀθανάσιος²

Ο Μινόπουλος Ἀθαν., ἐκ Βαρβάρας τῆς Χαλκιδικῆς, ὡς ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν ἀπὸ τοῦ 1903 μέχρι τοῦ 1908. Διεξήγαγε πολλάς μάχας. Ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ προξενείου Θεσσαλονίκης διὰ τὸν ἐφοδιασμὸν ὅπλων καὶ λοιπῶν πολεμοφοδίων. Ἐχρημάτισεν ὡς πράκτωρ καὶ ἐκτελεστής. Συνειργάσθη μὲ τοὺς Ακρίταν (Μαζαράκην Κ.), Παπακώσταν Βασ. καὶ Γιαγκλήν Γ.

σ. 69

Μιχαηλίδης (Μάνος Κων.)³

Ο Μιχαηλίδης Κ. τὸ 1903 μετέβη μετά τεσσάρων Κρητῶν εἰς Καστοριάν ὡς ζωέμπορος, δῆπον λόγῳ ὑποψιῶν ἢ προδοσίας, συνελήφθησαν καὶ ἐφυλακίσθησαν. Κατόπιν ἐνεργειῶν τοῦ Μητροπολίτου Καστοριᾶς, τοῦ Καραβαγγέλη, ἀπεφυλακίσθησαν. Σκοπός του ἦτο νὰ μελετήσῃ τὴν κατάστασιν καὶ τὴν δυνατὴν ἀντίδρασιν κατὰ τῶν κομιτατζήδων. Ἐνόπλως δὲν ἔδρασεν.

Μπάκαρης Γρηγόριος⁴

Ο Μπάκαρης Γρ. ἐκ τῆς Καστοριᾶς ἔδρασεν ὡς ὀπλίτης εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀρχηγοῦ Βάρδα (Τσόντον Γ.) καὶ ἔλαβε μέρος εἰς πολλάς μάχας, εἰς τὰς δοπίας διεκρίθη διὰ τὴν τόλμην καὶ τὴν γεννατότητα.

Μπολάνης Εὐστράτιος

Ο Μπολάνης Ε. ὡς ὀπλαρχηγὸς Β' τάξεως, ἔδρασεν κατ' ἀρχάς εἰς τὸ σῶμα τοῦ Παύλου Μελᾶ, κατόπιν μὲ σῶμα αὐτοτελές. Διεξήγαγε πολλάς μάχας καὶ συνειργάσθη μὲ τοὺς Καούδην Εὐθ., Μπούαν (Σπυρομήλιον), Βάρδαν (Τσόντον Γ.) καὶ Φραγκόπουλον.

σ. 70

Ο Μπολατσός

Ο Μπολατσός ὡς ὀπλαρχηγὸς κατ' ἀρχάς, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Παύλου Μελᾶ καὶ κατόπιν μὲ αὐτοτελές σῶμα, ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Κο-

1. Μεταλλινοῦ, ἔ.ά., σ. 34-35.

2. Μεταλλινοῦ, ἔ.ά., σ. 23-24, Τσάμη, ἔ.ά., σ. 400.

3. Ο συγγραφέας συγχέει τὸν Μάνο Κων. μὲ τὸν Μιχαηλίδη Δημ. Ἐδῶ πρόκειται γιὰ τὸν Κων. Μάνο, ἀδελφὸ τοῦ Πέτρου Μάνου ἢ καπετάν Βέργα. Δακίν, ἔ.ά., σ. 307, Π. Τσάμη, ἔ.ά., σ. 146, 259, 364, 411, Γερμανού Καραβαγγέλη, ἔ.ά., σ. 48.

4. Μεταλλινοῦ, ἔ.ά., σ. 27.

ζάνης και Μοριχόβου. Διεξήγαγε πολλάς μάχας και συνειργάσθη μὲ τοὺς Καραβίτην Ι., Καραλίβανον Ἀθ. και Ζαρκάδαν Θεοχάρην.

Μπάρος Νικόλαος

Ο Μπάρος Νικ. ως όπλαρχηγός ἔδρασεν εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀρχηγοῦ Λύκα Πέτρου και εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν. Ἐλαβε μέρος και εἰς τὴν μεγάλην και αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς ὠχυρωμένης καλύβης τῶν κομιτατζήδων. Συνειργάσθη μὲ τοὺς Ζερβέαν Παρασ., Γκόνον Γιώταν, Ἀγραν (Τέλλον Ἀγαπηνὸν) και Κοκκινάκην Στυλ.

Μπάρδας (Βαρδῆς Δημ.)¹

Ο Μπάρδας Δ., ὑπίλαρχος, ως ἀρχηγός σώματος ἔδρασεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν ἐπὶ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα. Διεξήγαγε πολλάς μάχας και ἐπολέμησε τοὺς Βουλγάρους ἀμειλίκτως και δραστηρίως τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Κάλλα (Σάρρου Κ.), Ζερβέα Παρασ., Γκόνου Γιώτα και ἄλλους. Ἐλαβε μέρος και εἰς τὴν αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν Βουλγάρων. Εἰς μίαν μάχην, λόγῳ τῆς δρμητικότητός του, ἐτραυματίσθη και ὑπέκυψεν εἰς τὸ τραῦμα του.

σ 71

Μπέλης Τάσος

Ο Μπέλης Τ., ἐκ Μεγάλων Λειβαδίων τοῦ Παΐκου δρους, ἔδρασεν ως δόμαδάρχης εἰς τὸ σῶμα τοῦ καπετάν Κόδρου (Μωραΐτου Μ.). Ἡτο φοιβερὸς διώκτης τῶν Βουλγάρων και ρουμανιζόντων τοῦ χωρίου του. Ἐλαβε μέρος εἰς πολλάς μάχας. Εἰς μάχην μετὰ τῶν Τούρκων και εἰς θέσιν Βάλια Στάκα τοῦ Παΐκου συνελήφθη αἰχμάλωτος, ἐφυλακίσθη και ἀπεφυλακίσθη τὸ 1908 κατὰ τὸ τουρκικὸν σύνταγμα.

Μπέλλος²

Ο Μπέλλος ως όπλαρχηγός ἔδρασεν εἰς τὰ Κορέστια, ἐγκατασταθεὶς ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ Μάλλιου (Δούκα Στ.), ἀναχωρήσαντος διὰ τὴν Ἐλλάδα πρὸς ἀνάπαισιν. Διεξήγαγε πολλάς μάχας εἰς τὴν Ζαγορίτσανην (Βασιλειάς), Ὀντριαν., Πατώματα, και ἄλλας.

Μπενῆς Ἐμμανουήλ, ἐφεδρος ἀνθυπολοχαγὸς³

Ο Μπενῆς Ἐμμ. ως όπλαρχηγός Α' τάξεως ἔδρασεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν κατὰ τῶν κομιτατζήδων, οἱ δοποῖοι εἶχαν ἐγκατασταθῆ ἐκεῖ εἰς καλύβας και εἶχον καταστήσει τὴν λίμνην ἀπόρθητον φρούριον. Διε-

1. Τ σάμη, ἔ.ά., σ. 259, 358. Βλέπε γιά τὸ ἴδιο πρόσωπο στὴ σ. 48.

2. Τ σάμη, ἔ.ά., σ. 315, 416.

3. D a k i n ἔ.ά., σ. 275-279, Τ σάμη ἔ.ά., σ. 338-339, 343-344, 347, 349-350, 357-358. Παπατζανέτεα, ἔ.ά., σ. 3, 4 10-11, 22-25 27-28.

ξήγαγε πολλάς μάχας πρὸς ἐκδίωξιν αὐτῶν τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Κάλλα (Σάρ-
ρου Κ.), Γαρέφη Κ., "Αγρα (Τέλλου Αγαπηνοῦ), Ματαπᾶ (Ματραπᾶ Γεωργ.)
καὶ ἄλλους.

σ. 72

Μπόλας Γεώργιος¹

'Ο Μπόλας Γ. ὁς ὀπλαρχηγὸς ἐξῆλθε τὸ 1904 εἰς τὴν περιφέρειαν Κο-
ζάνης καὶ προσεκολλήθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ Καραλίβανου Ἀθ., εἰς τὸ δόπον
προσεκολλήθησαν καὶ τὰ σώματα τοῦ Μπολάνου Εύστρ., Καραβίτου Ἰωάν.,
Καραγεωργίου, Μπολατσοῦ καὶ Γιοβάνου ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Παύλ. Με-
λᾶ. Συνεπολέμησαν εἰς τὴν Στάτιτσαν, διον ἐφονεύθη ὁ Π. Μελᾶς. Τὸ 1905
ἐχρημάτισε ὑπαρχηγὸς τοῦ Φραγκοπούλου Σπ.

Μπούας (Σπυρομήλιος Σπύρ.), υπομοίραρχος²

'Ο Μπούας Σπ., ἐκ Χειμάρρας τῆς Ἡπείρου, ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μακε-
δονικοῦ Ἀγδνος διεξήγαγε πολλάς μάχας ὡς ἀρχηγὸς ἀνταρτικῶν σωμάτων
κατὰ τῶν κομιταζήδων, οἱ δόποιοι δὲν ἔτολμων νὰ τὸν ἀντιμετωπίσουν καὶ
τὸν ἐπρόδωσαν εἰς τὰς τουρκικὰς ἀρχάς. Ἀμέσως ἀπεστάλη πολυάριθμος
τουρκικὸς στρατὸς εἰς τὴν Πατετσίναν πλησίον τοῦ Ὀστρόβου ('Αρνίστης)
καὶ περικυκλώθη ὑπὸ αὐτοῦ. Διεξήχθη σφοδροτάτη καὶ φονικωτάτη μάχη,
κατὰ τὴν δοπίαν ἀνέτρεψε καὶ διεσκόρπισε τὸν Τούρκους, ἀλλ’ ἐτραυμα-
τίσθη σοβαρῶς εἰς τὸν πόδα. "Ἄν καὶ ἐβασανίζετο ἀπὸ τὸ τραῦμα, ἀλλὰ καὶ
πάλιν κατὰ τὸν Ἡπειρωτικὸν Ἀγδνα ἔλαβε μέρος πρὸς ἀπελευθέρωσιν καὶ
τῆς ἴδιαιτέρας αὐτοῦ πατρίδος.

σ. 73

Μπούλακας Ἰωάννης³

'Ο Μπούλακας Ἰωάν. ἐκ Κρήτης, ὡς ἀρχηγὸς σώματος ἔδρασεν εἰς τὴν
περιφέρειαν Φλωρίνης καὶ Μπελκαμένης. Διεξήγαγε πολλάς μάχας κατὰ
τῶν Τούρκων καὶ κομιταζήδων μὲ λαμπρὰ ἀποτελέσματα. Συνειργάσθη μὲ
τὸν Παύλον Μελᾶν, Καούδην Εύθ., Ρούβαν (Κατεχάκην), Σκαλίδην καὶ
ἄλλους.

Μπούντας Χρῆστος (όπλίτης)

'Ο Μπούντας Χρ. ἐκ Βλαδόβου ("Αγρα) τῆς Ἐδέσσης, ἔλαβε μέρος
εἰς τὸν Μακεδονικὸν Ἀγδνα ὡς ὀπλίτης εἰς τὸ σῶμα τοῦ Ἀκρίτα (Μαζα-
ράκη Κων.) Εἰς τὰς μάχας ἥτο τολμηρὸς καὶ γενναῖος. Κατὰ τὸν Βαλκα-
νιοτουρκικὸν πόλεμον ἔλαβε μέρος ὡς ἔφεδρος ἀνθυπολοχαγός.

1. Τ σάμη ἔ.ἀ., σ. 179.

2. Δακίν, ἔ.ἀ., σ. 201, 217, 221, 233-235, 442, Τ σάμη, ἔ.ἀ., σ. 225, 228, 230-231,
269, 272-273, 284, 287, 300, Μαζαράκη-Αινιᾶνος, ἔ.ἀ., σ. 38, 88.

3. Δακίν, ἔ.ἀ., σ. 222, 224-225. Π. Οίκονόμου, ἔ.ἀ., σ. 101-103.

Μπούτσης Κυριάκος (δραπετης)¹

Ο Μπούτσης Κυρ. έκ Στρεμπένου ('Ασπρογείων) πρό τοῦ 1903 ύπηρξεν δραπετης τοῦ καπετάνιου Βαγγέλη Νικολάου έκ Στρεμπένου και τὸ 1904 δραπετης τοῦ σώματος Π. Μελᾶ. Είργασθη καθ' ὅλην σχεδόν τὴν διάρκειαν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος εἰς τὰ σώματα τοῦ Ρούβα (Κατεχάκη Γεωργίου), Πούλακα Βασ., Σκαλίδη Γεωργίου και Βάρνα Γεωργίου. Εἰς τὴν μάχην τοῦ Λεχόβου (Καστανοχωρίου) ἤχμαλωτίσθη και ἀπεβίωσεν εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Μοναστηρίου τὸ 1907.

σ. 74

Μπρούφας Ἀθανάσ.²

Ο Μπρούφας Ἀθαν. έκ τοῦ χωρίου Ζήση τῶν Γρεβενῶν, γηραιός ἀρματολός, ἐκλήθη ύπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Μακεδονικοῦ Κομιτάτου και ἀνεκτηρύχθη ἀρχηγὸς τῆς περιφερείας Περιστερίου και Πισοδερίου. Πολεμῶν λυσσωδῶς τοὺς κομιταζῆδες, ἡ δρᾶσις του ἐπεξετάθη μέχρι τοῦ Ντεμιρ Καπού (Στόβοι, Σιδηραὶ Πύλαι Ἀξιοῦ), δην εἰς μάχην μετὰ πολυναρίθμου τουρκικοῦ στρατοῦ ἔπεσεν ἥρωϊκῶς μαχόμενος, πληγεὶς εἰς τὴν κεφαλὴν διὰ σφαίρας τοῦ ἔχθροῦ.

Νάτσης Ἰωάννης³

Ο Νάτσης Ἰωάν., έκ Στρεμπένου ('Ασπρογείων), πρό τοῦ 1903 ύπηρξεν δραπετης τοῦ καπετάνιου Βαγγέλη έκ Στρεμπένου. Τὸ 1904 ύπηρξεν δραπετης τοῦ σώματος τοῦ Π. Μελᾶ. Είργασθη καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος. Ἐφόνευσε πολλοὺς Βουλγάρους πρὸς ἐκδίκησιν διὰ τὸν φόνον συγγενῶν του και ἀλλον ἐνθουσιωδῶν Ἑλλήνων ὁμοχωρίων του. Διὰ τοῦτο, μετὰ τὸ τουρκικὸν σύνταγμα τοῦ 1908, ἀγρίως κατεδιώχθη και ἐδολοφονήθη δι' ἐνέδρας ύπὸ τῶν Βουλγάρων.

Νέσιος Νικόλαος⁴

Ο Νέσιος Ν., έκ Μεγ. Λειβαδίων τῆς περιφερείας Γευγελῆς, ώς δραπετηγὸς τοῦ σώματος τοῦ ἀρχηγοῦ Κόδρου (Μωραΐτου Μιχ.) και κατόπιν μὲ αὐτοτελές σῶμα ώς καθαρᾶς Μακεδόνων, διεξήγαγε πολλὰς μάχας κατὰ

1. Μεταλλινοῦ, ξ.ά., σ. 48-49, Τσάμη, ξ.ά., σ. 187.

2. Μεταλλινοῦ, ξ.ά., σ. 9-10. Βλ. τὸ σχετικὸ ἄρθρο τοῦ 'Αθ. Γιομπλάκη, 'Αθανάσιος Μπρούφας, «Μακεδονική Ζωή» 25(1968)22-23, 'Η ἐπανάσταση τῆς Μακεδονίας, ύπὸ τοῦ εἰδίκου ἀπεσταλμένου τοῦ «Ἀστεως», 'Αθήναι 1896, σ. 5 κ.έ., 'Αριστοτ. Χρ. Κωστούλος, 'Η συμβολὴ τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας εἰς τοὺς ἀπελευθερωτικοὺς ἀγῶνας τοῦ 'Εθνους, Θεσσαλονίκη 1970, σ. 151, Δακίν, ξ.ά., σ. 35, 139, Μαζαράκη - Αινιᾶνος, ξ.ά., σ. 6, 56, Χ. Γεωργίου, 'Η Εθνική Έταιρεία και ἡ δρᾶσις αὐτῆς, σ. 22-28.

3. Δακίν, ξ.ά., σ. 123, Π. Τσάμη, ξ.ά., σ. 187.

4. Τσάμη, ξ.ά., σ. 392.

τῶν κομιταζήδων, τῶν όποίων ἡτο φοβερὸς διώκτης. Εἰς τὴν μάχην Βάλια Στάκα τοῦ Παΐκου ὅρους μετὰ πολυαρίθμου τουρκικοῦ στρατοῦ περικυκλωθείς, συνελήφθη μετὰ τῶν Γκόνου, Πελτέκη, Ἀναστ. Μπέλη, Στεργ. Δ. Μπαρτζιᾶ καὶ Νικ. Δ. Μπαρτζιᾶ. Πάντες ἀπεφυλακίσθησαν κατὰ τὸ τουρκικὸν σύνταγμα τὸ 1908.

σ. 75 Νικηφόρος (Δεμέστιχας Ἰωάν.)¹, ἀνθυποπλοίαρχος

‘Ο Νικηφόρος Ι., ἐκ Κρήτης, ἀπεστάλη εἰς τὴν Μακεδονίαν ως ἀρχηγὸς σώματος διὰ τὴν καταπολέμησιν τῶν κομιταζήδων, ὅπου εἰργάσθη δραστηρίως καὶ ἀποτελεσματικῶς. Ἡ μεγαλυτέρα δρᾶσις του ὑπῆρξεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν, τὴν όποιαν οἱ κομιταζῆδες εἶχον δχυρὸν καὶ ἀπόρθητον δρμητήριον. Ἐκεῖ συνειργάσθη μὲ τοὺς Κάλλαν (Σάρρον Κ.), Γκόνον Γιώτα, Ἀγραν (Τέλλον Ἀγαπηνόν), Λύκαν καὶ ἄλλους.

Νικολούδης Ἐμμ.²

‘Ο Νικολούδης Ἐμμ., ἐκ Κρήτης, ως ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Φλωρίνης μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Σκαλίδη Γ. Ὑπῆρξεν γενναῖος, τολμηρὸς καὶ ὁρμητικός. Προδοθέντες ὑπὸ Βουλγάρων συνεπλάκησαν μετὰ πολυαρίθμου τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς τὸ Γκορνίτσοβο (Κέλλην). Τὸ σῶμα του ἐξ 20 ἀνδρῶν κατεστράφη ὅλο, πλὴν ἑνός, καὶ αὐτὸς ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος.

Νικοτσάρας Παντελῆς (Γραικὸς)³

‘Ο Νικοτσάρας Παντ. ἐκ Στρωμνίτσης, μαθητὴς ἀκόμη ἐνετάχθη εἰς σ. 76 βουλγαρικὸν σῶμα τοῦ Τσερνοπέσεφ. Ἰδών ὅμως ὅτι ὁ ἀγώνας ἐστρέφετο κατὰ τῶν Ἐλλήνων, εἰς τὰς ἐνεργείας των / ἔδειξεν δυσφορίαν, διὰ τοῦτο ἀπεστάλη εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Ἐκεῖθεν ἔδραπετευσε καὶ ἐνετάχθη εἰς τὰ ἔλληνικὰ σώματα ως ὀπλίτης τοῦ Κατσίγαρη, Παπαμελέκου, Γκόνου Γιώτα εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν. Διὰ τὴν γενναιότητά του ἀνεκηρύχθη ὀπλαρχηγὸς καὶ ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Στρωμνίτσης. Εἰς μάχην μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ εύρεν ἡρωϊκὸν θάνατον.

Νταβέλης Γεώργιος⁴

‘Ο Νταβέλης Γ. ἐκ Μεγ. Λειβαδίων τῆς περιφερείας Γευγελῆς, κατ’

1. D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 274-275, 280-286, Π a π a τ ζ a ν e t e a, ἔ.ἀ., σ. 33, 37, 41, 43. T σ á μ η, ἔ.ἀ., σ. 343, 352-354, 387, 393, 397, K a κ κ á β o u, ἔ.ἀ., σ. 111, 143, 144-144, 173.

2. D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 256-257, 363, 373-374. Ἀργυροπούλου, ἔ.ἀ., σ. 41, X. N á λ t s a, ἔ.ἀ., σ. 30, T σ á μ η, ἔ.ἀ., σ. 384-385, 420-422, 425, 433.

3. Πρόκειται γιά τὸν Παπαϊωάννου Παντελῆ μὲ τὰ ψευδώνυμα Γκρέκος καὶ Νικοτσάρας. Μεταλλινού, ἔ.ἀ., σ. 20, D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 251, 274-275, 285, T σ á μ η, ἔ.ἀ., σ. 292, 354, 386, 394, 400-401.

4. Βλ. τὸ ὅρθρον τοῦ Ἀθ. Γιομπλάκη, Γεώργιος Νταβέλης, «Μακεδονικὴ Ζωὴ» 32(1969)6-13. T σ á μ η, ἔ.ἀ., σ. 68.

άρχας ἐνετάχθη ώς δόπλιτης εἰς τὸ σῶμα τοῦ Κόδρου (Μωραΐτου Μ.). Διὰ τὴν ἱκανότητά του καὶ γενναιότητά του ἀνεκτρύχθη δπλαρχηγὸς μὲ σῶμα καθαρὸς Μακεδόνων. Εἰς μάχην τοῦ Παῖκου ὅρους μετὰ πολυαριθμού στρατοῦ συνελήφθη αἰχμάλωτος μετ' ὄλλων, ἐφυλακίσθη καὶ ἀπεφυλακίσθη τὸ 1908 κατὰ τὸ τουρκικὸν σύνταγμα.

Νταηλάκης Νικόλαος¹

Ο Νταηλάκης Ν. ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων δπλαρχηγῶν καὶ ἔδρασεν καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος εἰς πολλὰς περιφερείας. Διεξήγαγε πολλάς μάχας καὶ ἐπέφερε μεγάλας καταστροφάς εἰς τοὺς κομιταζήδες. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ τουρκικοῦ συντάγματος, κατ' ἐντολὴν τῶν Μακεδονικῶν κομιτάτων Μοναστηρίου καὶ Ἀθηνῶν, ἐδρασεν ώς ἀρχηγὸς ἐνόπλου σώματος ἀπὸ τὸ 1909 μέχρι τοῦ 1912 καὶ 1913.

σ. 77

Ντάλης (Τσιρογιάννης Βλάσ.)², ὑπόλιτος

Ο Ντάλης Βλ. ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Μακεδονικοῦ κομιτάτου ώς δργανωτῆς σωμάτων εἰς τὴν περιφέρειαν Στρωμνίτσης ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Σχολείου. Εἰργάσθη μετ' ἀπαραμίλλου δραστηριότητος, προσέφερε μεγίστας ὑπηρεσίας καὶ ἔξετέλεσε πλεῖστα ἔθνικὰ καὶ κοινωνικὰ ἔργα. Διὰ τοῦτο κατέκτησε τὴν ἀγάπην πάντων.

Νταλίπης Δημ.³

Ο Νταλίπης Δ., ἐκ Γάβρου (Γαβρέσι) τῶν Κορεστίων δρέων, κατ' ἄρχας ἔζη κλέφτικον βίον μετὰ τοῦ Κάρττα καὶ Νταβέλη τιμωροῦντες τοὺς Τούρκους. Μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν Ἑλληνικῶν σωμάτων τὸ 1904 ἡνῶθησαν μὲ αὐτά. Ἐκτιμήθεις δὲ ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν του διὰ τὴν πολεμικὴν τέχνην ἀνεκτρύχθη δπλαρχηγός. Διεξήγαγε πολλάς μάχας, εἰς δὲ τὴν μάχην τοῦ "Οστιμα (Τριγώνου), διὰ νά ἐνθαρρύνῃ τὰ παλληκάρια του, δρμήσας κατὰ τῶν Τούρκων, ἐπλήγη θανασίμως.

Ντόγρας Κωνσταντῖνος, ἔφεδρος ἀνθυπολοχαγὸς⁴

Ο Ντόγρας Κωνστ. ώς δπλαρχηγὸς ἔδρασε καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος 1903-1908. Διεξήγαγε πολλάς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ διεκρίθη εἰς δλας τὰς κατὰ τῶν κομιταζήδων μάχας καὶ ἴδιως

1. Ά. Μεταλλινού, ξ.ά., σ. 29. Μόδη, Μακεδονικός Ἀγῶν καὶ Μακεδόνες Ἀρχηγοί, σ. 196-215, Δακίν, ξ.ά., σ. 131, 133, 181, 222, 254, Π. Τσάμη, ξ.ά., σ. 249, 306, 330.

2. Δακίν, ξ.ά., σ. 201, 251, Τσάμη, ξ.ά., σ. 269, 400, 426.

3. Μεταλλινού, ξ.ά., σ. 22, Δακίν, ξ.ά., σ. 132-133, 181, 183, Τσάμη, ξ.ά., σ. 141, 200, 209, 240, 264, 330, 369.

4. Δακίν, ξ.ά., σ. 262, Τσάμη, ξ.ά., σ. 240, 264, 332, 414. Μεταλλινού, ξ.ά., σ. 27-28.

εἰς τὴν μεγάλην μάχην τῆς Πρεκοπάνας (Περικοπῆς), κατὰ τὴν δύοιαν κατερόπωσε τὴν βουλγαρικήν συμμορίαν.

σ. 78

Νταφώτης Ἰωάννης¹

Ο Νταφώτης Ἰωάννης ώς ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Χαλκιδικῆς καὶ Σερρῶν μὲ ἔξαιρετικὴν δραστηριότητα κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κομιτατζῆδων καὶ ιδίως εἰς τὴν παρὰ τὴν Μονὴν τῆς Ἀγίας Ἀναστασίας χαράδραν κατὰ τουρκικοῦ στρατοῦ, εἰς τὴν δύοιαν ἐπέδειξεν ἔξαιρετικὴν ἀνδρείαν.

Ξανθόπουλος Κωνσταντῖνος ἡ Ρίζος²

Ο Ξανθόπουλος Κ. ἐκ Σαμαρίνης Γρεβενῶν ώς ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Γρεβενῶν, Ἐλασσόνος, Φλωρίνης καὶ Περιστερίου. Διεξήγαγε πολλάς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις κατὰ Τούρκων καὶ κομιτατζῆδων μετὰ μεγάλης ὁρμητικότητος. Συνειργάσθη μὲ τοὺς Μάλλιον (Δούκαν Στ.), Καούδην Εὐθ., Βέργαν (Μάνον Πέτ.) καὶ ἄλλους.

Ξηρούχας Βασίλειος

Ο Ξηρούχας Β. ώς ὀπλαρχηγὸς σώματος ἔδρασεν εἰς πολλάς περιφερείας καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγώνος 1903-1909. Πρὸς ἀποτελεσματικωτέραν καταπολέμησιν τῶν κομιτατζῆδων συνειργάσθη μὲ τοὺς περισσοτέρους ἀρχηγοὺς καὶ ὀπλαρχηγοὺς τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας.

Ξυνογαλᾶς Νικόλαος³

Ο Ξυνογαλᾶς Ν. ώς διμαδάρχης τοῦ σώματος Γαρέφη Κωνστ. εἰργάσθη σ. 79 μετ' ἀπαράμιλλον δραστηριότητα καὶ ἐπέδειξεν ἔξαιρετικὴν / γενναιότητα καὶ ιδίως εἰς τὴν συμπλοκὴν εἰς τὰ κονάκια (καλύβια) τῶν κτηνοτρόφων Γαρυφαλαίων καὶ τὴν ἔξοντωσιν τῶν ἀρχικομιτατζῆδων Λούκα καὶ Καρατάσιου, κατὰ τὴν δύοιαν ἐφονεύθη μετὰ τοῦ Κωνστ. Γαρέφη.

Παναγιωτόπουλος Ἀνδρέας⁴

Ο Παναγιωτόπουλος Ἀνδρ., ἐκ Κλεισούρας τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, τὸ 1904 συνηγήθη μὲ τὸ σῶμα τοῦ Παύλου Μελᾶ καὶ ἐνθουσιασθεὶς ἐνετάχθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ Ρούβα (Κατεχάκη). Παρ' αὐτοῦ ἐξήτησε 5 ἄνδρας, μὲ τοὺς δύοιους ἐφόνευσε τὸν βοεβόδαν Μπαμπαΐτην καὶ 7 κομιτατζῆδας μεταβαίνοντας εἰς Ζαγορίτσανην (Βασιλειάδα). Τὸν Νοέμβριον μῆνα πρῶ-

1. Μεταλλινοῦ, ἔ.α., σ. 40, Μαζαράκη-Αἰνιάνος, ἔ.α., σ. 37, 87-89, Δακίν, ἔ.α., σ. 217, 219, 221, 237, 373, Τσάμη, ἔ.α., σ. 271, 278-283.

2. Π. Τσάμη, ἔ.α., σ. 148, Μεταλλινοῦ, ἔ.α., σ. 38.

3. Δακίν, ἔ.α., σ. 365, Τσάμη, ἔ.α., σ. 428, Κακκάβοι, ἔ.α., σ. 120.

4. Πλούσια βιογραφικά στοιχεῖα γι' αὐτὸν Ἀ. Μεταλλινοῦ, ἔ.α., σ. 57-62.

τος είσέρχεται εις οἰκίαν τοῦ χωρίου Ζελενίκ (Σκλήθρον), δῆπου εἶχον συγκεντρωθῇ 18 κομιτατζῆδες μετὰ τοῦ βοεβόδα Μπιτσάνη Λάζου, τοὺς ὅποιους κατέσφαξε τῇ συνεργασίᾳ ἀνδρῶν τοῦ Εὐθ. Καούδη καὶ Πούλακα Βασ. Διὰ τὰ κατορθώματα ταῦτα ὁ Ρούβας τὸν ἀνεκήρυξεν ὁ πλαρχηγόν.

Παναγιώτου Νικόλαος¹

Ο Παναγιώτου Νικ., ἐξ Ἀγρινίου, ἐνετάχθη ὡς ὁ πλίτης τοῦ Γκογκόλακη (Μητρούστη). Ἐλαβε μέρος εις πολλάς μάχας, εἰς μίαν τῶν ὅποιων μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ ἀπηγχονίσθη εἰς τὰς Σέρρας.

σ. 80

Πανόπουλος Ἀπόστολος²

Ο Πανόπουλος Ἀπ., ἐκ Στρεμπένου (Ασπρογείων), κατ' ἄρχας εἰργάσθη ὡς τροφοδότης τῶν σωμάτων μας καὶ κατόπιν ὡς ὁ πλίτης. Εἰς μάχην μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ συνελήφθη αἰχμάλωτος, ἀλλὰ διαφυγών ἐσχημάτισε μικρὸν σῶμα ἐξ ἐντοπίων, μὲ τὸ ὅποῖον συνῆψε πολλάς μάχας μετὰ κομιτατζῆδων. Ως ἡτο ὁρμητικός, εἰς μίαν μάχην ὁρμήσας ὅρθιος, ἐφονεύθη.

Πανουσόπουλος Β., ἀνθυπολοχαγὸς³

Ο Πανουσόπουλος Β. ὡς ὁ πλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὰ Κορέστια καὶ τὴν Πρέσπαν, δῆπου κατὰ συμπλοκὴν μετὰ πολυναρίθμου τουρκικοῦ στρατοῦ ἡχμαλωτίσθη. Πρὸ τῆς ἐνόπλου δράσεώς του ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν κομιτάτων Ἀθηνῶν καὶ Μοναστηρίου ὡς ἔθνεργάτης ὑπὸ τὴν ίδιότητα τοῦ Διευθυντοῦ σχολείου ἐν Φλωρίνῃ καὶ ὡς Γραμματεὺς τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου Ραιδεστοῦ.

Παπαδάκης Ἀντώνιος⁴

Ο Παπαδάκης Ἀντώνιος, ἐκ Κρήτης, ὡς ὁ πλαρχηγὸς τοῦ σώματος Μακρῆ (Δικωνύμου Γ.) ἔλαβε μέρος εἰς πολλάς μάχας, διακριθεὶς διὰ τὴν πολεμικὴν ἐμπειρίαν του καὶ τὴν γενναιότητα. Συνειργάσθη μὲ τοὺς Κατσίγαρην Ἐμμ., Περδίκαν (Νεράντζην Π.), Λουκᾶν Κόκκινον καὶ ἄλλους.

Παπαζαχαρίου Ἀγγελος (Καθηγητὴς)⁵

Ο Παπαζαχαρίου Ἀγγ. διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινούπολεως / ὡς Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς τῶν Δημοτ. σχολείων τῆς Μακεδονίας

1. Τσάμη, ἔ.α., σ. 404.

2. Μεταλλινοῦ, ἔ.α., σ. 53.

3. Ἔ.α., σ. 242, 299.

4. Ἔ.α., σ. 265.

5. Μεταλλινοῦ, ἔ.α., σ. 26-27 Δακίν, ἔ.α., σ. 198, Ζαννα, ἔ.α., σ. 8, Μαζαράκη - Αινιᾶνος, ἔ.α., σ. 31, 38, 63, 65, 89, Τσάμη, ἔ.α., σ. 158, 226, Κακάβου, ἔ.α., σ. 148.

καὶ ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην συνετέλεσεν εἰς τὴν προπαρασκευὴν τοῦ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ διὰ τὸν ἔνοπλον ἀγῶνα πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν κομιτατζήδων καὶ προσέφερεν ὑπῆρεσίαν ὑψίστης σημασίας.

Παπαϊωάννου Νίκανδρος¹

Ο Παπαϊωάννου Νίκανδρος, ἐκ Καβακλῆ τῆς Βορείου Θράκης, τὸ 1906 ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Μακεδονικοῦ κομιτάτου ως πράκτωρ τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος εἰς τὸ Σούμποσκον (Ἀριδαίαν) Καρατζιόβας ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ σχολείου. Κατόπιν διαταγῆς τοῦ ἐλληνικοῦ προξενείου Θεσσαλονίκης, ἔχειροτονήθη Ἱερεὺς καὶ Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος Καρατζιόβας (Ἀλμωπίας), καὶ ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην καὶ ὑπὸ τὸ ράσον προσέφερεν ἀνεκτιμήτους ἔθνικὰς ὑπηρεσίας.

Τὴν πολυτιμοτέραν ὑπηρεσίαν προσέφερε μὲ τὴν κατάληψιν τῆς Καρατζιόβας (Ἀλμωπίας). Ἐνδυθεὶς στολὴν ὄπλαρχηγοῦ καὶ τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς ἀνταρτικοῦ σώματος, ὑψώσε τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν πρὶν ἡ οἱ Σέρβοι προφθάσουν νὰ καταλάβουν ταύτην.

Παπαϊωάννου Γεώργιος, ἐπιλογίας

Ο Παπαϊωάννου Γεώργιος, ἐκ Γαρδικίου τῆς Λαρίσης, ὑπηρέτησεν ως δομαδάρχης εἰς τὸ σῶμα τοῦ Μάλλιου (Στ. Δούκα). Ἐλαβε μέρος εἰς πολλάς μάχας, ἀλλὰ διεκρίθη διὰ τὴν γενναιότητα εἰς τὴν κατὰ τῶν κομιτατζήδων μάχην εἰς Ὄντρια, δῆπον ἐφονεύθη τὴν 30/4/1905.

σ. 82

Παπαμαλέκος Λεωνίας²

Ο Παπαμαλέκος Λ., ἐκ Κρήτης, ἔδρασεν ως ὄπλαρχηγός σώματος εἰς πολλάς περιφερείας καὶ ἐτιμώρησε πολλοὺς Βουλγάρους τῆς περιφερείας Γευγελῆς καὶ Βογδάντσης. Συνειργάσθη μὲ τοὺς Καραϊσκάκην Γεώργ., Καραπάνον Χρ., Σιωνίδην Μιχ. καὶ ἄλλους.

Παπακυριαζῆς Σπύρος³

Ο Παπακυριαζῆς Σπ. ως ὄπλαρχηγός σώματος ἔδρασε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος, ἀναλαβὼν δρᾶσιν ἐκ τῶν πρώτων. Διεξήγαγε πολλάς καρποφόρους μάχας, κατατροπώσας πολλάς συμμορίας κομιτατζήδων τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Καούδη Εὐθυμ., Ἀκρίτα (Μαζαράκη Κων.) Γκούρα (Παπαβιέρου Δ.), Γαρέφη Κ. καὶ ἄλλους.

Παπαστέφανος Ἱερεὺς

Ο Παπαστέφανος, ἐκ Μιρόφτσα τῆς Γευγελῆς, συγκαταλέγεται μεταξὺ

1. Γνωστὸς ως Παπανίκανδρος Παπαϊωάννου, Τ σάμη, ἔ.ἄ., σ. 392.

2. Ἔ.ἄ., σ. 179, 228, 230-231, 291.

3. Μαζαράκη - Αἰνιᾶνος, ἔ.ἄ., σ. 38-39, Τ σάμη, ἔ.ἄ., σ. 289.

τῶν ἐθνομαρτύρων. Ἐκάη ζῶν κρεμασμένος μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω, ἀφοῦ προηγουμένως ἔβασανίσθη ἀπανθρώπως μὲ δαρμοὺς μέχρις αἴμοπτυσίας, μὲ ἀγκίδας κάτωθεν τῶν δυνύχων, μὲ ζέον ἔλαιον εἰς τὸ σῶμα καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ τοῦτο διότι δὲν ἐδέχετο νὰ γίνη Βούλγαρος.

Παπατζανετέας Παναγιώτης, λοχαγὸς¹

Ο Παπατζανετέας Π., ἐκ Κρήτης, ὡς ὁπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν πρὸς ἑκδίωξιν τῶν ἐν ἀντῇ ἐγκατεστημένων κομιτα-τζῆδων εἰς καλύβας ωχυρωμένας. Ἐδρασε καὶ εἰς τὰς περιφερείας Ναούστης, Βεροίας, Ἐδέσσης καὶ ἄλλας ἀποτελεσματικῶς καὶ καρποφόρως.

σ. 83

Παρασκευαΐδης Σπύρος²

Ο Παρασκευαΐδης Σπ., ἐκ Λαιμοῦ τῆς Πρέσπας, ἔχρημάτισε ὡς πρωτοπαλλήκαρον τοῦ καπετάν Κώττα. Εὗρισκόμενος μετὰ 15 ἄνδρας εἰς δάσος παρὰ τὸ χωρίον "Οστιμα" (Τρίγωνον), προδοθεὶς ὑπὸ Βουλγάρων, περιεκυκλώθη ὑπὸ 100 περίπον κομιτατζῆδων τοῦ Πόπωφ. Διεξήχθη κρατερά καὶ λυσσώδης μάχη, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ὁ Κώττας, εὑρισκόμενος ἐκεῖ πλησίον, διὰ τολμηρᾶς καὶ ὅρμητικῆς ἐπιθέσεως, διέσπασε τὴν γραμμὴν τῶν κομιτατζῆδων, διεσκόρπισεν ἀντούς καὶ διεσώθη τὸ σῶμα τοῦ Παρασκευαΐδη. Εἰς τὴν Ράχην παρὰ τὸ χωρίον Ποπλί ἔπεσεν ἡρωϊκῶς.

Πελτέκης Γκόνος³

Ο Πελτέκης Γκόνος ἐξ "Οσιανης" (Αρχαγγέλου) Γευγελῆς, κατ' ἀρχάς ἐνετάχθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ Κόδρου (Μωραΐτου Μιχ.), ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἀνεκτρύχθη ὁμαδάρχης καὶ τέλος ὁπλαρχηγός. Ἐλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας κατὰ κομιτατζῆδων καὶ ἀνδραγάθησε. Κατόπιν διαταγῆς τοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου Γευγελῆς συνειργάσθη μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ ὡς δῆθεν ὀδηγὸς καὶ ὑπῆρξεν ὁ αἴτιος τῆς καταστροφῆς εἰς τὸ χωρίον Σμώλ (Μικρὸ Δάσος) διοκλήρου τῆς ἐξ 120 κομιτατζῆδων συμμορίας τοῦ βοεβόδα Γιόβα καπετάν, εἰς Καρά-Σούλι (Πολυκάστρου), ὑπὸ τουρκικοῦ στρατοῦ. Τὸν βοεβόδα ἐφόνευσεν ίδιοχείρως ὁ Πελτέκης. Εἰς μάχην μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ ἥχμαλωτίσθη καὶ ἀπεφυλακίσθη τὸ 1908 κατὰ τὸ τουρκικὸν σύνταγμα. Κατὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον τοῦ 1912 ἔχρησίμευσε τὸ σῶμα του ὡς ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀπὸ Σαραντάπορον μέχρι Γιαννιτσῶν.

1. Δακίν, ἔ.ἀ., σ. 213. Παπατζανετέα, ἔ.ἀ., σ. 40, 43, 45, Κ. Ι. Μαζαράκη-Αινιάνος, ἔ.ἀ., σ. 101. Ζάννα, ἔ.ἀ., σ. 25, 37, 60-61, 68, 79, Σταυροπούλος, ἔ.ἀ., σ. 54, Τσάμη, ἔ.ἀ., σ. 335, 338, 342-352, 358, 393, 395, 428, Κακάβος, ἔ.ἀ., σ. 110.

2. Η οικογένεια Παρασκευαΐδη καταγόταν ἀπὸ τὸ Λαιμὸν Φλάρινας (Π. Τσάμη, ἔ.ἀ., σ. 155).

3. Τσάμη, ἔ.ἀ., σ. 392.

σ. 84

Περδίκας (Νεράντζης Παῦλος)¹

Ο Περδίκας Κ., ἐκ Σιατίστης, ως ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς Καστανοχώρια, Πρέσπαν, Μορίχοβον, Κοζάνην καὶ εἰς ἄλλα μέρη. Εἰς τὸ Μουρίκι, πλησίον τοῦ Βλάτση, τὴν 6-8-1905 συνῆψε μάχην μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος καὶ οἱ Τρομάρας (Σωτηριάδης Ἐμμ.) καὶ Φαρμάκης (Κούντουρας Ἡλ.). Εἰς Πρεκοπάναν (Περικοπῆν) κατετρόπωσε βουλγαρικήν συμμορίαν. Ἐφονεύθη τὸ 1909 εἰς Σιάτισταν ὑπὸ Τούρκου ἀστυνομικοῦ.

Περήφανος (Στέργιος Νταούτης)²

Ο Περήφανος Στ. ως ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Φλωρίνης, Μοριχόβου, Ναούστης μετὰ μεγάλης δραστηριότητος. Συνειργάσθη μὲ τοὺς Κατσίγαρην, Καλογεράκην Ἀντ., "Αγραν (Τέλλον Ἀγαπηνὸν) καὶ ἄλλους. Ἐλαβε μέρος καὶ εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν μετὰ τοῦ Καψάλη (Πραντούνα Χρ.).

Πετρίλος (Μπουκουβάλας Κωνστ.), ὑπολοχαγὸς³

Ο Πετρίλος ως ἀρχηγὸς σώματος ἔδρασεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν τῇ συνεργασίᾳ καὶ συμπράξει τοῦ Κάλλα (Σάρρου Κων.), Λύκα Π., Καψάλη (Πραντούνα Χρ.), "Αγρα (Τέλλον Ἀγαπηνὸν), Γκόνου Γιώτα καὶ ἄλλων. Διεξήγαγε ἀλλεπαλλήλους μάχας κατὰ Τούρκων καὶ κομιτατζῆδων, πολεμήσας αὐτοὺς λυσσωδῶς καὶ μὲ συντριπτικὰ ἀποτελέσματα.

Εἰς μάχην μετὰ Τούρκων ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος.

σ. 85

Πετροπούλακης Λεωνίδας

Πετροπούλακης Παναγιώτης⁴

Οι δύο Πετροπούλακηδες Λεων. καὶ Παναγιώτης εἶχον ἐνταχθῆ εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀρχηγοῦ Λίτσα καὶ ἔδρασεν εἰς τὰ Καστανοχώρια καὶ Κορέστια. Τὸν Μάιον τοῦ 1906 σῶμα τουρκικοῦ στρατοῦ 1.000 καὶ πλέον ἀνδρῶν ἐπετέθη ἐναντίον τοῦ σώματός των, τὸ ὁποῖον ἀπέκρουσαν θαυμασίως. Τὸ σῶμα των ἐπετέθη κατὰ βουλγαρικῆς συμμορίας κρυπτομένης ἐντὸς οἰκίας τοῦ χωρίου Ὀσνίτσανης (Καστανοφύτου), τὴν ὁποίαν συμμορίαν κατετρόπωσαν καὶ ἀπεδεκάτισαν, πλὴν ὅμως κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἔπεσαν μαχόμενοι καὶ ὁ Λίτσας καὶ οἱ δύο Πετροπούλακηδες.

1. Ἑ.ἀ., σ. 240, 267, 382, 384-385, 417, 420-423, 434. Μεταλλινοῦ, Ἑ.ἀ., σ. 29-30.

2. Βλ. Μεταλλινοῦ, Ἑ.ἀ., σ. 33 κ.ε.

3. Δακίν, Ἑ.ἀ., σ. 274, 369, Τσάμη, Ἑ.ἀ., σ. 282, 292.

4. Δακίν, Ἑ.ἀ., σ. 264, Τσάμη, Ἑ.ἀ., σ. 309, 313-314, 316.

Πιτσούλας Ἰωάννης, δημοδιδάσκαλος¹

‘Ο Πιτσούλας Ἰωάν., διδάσκαλος εἰς Γουμένισσαν, συνειργάσθη μὲ τὸν πράκτορα τῆς Γουμενίσσης Ἀγγελ. Σακελλαρίου. Ἀπηγχονίσθη ὑπὸ τῶν κομιταζήδων εἰς πλάτανον ἔξωθεν τῆς Γουμενίσσης, ἐπιστρέφων ἔξ ἐπισκέψεως χωρίων, εἰς τὰ ὄποια μετέβαινε διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ καὶ τονώσῃ τὸ Ἑλληνικὸν φρόνημα τῶν κατοίκων αὐτῶν.

σ. 86

Ποντικάκης Γεώργιος

‘Ο Ποντικάκης Γ., ἐκ Σελινοῦς τῆς Κρήτης, ἔλαβε μέρος ὡς ὁπλίτης εἰς πολλὰς μάχας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Καούδη Εὐθ. καὶ Βολάνη Γεωργ. Τὸ 1912 ἐνετάχθη εἰς τὴν χωροφυλακὴν καὶ ἐστάλη εἰς Θεσσαλονίκην. Καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκδίωξιν τῶν Βουλγάρων καὶ διεκρίθη κατὰ τὴν κατάληψιν τοῦ ταχυδρομείου, τὸ ὄποιον εἶχον καταλάβει οἱ Βούλγαροι.

Πούλακας ἥ Μπούλακας Βασίλειος²

‘Ο Πούλακας Β., ἐκ Κρήτης, ἔδρασεν ὡς ὁπλαρχηγὸς ἐθελοντικοῦ σώματος ἐκ τῶν πρώτων. Περιήλθε πολλὰς περιφερείας τῆς Δυτ. Μακεδονίας πολεμῶν Τούρκους καὶ Βουλγάρους. Διεκρίθη διὰ τὴν πολεμικήν του ἐμπειρίαν καὶ τόλμην.

Πύρζας Νικόλαος³

‘Ο Πύρζας Νικ. ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα ἐκ τῶν πρώτων μετὰ τοῦ Παύλου Μελᾶ, τοῦ ὄποιου ὑπῆρξε διερμηνεὺς καὶ ἦτο τὸ δεξὶ χέρι αὐτοῦ. Κατόπιν ἔδρασεν ὡς ὁπλαρχηγὸς σώματος μὲ ἄριστα ἀποτελέσματα κατὰ τῶν Τούρκων καὶ Βουλγάρων, ἐκ τῶν ὄποιων ἐτιμώρησε πολλούς.

Ρέμπελος (Τσολακόπουλος Χρ.), ὑπολοχαγὸς⁴

‘Ο Ρέμπελος ὡς ὁπλαρχηγὸς σώματος ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βάρδα (Τσόντου Γ.) ἔδρασεν εἰς τὰ Κορέστια καὶ Μορίχοβον κατὰ τῶν Τούρκων

σ. 87 καὶ Βουλγάρων μὲ μεγάλας ἐπιτυχίας. /Τὸ σῶμα του ἐνισχύθη καὶ μὲ τοὺς ἄνδρας τοῦ Βλαχογιάννη Γεωργ., ἀναχωρήσαντος διὰ τὰς Ἀθήνας πρὸς ἀνάπτωσιν. Συνειργάσθη μὲ τὸν Φιωτάκην Γ., Καραβίτην Ἰωάν. καὶ ἄλλους.

1. Δακίν, ἔ.ά., σ. 166.

2. Βλ. στή σελίδα 73.

3. Βλ. τὴ μελέτη τοῦ Πάνου Παπασταύρη. ‘Ο ὁπλαρχηγὸς καπετάν Λάκης Πύρζας, «Ἀριστοτέλης» τεῦχος 20, ἔτος Δ', Φλώρινα 1960, σ. 80. Δακίν, ἔ.ά., σ. 143, 175-176, 180-181, 185, 189, 190-193, 226, 230, ‘Αργυροπούλον, ἔ.ά., σ. 56, Τσάμη, ἔ.ά., σ. 83, 133, 153, 162, 166, 168, 179, 187, 194-196, 200, 216, 240, 264, Οἰκονόμον, ἔ.ά., σ. 101-103.

4. Μόδη, ‘Ο Μακεδονικὸς Ἀγῶνας καὶ ἡ Νεώτερη Μακεδονικὴ Ἰστορία, σ. 305, Δακίν, ἔ.ά., σ. 219, 222, 225-226, 231, 233, Τσάμη, ἔ.ά., σ. 250-254, 300, Κακάβι, ἔ.ά., σ. 93, Οἰκονόμον, ἔ.ά., σ. 89-92.

Ρίγανης (Κολίτσης Γεώρ.)¹

Ο Κολίτσης Κ., ἐκ Λαμίας, ως ὀπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Καστορίας ἀπὸ τοῦ 1903 μέχρι τοῦ 1912. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας κατὰ Τούρκων καὶ Βουλγάρων, τοὺς ὅποίους κατετρόπωνε. Ἐτιμώρησε πολλοὺς καταδότας καὶ ἐνέπνευσε θάρρος εἰς τὸν ἐλληνικὸν πληθυσμόν.

Ρούβας (Κατεχάκης Γεώρ.), ἀνθυπολοχαγὸς²

Ο Ρούβας ώς δόργυνωτὴς καὶ ἀρχηγὸς σώματος εἰς τὴν περιφέρειαν Κλεισούρας ἔδρασε δραστικῶτατα. Διεξήγαγε καρποφόρους μάχας, ιδίως δὲ εἰς μὲν τὸ Ζέλενιτς (Σκλῆθρον) μετά τοῦ Καούνδη Εὐθ. καὶ τοῦ Πούλακα Βασ. ἐξωλόθρευσεν δόλοκληρον συμμορίαν κομιταζήδων, εἰς δὲ τὴν Μπελκαμένην (Δροσοπηγὴν) δόλοκληρον τουρκικὸν λόχον. Εἰς τὴν μάχην τοῦ Ζέλενιτς ἐτραυματίσθη εἰς τὴν χεῖρα.

σ. 88

Σακελλαρίου 'Αγγελος, Ἰατρὸς³

Ο Σακελλαρίου 'Αγγ., ἐκ Βιλλίων 'Αττικοβοιωτίας, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἔθναπόστολος εἰς τὴν περιφέρειαν Γουμενίσσης ἀπὸ τοῦ 1891, διον ἐχάραξε λαμπρὰς σελίδας ἔθνικῆς δράσεως. Ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μακεδονικοῦ ἄγῶνος ἐγκατέστησε πυρήνας εἰς τὰ χωρία τῆς περιφερείας καὶ περιτρέχων τὰ χωρία ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ Ἰατροῦ ἐνεψύχωσε τοὺς Ἐλληνας. Οἱ Βούλγαροι, ιδόντες δτὶ δ Σακελλαρίου ήτο δ συνδετικὸς κρίκος τῶν κατοίκων πρὸς τὴν μητέρα Ἐλλάδα, προέγραψαν αὐτὸν καὶ τὸν ἐδολοφόνησαν τὴν 30 Νοεμβρίου 1905 δι' ἐνέδρας.

Σημανίκας 'Ιωάννης⁴

Ο Σημανίκας 'Ιωάνν., ἐκ Ναούσης, ώς ὀπλαρχηγὸς σώματος ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Μοναστηρίου, Καστορίας, Κορεστίων, Πρέσπας, Κατερίνης, Ναούσης, ώς καὶ εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν. Μετέσχεν εἰς πολλὰς μάχας κατὰ Τούρκων καὶ Βουλγάρων τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Ρούβα (Κατεχάκη Γεωρ.), Καούνδη Εὐθ., Σκουντρῆ Έμμ., Καραλιβάνου καὶ ἄλλους, ιδίως εἰς τὰς φονικωτάτας μάχας τοῦ Ὀστιμα (Τρίγωνον) κατὰ τῶν συμμοριῶν Μητροβλάχου καὶ Κουρσάκωφ, ώς καὶ εἰς τὸ Ζέλενιτς (Σκλῆθρον) κατὰ Τούρκων.

1. Ο Κολίτσης καταγόταν ἀπὸ τὴν Χαλάρα Καστοριᾶς καὶ δχι ἀπὸ τὴν Λαμία. Dakin, ἔ.ā., σ. 181, Τ σάμη, ἔ.ā., σ. 156, 330.

2. Αργυροπούλοι, ἔ.ā., σ. 41, Παπατζανετέα, ἔ.ā., σ. 3, 10, 21, 25, Γερμανοῦ Καραβαγγέλη, ἔ.ā., σ. 37-38, Dakin, ἔ.ā., σ. 181, 192, 215, 219, 236, 307, Τσάμη, ἔ.ā., σ. 200, 202-206, 208-214, 222-223, 234, 239-240, 250, 255, 259, 289, 300, 338-341, 349, 374, Μαζαράκη-Αινιάνος, ἔ.ā., σ. 75, 83-84, Οικονόμου, ἔ.ā., σ. 77-78.

3. Τσάμη, ἔ.ā., σ. 157, 270.

4. Ε.ā., σ. 180, 182, 208, 338, 339, 342, 426, 429, 433, Μεταλλινοῦ, ἔ.ā., σ. 26-27.

Σῖμος (Γκράτσος Στογιάννου)¹

Ο Σῖμος, έξι Αρμένισκου (Άλωνα) Φλωρίνης, πρὸ τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος ὑπηρέτησεν εἰς τὸ σῶμα τοῦ Κώττα. Τὸ 1904 ὑπῆρξε πρωτοπαλλήκαρον τοῦ Παύλου Μελᾶ καὶ κατόπιν προήχθη εἰς ὁπλαρχηγὸν. Ως δὲ γνωρίζων καλᾶς τὸ ἔδαφος, συνειργάσθη μὲ πολλοὺς ἀρχηγοὺς καὶ ὁπλαρχηγούς. Τὸ 1913 κατὰ τὸν Ἑλλήνοβουλγαρικὸν πόλεμον ἐσχημάτισε ἐθέλοντικό σῶμα πρὸς καταδίωξιν τῆς συμμορίας τοῦ βοεβόδα Τσακαλάρωφ.

σ. 89

Σίνης (Κοντογούρης Νικόλαος), ὑπολοχαγὸς²

Ο Σίνης ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Μακεδονικοῦ κομιτάτου εἰς τὸ Μοναστήριον πρὸς ὁργάνωσιν ἀνταρτικῶν σωμάτων, διονειρησίας εἰς τὸν ἄγῶνα. Ως ὁργανωτὴς ὑπῆρξεν ὁ ἐνωτικὸς κρίκος τῶν σωμάτων μετὰ τῶν κατὰ τόπους ὁργάνων τοῦ ἄγωνος.

Σιωνίδης Μιχαὴλ³

Ο Σιωνίδης Μιχ., ἐκ Βογδάντσης τῆς Γευγελῆς, κατ' ἀρχὰς ἐνετάχθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀρχηγοῦ Ζήρα Γεώρ., κατόπιν εἰς τὸ σῶμα τοῦ Κατσίγαρη Ἐμμ. καὶ τέλος ἐσχημάτισε ἵδιον σῶμα, μὲ τὸ δόποιον ἔλαβε μέρος εἰς τὴν πυρπόλησιν τοῦ βουλγαρικοῦ χωρίου Μαρβίντσα, εἰς ἐκδίκησιν τῶν ὑπὸ τῶν κομιτατζῆδων φονευθέντων καὶ καέντων εἰς Γκίρτσισταν: τῆς διδασκαλίστης Αἰκατ. Χατζηγεωργίου ἐκ Γευγελῆς, τοῦ διδασκάλου Κωνστ. Σιωνίδου μετὰ τῆς ἀνηλίκου θυγατρός του Ἀνδρονίκης καὶ ἄλλων πέντε Ἑλλήνων. Εἰς μάχην μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ ἀπεφυλακίσθη τὸ 1908 κατὰ τὸ τουρκικὸν σύνταγμα.

Σκαλίδης Γεώργιος⁴

Ο Σκαλίδης Γ. ὡς ἀρχηγὸς σώματος ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Φλωρίνης. Διεξήγαγε πολλὰς καρποφόρους μάχας. Ἡτο δρμητικὸς καὶ προέβαινεν εἰς παρακεκινδυνευμένα ἐπιχειρήματα. Κατόπιν προδοσίας ὑπὸ Βουλγάρων συνεπλάκη μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς τὸ Γκορνίτσοβον (Κέλλην), διόπου ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος.

Σκλαβοῦνος, ἐπιλοχίας⁵

Ο Σκλαβοῦνος Δ. ὡς ὁπλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Μορι-

1. Γκράτσος ἦ Ιωαννίδης Σῖμος. Τ σ ἀ μ η, ἔ.ἀ., σ. 140, 144, 166, 180, 200, 365, 370, 418, 433.

2. Δ α κ i n, ἔ.ἀ., σ. 314, Τ σ ἀ μ η, ἔ.ἀ., σ. 242, 265, 306.

3. Τ σ ἀ μ η, ἔ.ἀ., σ. 358, 392.

4. Μ ὁ δ η, ἔ.ἀ., σ. 308-309, Ν ἄ λ τ σ α, ἔ.ἀ., σ. 30, Δ α κ i n, ἔ.ἀ., σ. 255-256, 267-269, 373, Τ σ ἀ μ η, ἔ.ἀ., σ. 204, 267, 307, 328, 380.

5. Δ α κ i n, ἔ.ἀ., σ. 229, Τ σ ἀ μ η, ἔ.ἀ., σ. 218, 316.

χόβου. Διεξήγαγε πολλάς καρποφόρους μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ Βουλγάρων, ώς καὶ εἰς τὰς τῆς Πρεκοπάνας (Περικοπῆς), τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Ντόγρα Κωνστ. καὶ Περδίκα (Νεράντζη Παύλου) κατὰ τῶν Βουλγάρων, καὶ τοῦ Μουρικίου, τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Τρομάρα (Σωτηριάδου Ἐμμ.) καὶ τοῦ Φαρμάκη (Κούντουρα Ἡλ.).

Σκουντρῆς Ἐμμανουὴλ¹

Ο Σκουνδρῆς Ἐμμ. ώς ἀρχηγὸς σώματος ἔδρασεν εἰς τὰς περισσοτέρας περιφερείας τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας διαπρέψας εἰς πολλάς μάχας κατὰ Τούρκων καὶ κομιτατζῆδων. Εἰς τὴν μάχην τοῦ Ὀστιμα τῶν Κορεστίων ὁρέων ἐνέπεσεν εἰς ἐνέδραν τῆς ὑπὸ τοῦ βοεβόδα Μήτρου Βλάχου συμμορίας καὶ ἐποικηρήθη εἰς μίαν οἰκίαν, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ κομιτατζῆδες ἔβαλον πῦρ, ἀλλὰ διὰ τῆς τόλμης του καὶ τῆς γενναιότητός του διεσώθη ἀβλαβῆς, φονεύσας καὶ πολλοὺς κομιτατζῆδας, ώς καὶ μίαν Βουλγάραν γυναῖκα, ἡ ὁποία ἐκ τοῦ παραθύρου της τὸν ἐπρόδιδε τὴν στιγμὴν τῆς φυγῆς του.

σ. 91

Σπηλιάδης Παναγιώτης, λοχαγὸς²

Ο Σπηλιάδης Παν. ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Μακεδονικοῦ κομιτάτου εἰς τὸ Μοναστήριον πρὸς δργάνωσιν ἀνταρτικῶν σωμάτων μὲ τὸ ψευδώνυμον Παρασκευαΐδης, ὃπου εἰργάσθη δραστηρίως καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ.

Τὸ κέντρον τοῦ Μοναστηρίου ὑπῆρξεν ὁ ἐνωτικὸς κρίκος τῶν σωμάτων μετὰ τῶν κατὰ τόπους δργάνων τοῦ ἀγῶνος.

Σταύρου Ἀθ., λοχίας πυροβολικοῦ³

Ο Σταύρου Ἀθ. ώς ὀπλαρχηγὸς σώματος ὑπηρέτησεν εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀρχηγοῦ Μάλλιου (Δούκα Στ.) καὶ ἔλαβε μέρος εἰς πολλάς μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κομιτατζῆδων, ώς καὶ εἰς τὰς μάχας τοῦ Ὁντρια καὶ τοῦ Λεχόβου (Καστανοχωρίου), εἰς τὰς ὁποίας ἐπέδειξε ἀπαράμιλλον τόλμην καὶ πολεμικὴν ἐμπειρίαν. Ἐφονεύθη ἐν Μικρῷ Ἀσίᾳ ώς ἀξιωματικός.

Τάνης Χρῆστος⁴

Ο Τάνης Χρ., ἐκ Στρωμνίτης, ἔδρασεν ώς ὄμαδάρχης ὑπὸ τὰς διατάγας τοῦ Ντάλη (Τσιρογιάννη Βλασ.). Διεξήγαγε πολλάς μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κομιτατζῆδων μὲ λαμπρὰ ἀποτελέσματα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος καὶ ἐτιμώρησε πολλοὺς Βουλγάρους.

1. D a k i n , ἔ.ἀ., σ. 252, Τ σ ἄ μ η , ἔ.ἀ., σ. 180, 182-183, 186, 240, 264, 267, 295, 338-339, 342-378, 418, 433.

2. D a k i n , ἔ.ἀ., σ. 203, Τ σ ἄ μ η , ἔ.ἀ., σ. 242, 306, 430, Κ α κ κ ἄ β ο ν , ἔ.ἀ., σ. 176.

3. Π. Τ σ ἄ μ η , ἔ.ἀ., σ. 219.

4. Μ ε τ α λ λ ι ν ο ν , ἔ.ἀ., σ. 39.

Ταῦγετος (Μαντούβαλος Θεόδωρος), λοχίας¹

σ. 92 Ο Ταῦγετος Θ., ώς δόπλαρχηγός σώματος ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γέρμα (Τσοτάκου Νικολάου) ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν/τοῦ Βογατσικοῦ, δῆπον διεξήγαγε πολλὰς μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κομιτατζήδων. Ἐτραυματίσθη τετράκις. Εἰς τὴν μάχην τῆς Λοσνίτσης (Γέρμα) ἔτραυματίσθη σοβαρῶς θελήσας νῦ διασώσῃ τὸν ἀρχηγόν του Γέρμα τραυματίσθεντα ἐπίσης σοβαρῶς.

Τερτίκας Χαράλαμπος, λοχίας

Ο Τερτίκας Χαρ. ώς δόπλαρχηγός ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γκούρα (Παπαβιέρου Δημ.,) ἔδρασεν εἰς τὰς περιφερείας Φλωρίνης καὶ Κοζάνης μὲ λαμπρὰ ἀποτελέσματα. Εἰς τὴν μάχην τῆς Σέτινας Παπαδιᾶς διεκρίθη διὰ τὴν τόλμην καὶ τὴν ἀνδρείαν. Συνειργάσθη μὲ τὸν Καρφῆν Ἰωάν., Κατσαδούραν Θωμ., Κατσίγαρην Ἐμμ. καὶ Ἐσλιν.

Τζιτζικάκης Ἐμμανουὴλ

Ο Τζιτζικάκης Ἐμ., ἐκ Ρεθύμνου τῆς Κρήτης, τὸ 1905 ώς δόπλιτης ἐνετάχθη εἰς τὸ σῶμα τοῦ Βολάνη Γεωργ. Εἰς τὴν μάχην τοῦ Στρεμπένου (Ασπρόγεια) κατὰ τῶν Τούρκων ἥχμαλωτίσθη καὶ ἐφυλακίσθη εἰς τὸ Μοναστήριον. Τὸ 1908 ἀπεφυλακίσθη κατὰ τὸ τουρκικὸν σύνταγμα. Ἐλαβε μέρος καὶ εἰς τὸν Ἡπειρωτικὸν ἀγῶνα.

Τόμπρας Γεώργιος, ἀνθυπολοχαγὸς²

Ο Τόμπρας Γεώργ., ἐκ Κρήτης, ώς δόπλαρχηγός τοῦ σώματος τοῦ ἀρχηγοῦ Ρούβα (Κατεχάκη Γεωργ.), διεξήγαγε πολλὰς μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κομιτατζήδων καὶ ιδίως εἰς τὴν μάχην τοῦ Μουρικίου ἀνεδείχθη διὰ τὴν μαχητικότητά του καὶ τὴν πολεμικήν του ἐμπειρίαν, δῆπον ἐπληγώθη σοβαρῶς ἀλλ᾽ ίαθη. ἔδρασεν καὶ εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν.

σ. 93 Τρομάρας (Σωτηριάδης Ἐμμ.,) ἀνθυπολοχαγὸς³

Ο Τρομάρας ώς ἀρχηγός σώματος ἔδρασεν εἰς τὸ Μορίχοβον ἀπὸ τοῦ 1905 μέχρι τοῦ 1907, δῆπον διεξήγαγε ἀμείλικτον πόλεμον κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κομιτατζήδων. Ἐκ τῶν πολλῶν ἀλλεπαλλήλων μαχῶν αἱ μεγαλύτεραι ἦσαν τοῦ Μουρικίου κατὰ τῶν Τούρκων καὶ τῆς Πρεκοπάνας (Περικοπῆς), εἰς τὴν ὁποίαν ἐξωντώθησαν πολλοὶ κομιτατζῆδες.

Τσάκαλος (Σακής), Ἰατρὸς Ἰσραηλίτης⁴

Ο Τσάκαλος, ἐκ Λαρίσης, ώς Ἰατρὸς ἀνταρτικῶν σωμάτων ἔλαβε μέρος

1. D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 279, 284, 319, Τ σ ἄ μ η, ἔ.ἀ., σ. 294, 295, 353, 367, 374, 375.

2. Τ σ ἄ μ η, ἔ.ἀ., σ. 377, 394.

3. D a k i n, ἔ.ἀ., σ. 228, 447, Τ σ ἄ μ η, ἔ.ἀ., σ. 240, 267.

4. Τ σ ἄ μ η, ἔ.ἀ., σ. 307, 398.

εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα καὶ εἰργάσθη εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν. Ἐλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας κατὰ τῶν κομιταζήδων διὰ τὴν ἐκδίωξιν αὐτῶν ἐξ αὐτῆς.

Τσαούσης Χρῆστος¹

Ο Τσαούσης Χρ., ἐκ Χρουπίστης (Άργους Ὀρεστικοῦ) τῆς Καστοριᾶς, ἔδρασεν ώς διμοιρίτης εἰς σώματα διαφόρων ὀπλαρχηγῶν ώς τοῦ Γρηγορίου Στεφ., Κατσαδούρα Θωμ., τοῦ Βέργα καὶ ἄλλους. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν πυρπόλησιν βουλγαρικῶν χωρίων καὶ ἐτιμώρησε πολλοὺς προδότας Βουλγάρους.

σ. 94

Τσέγκας Δημήτριος²

Ο Τσέγκας Δημ., ἐξ Ἡπείρου, τὸ 1906 προσελήφθη ώς ὑπαρχηγὸς τοῦ σώματος Κωνστ. Γαρέφη. Μετὰ τὴν ἑξόντωσιν τῶν βοεβοδῶν Λούκα Καρατάσου καὶ τὸν θάνατον τοῦ Γαρέφη, ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ σώματος καὶ ἐξηκολούθησε τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιφερείας Μοριχόβου ἐκ τῶν κομιταζήδων. Τὸ 1912, κατὰ διαταγὴν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, μὲ 50 ἄνδρας κατέλαβε τὴν Δωδόνην.

Τὸ 1913 μὲ 15 ἄνδρας ἐξεκαθάρισε τὸ Ξενοδοχεῖον Θεσσαλονίκης Γκράντ - Οτέλ άπο τοὺς Βουλγάρους. Τὸ 1914 μὲ σῶμα 40 ἄνδρῶν ἔλαβε μέρος εἰς τὸν Ἡπειρωτικὸν ἀγῶνα.

Τσιτσίμης Δημήτριος

Ο Τσιτσίμης Δημ., ἐκ Στρωμνίτσης, διετέλεσεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀκρίτα (Μαζαράκη Κων.). Ἐξεπαιδεύθη εἰς Πόρον καὶ ἔδρασεν ώς ὀπλαρχηγὸς εἰς τὰς περιφερείας Στρωμνίτσης, Γευγελῆς, Μελενίκου καὶ Σερρῶν, σκορπίσας τὸν φόβον καὶ τὸν τρόμον τῶν Βουλγάρων, ἐκ τῶν ὅποιων πολλοὺς ἐτιμώρησε καὶ ἐφόνευσε, ώς καὶ τὸν βοεβόδαν Σιώπωφ. Συνειργάσθη μὲ τοὺς Κατσίγαρην Ἐμμ., Παπαμαλέκον Ἐμμ., Καραϊσκάκην Γεώρ. ἐκ Βογδάντσης τῆς Γευγελῆς, Σιωνίδην Μιχ., Γκογκολάκην (Μητρούσην), καὶ ἄλλους.

Τηλιγάδης Γεώργιος, ἀνθυπολοχαγὸς³

Ο Τηλιγάδης Γ. ώς ὑπαρχηγὸς τοῦ σώματος Ἀγρα (Τέλλου Ἀγαπηνοῦ) σ. 95 ἔδρασεν εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν. Ἡτο δραστήριος / καὶ πολὺ τολμηρός. Ἐλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας κατὰ τῶν κομιταζήδων καὶ ἴδιως εἰς τὴν αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς ωχυρωμένης καλύβης τοῦ ἀρχηγείου τῶν κομιταζήδων, εἰς τὴν ὅποιαν ἐτραυματίσθη ἐλαφρῶς.

1. Δακίν, ἔ.α., σ. 209, 240.

2. Μαζαράκη - Αινιᾶνος, ἔ.α., σ. 102.

3. Παπατζανέτέα, ἔ.α., σ. 30-31, 33, 37, 41, Δακίν, ἔ.α., σ. 280, 282, Τσάμη, ἔ.α., σ. 352, 354.

Φιλιππίδης Παπαπέτρος¹

Ο Παπαπέτρος ήτοι ιερεὺς εἰς τὸ χωρίον Κλεπούσνα τῆς περιφερείας Σερρῶν. Διεκρίθη διὰ τὰ ζωηρὰ πατριωτικά αἰσθήματά του καὶ τὴν προθυμίαν του διὰ πᾶσαν ἔθνικήν ἐνέργειαν. Ὡς πράκτωρ συνετέλεσεν εἰς τὴν τιμωρίαν πολλῶν Βουλγάρων, τῶν Κόνιεφ, Τσαλδάρωφ, Τάσκαν καὶ ἄλλους.

Φαρμάκης (Κούντουρας Ἡλίας)²

Ο Φαρμάκης Ἡλ., ἐκ Βλάτσης (Βλάστης), ἐνετάχθη ὡς ὀπλίτης εἰς τὸ σῶμα τοῦ Βέργα (Μάνου Πέτρου). Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Μουρικίου, εἰς τὴν ὁπίαν συνέπραξε καὶ ὁ Ρούβας (Κατεχάκης Γεωργ.). Ἀναδειχθεὶς ὀπλαρχηγός, κατήρτισε ἴδιον σῶμα καὶ μετά τοῦ Τρομάρα (Σωτηριάδου Ἐμμ.) διεξήγαγον πεντάρον μάχην κατὰ τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς Ἀγ. Παντελεήμονα τοῦ Βλάτση. Κατότιν μετέβη εἰς Μορίχοβον, ὅπου ἐδρασε δραστηρίως κατὰ τῶν κομιταζήδων, ὑπὸ τῶν ὅποιων προδοθεὶς, περικυκλοῦσαι ὑπὸ πολυαριθμοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ γενναίως μαχόμενος, —κατεστράφησαν τὰ σώματά των—φονεύεται καὶ ὁ Κρόμπας. Ο Φαρμάκης διεσώθη ριφθεὶς εἰς τὸν παρακείμενον ποταμόν. Καταρτίζει νέον σῶμα καὶ συνεχίζει τὸν ἄγῶνα μετά τοῦ συμπράξαντος σώματος τοῦ Κρόμπα (Λυμπεροπούλου Μ.) μέχρι τέλους τοῦ ἄγῶνος 1908.

σ. 96

Φιωτάκης Παναγιώτης³

Ο Φιωτάκης Π. ὡς ὀπλαρχηγὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βάρδα (Τσόντου Γεωργ.) ἐδρασεν εἰς τὸ Μορίχοβον καὶ τὰ Κορέστια. Ἐλαβε μέρος εἰς πολλὰς μάχας κατὰ Τούρκων καὶ κομιταζήδων, διακριθεὶς διὰ τὴν πολεμικὴν ἐμπειρίαν, διὰ τὴν γενναιότητά του καὶ τόλμην. Συνειργάσθη μετὰ τοῦ Ρεμπέλου (Τσολακοπούλου Χρ.), τοῦ Καούδη Εὐθ. καὶ Καραβίτη Ιοάν. καὶ ἄλλους.

Φλάμπουρας (Θειάφης Ε.), ἀνθυπολοχαγὸς⁴

Ο Φλάμπουρας ὡς ὀπλαρχηγὸς τοῦ σώματος Γκούρα (Παπαβιέρου Δημ.) ἐδρασεν εἰς τὰ Κορέστια καὶ τὰ Καστανοχώρια καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μεγάλην μάχην παρὰ τὸ δάσος τοῦ Λεχόβου (Καστανοχώριου) μετά πολυαριθμοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ εἰς τὴν μάχην τῆς Βέρμπιανης. Συνειργάσθη καὶ μὲ τοὺς Βάρδαν (Τσόντου Γεωργ.), Περδίκαν (Νεράντζην Παυλον) καὶ Κατσίγαρην Ἐμμ.

1. Τ σάμη, ἔ.ā., σ. 154.

2. Γεωργίου, ἔ.ā., σ. 67-68, Τ σάμη, ἔ.ā., σ. 154, 240, 267, 365, Μεταλλινοῦ, ἔ.ā., σ. 24-25.

3. Dakin, ἔ.ā., σ. 267, 271, 374, Τ σάμη, ἔ.ā., σ. 267, 307, 328-329.

4. Dakin, ἔ.ā., σ. 319. Τ σάμη, ἔ.ā., σ. 370, 374-377.

Φραγκόπουλος Σπύρος, ἀνθυπολοχαγὸς¹

Ο Φραγκόπουλος Σ. ώς ὁ πλαρχηγὸς ἔδρασε κατ' ἀρχὰς μετὰ τοῦ Παύλου Μελά εἰς τὴν περιφέρειαν Κοζάνης, ἀργότερον εἰς Μορίχοβον Ἐδέσσης καὶ Γευγελῆς. Διεξήγαγε πολλὰς μάχας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κομιτατζῆδων, εἰς δὲ τὴν μάχην τοῦ Παΐκου δρους, τῆς περιφερείας Γευγελῆς, μετὰ τουρκικοῦ στρατοῦ, ἐφονεύθη μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Κόδρου (Μωραΐτου Μιχ.), ἥρωϊκῶς μαχόμενοι.

σ. 97

Φουρτούνας (Μπουφίδης Χαράλ.)²

Ο Φουρτούνας Χ., ἐκ Κολεσίνου τῆς Στρωμνίτσης, ώς ὁ πλαρχηγός, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ὄργανωτοῦ τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος περιφερείας Στρωμνίτσης, ἔδρασεν μὲ λαμπρὰ ἀποτελέσματα εἰς τὴν περιφέρειαν ταύτην καὶ ἐτιμώρησε πολλοὺς Βουλγάρους καὶ ἐσταθεροποίησε τὸ ἐλληνικὸν αἴσθημα τῶν κατοίκων. Συνειργάσθη μὲ τὸν Νικοτσάραν (Παπαϊωάννου Παντ.), Καραϊσκάκην Γ., Τσιτσίμην Δημ. καὶ ἄλλους.

Φούφας (Ζαχαρίας Ἀνδροῦτσος ἢ Παπαδᾶς)³

Ο Φούφας ώς ὁ πλαρχηγὸς ἔδρασεν εἰς τὴν περιοχὴν Καϊλαρίων καὶ τὸ δρος Βίτσι. Διεξήγαγε πολλὰς καρποφόρους μάχας καὶ ἐτιμώρησε πολλοὺς Βουλγάρους. Τὸν Μάιον τοῦ 1907 ἐπετέθη ἐναντίον πολυναρίθμου συμμορίας κομιτατζῆδων, τοὺς ὁποίους ἀπεδεκάτισε καὶ διεσκόρπισε. Εἰς τὴν μάχην τοῦ Παλαιοχωρίου (Καϊλαρίων) μετὰ πολυναρίθμου βουλγαρικῆς συμμορίας, διὰ νὰ δώσῃ θάρρος εἰς τοὺς ἄνδρας τοῦ, ὡρμησε κατὰ τῶν κομιτατζῆδων ἄνευ προφυλάξεων, ἐβλήθη ὑπὸ σφαίρας καὶ ἐπεσε νεκρός.

Χαρίστης Γεώργιος⁴

Ο Χαρίστης ώς ὁ πλαρχηγὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μαρούδα Ἰωάν. ἀπεστάλη μετὰ τὸν σώματός του εἰς τὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν, ὅπου ἐτέθη

σ. 98 Λύκα Πέτρου / ἔλαβε μέρος εἰς τὴν αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ἀρχηγείου τῶν κομιτατζῆδων. Συνειργάσθη καὶ μὲ τοὺς Ζερβέαν Παρασκ. καὶ Κάλλαν (Σάρρον Κ.).

1. Νάλτσα, ἔ.ἀ., σ. 30. Δακίν, ἔ.ἀ., σ. 201, Τσάμη, ἔ.ἀ., σ. 271, 273, 290.

2. Δακίν, ἔ.ἀ., σ. 300. Τσάμη, ἔ.ἀ., σ. 400, 426.

3. Μεταλλινοῦ, ἔ.ἀ., σ. 40, Γερμανοῦ Καραβαγγέλη, σ. 43, 112, Μαζαράκη - Αίνιανος, ἔ.ἀ., σ. 78, Γεωργίου, ἔ.ἀ., σ. 57-58, 60-61, Δακίν, ἔ.ἀ., σ. 252, 259-260, 262, 266, 272, 312, 314, 315, 317, Τσάμη, ἔ.ἀ., σ. 266, 300, 306, 317-319, 326, 332, 364, 370, 373, 377-378, 407, Κακάβου, ἔ.ἀ., σ. 148, Οικονόμου, ἔ.ἀ., σ. 121-124.

4. Δακίν, ἔ.ἀ., σ. 211, Τσάμη, ἔ.ἀ., σ. 159, 230.

Χατζηαποστόλου Χαρ.

Ο Χατζηαποστόλου Χ., ἐκ Λήμνου, ἐμφορούμενος ἀπό πατριωτικά αἰσθήματα, μετέβη εἰς τὴν Ἀνατολ. Μακεδονίαν καὶ προσελήφθη εἰς τὸ ἐλληνικὸν προξενεῖον Καβάλας. Ἐχρησιμοποιήθη ὡς ἐκτελεστικὸν δργανον καὶ ἐφόνευσε τὸν ἐκ Σερρῶν Βούλγαρον πράκτορα Κόλαν, ὁ ὅποιος ἦτο δργανον τῆς τουρκικῆς ἀστυνομίας καὶ τὸν διαβότον Βούλγαρον Ἔγιατζῆν Γεώργ. Ἐλαβε μέρος καὶ εἰς τὸν Ἡπειρωτικὸν ἄγωνα.

Χατζηγεωργίου Αἰκατερίνη διδασκάλισσα¹

Η Χατζηγεωργίου Αἰκ. διδασκάλισσα, ἐκ Γευγελῆς, ὑπῆρξε ἡ πρωτομάρτυς εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἄγῶνα ἐκ τοῦ διδασκαλικοῦ κόσμου. Ὡς διδασκάλισσα τοῦ χωρίου Γκίρτσιστης διετάχθη ὑπὸ τῶν κομιτατζῆδων νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν θέσιν τῆς. Μή ὑπακούσασα εἰς τὰς διαταγάς των, περικυκλώθη εἰς τὴν κατοικίαν τῆς, ὅπου εὑρίσκοντο ὁ ἰδιοκτήτης τῆς κατοικίας "Αγκος Σίσκος μετά τῆς συζύγου του Ζαχαρίας καὶ τῆς 12ετοῦ θυγατρός του Πασχαλίνας, ἐνός γείτονος Γρηγορίου Μήλιου ἐκ Βογδάντσης, τοῦ εἰς Γκίρτσισταν διδασκάλου Κωνστ. Σιωνίδου καὶ τῆς θυγατρός του καὶ μαθήτριας Ἄνδρονίκης. Μετὰ τετράωρον μάχην οἱ κομιτατζῆδες ἔθεσαν πῦρ εἰς τὴν οἰκίαν. "Απαντες οἱ ἔνοικοι ἐπιχειρήσαντες νὰ ἐξέλθουν ἐφονεύθησαν καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὸ πῦρ.

σ. 99

Χιονᾶκος Ἡλίας

Ο Χιονᾶκος Ἡλ. ὡς ὀπλαρχηγὸς σώματος ἔδρασεν εἰς πολλάς περιφερείας τῆς δυτικῆς Μακεδονίας, σκορπίσας τὸν φόβον καὶ τὸν τρόμον τῶν Βουλγάρων, ἐκ τῶν ὅποιων πολλοὺς ἐτιμώρησε. Συνειργάσθη μὲ τοὺς Λίτσαν (Βλαχάκην Ἄντ.), Καρφήν Ιωάνν., Φλάμπουραν (Θειάφην Ε.) καὶ ἄλλους.

Οἰκονόμου Κωνσταντίνος

Ο Οἰκονόμου Κ., ἐκ Σμοκβίτσης Γευγελῆς (νῦν Σερβία), ὡς ὀπλαρχηγὸς σώματος ἐξ ἀνδρῶν καθαρῶς Μακεδόνων καὶ τῶν πλειστων ἐκ Γευγελῆς, ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Γευγελῆς καὶ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Δράγα ἦ Ἀριστείδου (Κακουλίδου Γεωργ.) Εἰς μάχην μετὰ πολυαρίθμου συμμορίας κομιτατζῆδων, εὐρεθὲν τὸ σῶμα του εἰς ἀκάλυπτον θέσιν, ἐξ ἐνέδρας καὶ διὰ προδοσίας διεσκορπίσθη καὶ ἐκ τῶν ἀνδρῶν του ἐφονεύθη εἰς καὶ μόνος, τῶν λοιπῶν διαφυγόντων κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μάχης. "Ο Οἰκονόμου ἐκ τῆς μεγάλης λύπης του μετ' ὀλίγον ἀπεβίωσεν.

Οἱ ἄνδρες τοῦ σώματός του ἤσαν:

- 1 Βλάχος Πέτρος
- 2 Βογιατζῆς Ζαφείριος

1. Τ σ. ἀ μ.η., ἔ.ἄ., σ. 79, 173, 228.

- 3 Δοκτόρης Θάνος
 4 Δοῖτσίνης Λάζαρος
 σ. 100 5 Ζάϊκος Πέτρος
 6 Μόσχος Γεώργιος
 7 Μπισίρης Ἀντώνιος
 8 Μικρὲς Δημ.
 9 Ξανθὸς Κωνσταντῖνος
 10 Ράλλης Λάζαρος
 11 Σερμενλῆς Πέτρος
 12 Διμόνης Τάσιος
 13 Πετρίδης Μιχ.

καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἔξι ἄλλων χωρίων τῆς περιφερείας Γευγελῆς, ὃν τὰ δύο-
 μιτα δὲν ἔξηκριβώθησαν.

Δράγας (Κακουλίδης Γεωρ. ἢ Ἀριστείδης)¹, ὑπολοχαγὸς

Ο Δράγας ὁς ἀρχηγὸς καὶ δργανωτῆς τοῦ ἀγῶνος καὶ ἀνταρτικῶν σω-
 μάτων ἔδρασεν εἰς τὴν περιφέρειαν Γευγελῆς καὶ εἰργάσθη μετά δραστη-
 ριότητος προσενεγκῶν ὑπηρεσίας ὑψίστης ἐθνικῆς σημασίας. Διὰ τῶν σω-
 μάτων του κατώρθωσε νά ἐπαναφέρῃ εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν πολλὰ χωρία. Ἐάν
 δὲν ἀνεκηρύσσετο τὸ τουρκικὸν σύνταγμα τὸ 1908, δόλα τὰ πέριξ τῆς Γευ-
 γελῆς χωρία θὰ ἐπέδιδον αἰτήσεις εἰς τὰς τουρκικάς ἀρχὰς τῆς Γευγελῆς
 ὅτι θὰ ἐπανήρχοντο εἰς τὸν Ἑλληνισμόν.

Τίδρυμα Μελετῶν
 Χερσονήσου τοῦ Αἴμου

ΚΩΝΣΤ. ΑΠ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

1. D a k i n, ἔ.ἄ., σ. 201, Π. Τ σ ἄ μ η, ἔ.ἄ., σ. 225, 291, 295.

RÉSUMÉ

Constantin A p. V a c a l o p o u l o s , Un registre inédit des combattants Grecs pendant la lutte en Macédoine 1904-1908.

L'auteur présente dans cette étude un registre anonyme inédit, conservé aujourd'hui dans les Archives de l'Institut des Études Balkaniques à Thessalonique. Dans ce registre sont esquissées avec exactitude les personnalités des principaux combattants Grecs pendant la lutte macédonienne, leur vie et leur participation aux combats divers. Une introduction détaillée présente le matériel avec les commentaires historiques et bibliographiques nécessaires.